

**TOPRAKSIZLARIN
YÜRÜYÜŞÜ**

***Nadir Nâdi ile
bir konuşma***

**İNÖNÜ
VE
REJİM**

OKUYUCU'DAN YÖNE

Engin Tonguç'un mektubu

Köy Enstitüleri konusunda **Tuhan Tokgöz** ile yaptığımız tartışma ile ilgili olarak, kendisinin YÖN'ün 70 sayısında çıkan son yazısını okudum. Bundan önceki yazılarındaki düşüncelerin bir tek, rarı mahiyetinde olan bu yazı ile tartışmanın verimsiz bir sahaya girdiği kanısındayım. Tokgöz'ün bu son yazısındaki düşüncelerinin karışıklıkları daha önceki yazılarda mevcuttur. Bu bakımdan kendisine uzun bir cevap vermenin YÖN okuyucuları için ilginç olmaya çağını sanıyorum. Yalnız, bu son yazı ile Köy Enstitüleri ve bu kurumları savunanlar konusunda okuyucularımızın bazı yanlış kanılar edineceklerini ve birlikte savunmaya çalıştığımız davamız bundan zarar göreceğini düşünerek aşağıdaki hususları bir kere daha ve çok kısa olarak belirtmek gereğini duydum:

1. Köy Enstitüsü hareketi yalnız öğretmenle, köyü her bakımdan kalkındırmak iddiasında değildi. Amaç, kalkınma çabalarında kullanılabilecek köye gerekli her türlü elemanı yetiştirmekti. Bu programın sadece küçük bir kısmı uygulanabilmiştir. Kurumların hiç biri toprak reformuna, ekonomik düzensizliklerin yok edilmesine karşı insanlar değillerdi. Bilakis reformların gerekli olduğu, bu sözleriyle, yazılarıyla her zaman savunmuşlardır. Ülküleri, Köy Enstitüsü çıkışlarının bu reformların gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamalarını görmektir. Ama, tarihsel gelişim bu noktaya varılmasına engel olmuş tur. Bu konuda hüküm verirken K.E. denemesinin de başlangıçta baltalandığı ve ancak 6 yıl sürdüğü unutulmamalıdır.

O günden bugüne dek, hiç kimsenin, tek başına Köy Enstitüleri yeter diye bir iddiası yok. Bunu defalarca belirttim.

2. Bugün Köy Enstitülerini savunanları yeni düşüncelere kulaklarına tıkayan ve Köy Enstitülerini donmuş bir kalıp olarak savunan kişiler gibi takdim etmek haksızlıktır. Geçen yıl yapılan Köy Enstitüleri konulu açık oturumları izleyenler, bizim bu konuda nasıl sabırları taşıyacak bir hoşgörüye sahip olduğumuzu bilirler. Köy Enstitülerine yeni görevler yüklencek, Tokgöz yeni düşünceler öne sürecek diye kimsenin kızıdığı yok. Ben sadece Köy Enstitüleri sistemine ve rilecek yeni yönlerin ancak yeni uygulama ve denemelerle saptanabileceğini, sistemin niteliğinin bunu gerek-

tirdiğini, spekülâtif düşüncelerle dâvaya bir yenilik kazandırılmıyacağını söyledim. Nitekim bu konuda yeni düşünceler ortaya atılanlar söylediklerinde de hiç bir yenilik yok. Keşke olsa! Keşke çok akıllı bir kişi bir yüzyıl ilerinin eğitim sisteminin nasıl olacağını bulur ve de kimse boşuna yorulmasa. Tokgöz kendine güveniyorsa hiç durmasın, başımızın üstünde yeri var; ama söyleyecekleri de evvelce söylenmiş şeyler olmasın.

3. Bugün Köy Enstitülerini savunanlar dâvamızın ölüm-kalım mücadelesini yapmak tadırlar. Geri güçler K.E. düşüncesini toplumdaki temelinden kazımak çabası içinde dirler. Biz bunun savaşını veriyoruz. Bugün problem Köy Enstitülerinin temel ilkelerini topluma maledebilmek savayında başarı kazanmaktır. Tokgöz de bize bu günkü mücadele içinde pratik yararı olmayan, soyut öğütler vereceğine ve en kötü sü herhalde farkında olan dan Köy Enstitülerini över görünüp Köy Enstitüleri ilkelerini benimseme yolunda olanların zihinlerinde şüpheler uyandıracak bir yol tutacağına, gelsin, mücadelemizi katılsın. Yoksa, yalnız niyet ifadesi demek olan sözleri yetinirse Elezher'in kaptısı daki ilkeye uymuş olmayomuz? Evet, gerçekten «Biz i, şe bakmak zorundayız».

Köy Enstitüleri dâvası için bugün oturup öğüt verenlere değil, bu toplumun kargası ve türlü tehlikeleri içinde bu işin mücadelesini yapacaklara ihtiyaç var. Hem insan böyle gerçek mücadelenin içinde bulunur, bunun güçlüklerini yaşarsa, o zaman köylünün eğitimi yolunda başlara gelmedik belâ kalmamış kişilere de «ciddi ve enerjik» operasyonları göze alamıyalar, «zararsız formüller» «çenler» gibi sıfatları kolayca yakıştırmaya dili varmaz. Onların tutumlarının, yazılarının altına gerçek adlarını bile yazmaktan çekinen öğüt vericilerin tutumlarında çok daha enerjik olduğunu kabul etmek zorundayız. Yoksa lâfla iş yürüseydi, bu ülke çoktan cennet olmuştu.

Engin TONGUÇ

Peşin yargı

ve sonu

Öğrencilerimin şu soruları aydınlanmasını istediğimi için kovuldum:

Türkiyede toprak dağıtım nasıldır? Bu düzen değişmeli midir, Kapitalizm, sosyalizm, ekonomik düzenleri haklı mı, da bilgi toplayım ve geri kalmış toplumlara yararlı mı seçiniz. Kapitülasyonlar nedir? İç ve dış sömürçülüğü anlatınız. Çıkarıcı siyasetçiler,

cahil halkı ve okumuş cahilleri nasıl kandırıyorlar? Dünya toplumlarında açlık ve yoksulluk tehlikesi insanlığı nereye götürür? 27 Mayıs devrimizin hazırladığı fikir ortamını açıklayınız. Lâiklik nedir? Dini kanunlarla toplum sorunları çözülür mü? Çözümlemesiz niçin? Ekonomik durumumuz nasıldır, açıklayınız? Emekçilerimiz haklarını alabiliyor mu? Üretim gücüne göre millî gelirden yararlanmak ne demektir? Sosyal adaletsiz toplum düzeninde, okumak isteyip de olanaksızlık yüzünden okuyamamanın üzüntüsünü gönülden duyuyor musunuz? Dünya savaşları niçin çıkar? Sonunda insanlık yeni toplum düzenine erişir mi? Yaşadığımız toplumda insanları sıkıntı içinde buluyor musunuz? İlerici ve gerici tutum özelliklerini yazınız. Yurtumuzda sınıf ayrımı var mıdır, görülebiliyor musunuz?

Sorularından rahatsız kaçanlar oldu. Akhevveller öküzdümlerinden buzağı arar gibi za-

rarı ideoloji aradılar. Müfettiş (Ziver Tezeren) geldi Şikâyetçi çevrelerin düşüncesinde olduğunu soruşturmanın başında belli etti. Hangi okuldan mezun olduğumu sordu. Ardından (Sizin okuldan çıkanlar hep böyle) dedi. Akhevvellerden baskın çıktı. Okulumu aklınca boyadı. Anlaşıldı beni kovacağı. Sonucu ilk sözleri yanıtladı. Aşağı katlarda hükümetten salıksız memur oyunu oynamıyor. İlerici bir öğretim koltuk korkusu salıyor yüreklerle. Öğretmeni susturabilmek için beğenmedikleri yurt köşesine atarlar. Oysa, ulus sever için vatanın her yeri bir. Yeter ki Türkiye olsun. Yalnız koltuğunu vatan sa-yanlar korkusu. Parlayan yıldız her yerde ışıktır. İnsanın gerçek kişiliğini bulabilmesi için çetin şartlar gerek. B-çak bile sürtilerek bilendir; aşınarak, tükenerek keskinleşir.

Böylesi küçük gerçeklerin bilinmesi alt teşkilâtı hükümetin önüne serer ilerici o-

ğitimciyi sudan nedenlerle süren alt çevrelerin hangi yandan, ne düşüncede olduğu gün ışığına çıkar.

Yurtta çalışan, didinen il, küçükler zarar görür. Uyarma işine giristin mi, yerinden olduğumu görürsün. Değil mi uyarıcısın, ısıtıcısın haksızlığa uğrarsın. Yetkililere, sorun sorular yurt gerçeklerini aydınlatıcıdır. «Bulamadım mı (Uyusturucu) başka soracak soru» derler? Efendim tayin yaptırarak suçum nedir dersin. «Tallim Terbiye Kurulunun görüşü alındı, so ruların seviyenin üstündedir. Terazim yok dersin... uzar gider. Delilsiz suçunu karşına dikerler. Ne yaparsan yap; dil vermezler. Canın sıkılır, odacıya sorarsın; bu işler nasıl? «Beyim işler işte yürüyor (!)» «Demek odacı da biliyor, işlerin bizi sürüklediğini».

Ulussever bir aydın olarak, gençliği uyutamanı. Uyarıcı, köklü bilgi dururken, kırıptı veremem. Çoğunluk kararlıkta kalacağına, beğenmedikleri yurt köşelerine sürülmeğe gönüllüyüm. Yeter ki eşitlik gelsin, yeter ki çalıştığım yer Türkiye olsun...

Mustafa KOÇ
(Öğretmen - Polatlı)

Fakir öğrencilere yardım

Hem kaza halkına iyi bir gece yatırmak ve hem de fakir öğrencilere yardım maksadıyla kazaya gelen Necîî İz ve arkadaşları Suruç Orta okul müdürünün hüsnü teveccühüne binaen bir konser verdiler. 6 Nisan 1963 Cumartesi akşamı hazır bulundukları konserde en fazla dikkatini çeken bir husustan söz edeceğim:

Necîî İz ve arkadaşlarından müteşkil konser heyetini, sinema patronlarından daha evvel orta okul müdürü karşıyor. Adını Okul Aile Birliği ve yardımlaşma koya rak bir program pazarlığı yapıyorlar.

Hem konser ve saz ekibinin ve hem de sayın idarecilerimizin faal elemam okul öğrencilerinden seçilen bir grup idi.

Toplulukta ekseri kişilerin gözünden kaçmayan bir nokta da şudur: Adı geçen bu öğrencilerin ekserisi okul disiplin kurulunca üç ilâ yedi gün arasında tardedilmişlerdir. Suçları sinemaya gitmek... Halbuki sinema göze ve ku lağa hitap eden bir eğitim aracıdır. Herhalde çıplak ve ziyette dans eden bir kadın ile karşılaştırılmaz. Okul yönetmeliğinde sinemaya mü saade yok da; saz kızlarının garsonluğunu yapmaya mı var?

Bu defa okul disiplin kurulu nun öğrencilere değil de kendi kendilerine bir eza vermeleri icap etmez mi? A-caba kendileri nasıl düşünür ler...

Mustafa KANDEMİR
(Suruç)

Su akar..

Akocuzin her mevsim bahar neşesiyle çalkalanan ilçesinin doğusundaki Drag on ırmağına 12 milyon lı raya çıkacak bir baraj in şaatına başlandı. Baraj 1961 de tamamlanacaktı 1963 Mayısındayız. Su, ha len eski kükreyişi ile ak maktadır. 2 milyon lira tü kendi. İnşaatı yapan şir ket suyu halâ bendedeme miş vaziyette. Hatta kur duğu köprüyü de sel al mış... İştiiğine göre, 23 milyonluk bir ek ödenek le ikinci bi rhamle yapıp tşe girişilmiş. Bakalım bu para, 12 milyonla halle dilebilecek işin hakkın dan gelebilecek mi? Proje yi çizen ve işi üzerine a lan zevat, her halde bu ka dar pahalıya mal olacağı nı kestirememişler. Önce den... İşin bu kadar uza masındaki keramet, is ve iş başında nazarı dikkati üzerlerinde toplayan ta raflarında mı bilirler? «Su akar, Türk bakar te ranesindeyiz»

Nihat ERKAN
(Anamur)

REKLAMLARINIZ İÇİN

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi Nu. 1 İstanbul

Telefon: 22 43 84 - 22 43 85 Telgraf Adresi: BASINKURUMU

Şubeler

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Samsun

Dış Muhabir.

A.B.D.
Almanya (Federal)
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

ABONE

Yıllık (37 sayı) 50 T.L. altı aylık (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı)

1963

12.50 T.L.'dir, yılı için özel indirimli

abone tarifesi: Yıllık 40 T.L., altı aylık 20 T.L., üç aylık 10 T.L. dir. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilave yapılır.

İLÂN:

Behar sütünde santimetresi 25 T.L. dir. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilemez. Renkli ilânlar özel tarife ve pazarlığı tabiidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

IDAREHANE:

ZİYA ÖKALP CADDESİ

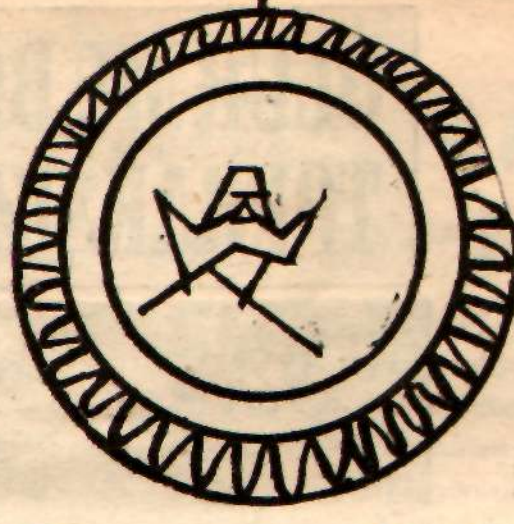
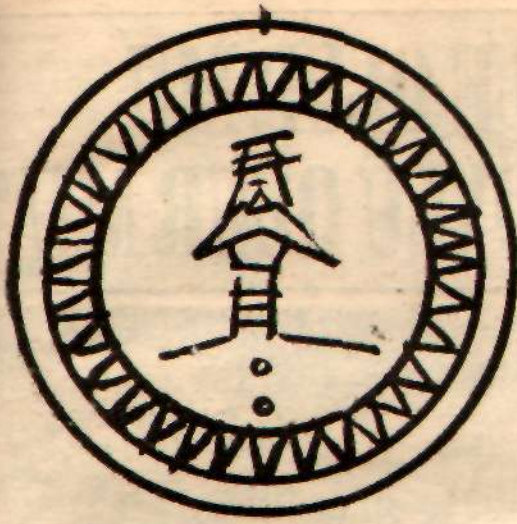
28/1 Yenışehir — ANKARA

Telefon: 17 69 89 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari

Sokağı: 32 Cağaloğlu, Posta kutusu 512 — İstanbul, Tel: 22 95 70 ★ Dizilip basıldığı yer:

VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL

YERHAN

BAKİŞ

Karamanlis'in "Oküs-Poküs,, ü!...

Bayramda Yunan kalkınmasına dair bir inceleme okudum. Toulouse Edebiyat ve Beşeri İlimler Fakültesi profesörlerinden Bernard Kayser'in kaleme aldığı inceleme, Fransız Hükümeti tarafından yayınlanan «Documentation Française» adlı serinin son eserlerinden birini teşkil ediyor. Yunan resmi kaynaklarından gelen bilgilere dayanan inceleme, ciddiyet ve objektifliğinden şüphe edilmeyecek sağlam bir yayındır.

Prof. Kayser'in etüdü, özel teşebbüslüğü savunmak için Yunanistan'ın neğini piyasaya süren çevreler tarafından dikkatle okunmalıdır. Gerçekten, Sosyalist cereyanın hızla gelişmesi karşısında tutunacak dal arıyan özellerimiz, «Bakın, Yunanistan özel teşebbüs çölüyle nasıl kalkındı» şeklinde iddialarla ortaya çıktılar. Sosyalizme öldürücü bir darbe indirme sevdasına tutulan bazı bagyazarlar, özel teşebbüslü Yunan kalkınmasına ve otoriter Karamanlis'e methiyeler yağdırmak için Atina'ya koştular. Hatta son günlerde CHP'nin tertiplediği bir açık oturumda Türkiye'nin en büyük iş adamlarından biri, «Kalkınmak için fazla kitap karıştırma ya lüzum yok. Yunanistan'ın yaptığı yapalım, kalkınırız» şeklinde konuştu.

Kapitalizmi Türkiye'deki başarılarıyla savunamayıp, yabancıların marifetleriyle gerdeğe girmeye kalkışmak, elbette ki ciddi bir tutum değildir. Bu tutum ayrıca, aczin ve aşağılık duygusunun ifadesi olduğu için acıdır.

Havalar iyi gidince..

Şimdi gelelim Karamanlis kalkınmasına.. Acaba Yunanistan önemli bir kalkınma hamlesi içinde midir? İddiaların ciddi incelemeler yerine, turistik Atina gezilerine dayandıran özellerimiz bu soruya büyük bir hayranlıkla evet cevabını veriyorlar. Atina ve civarında yükselen şahane otelleri, muazzam asfalt yolları ve vitrinlerdeki mal bolluğunu anlata anlata bitiremiyorlar. Meseleyi biraz daha ciddi şekile ele alanlar, delil olarak, Yunanistan'ın son yıllarda gerçekleştirdiği kalkınma hızını ileri sürüyorlar. Gerçekten, Yunan milli geliri, 1954 fiyatlarıyla, 49 milyar drahmiden, 1960'ta 69 milyar drahmıye yükselmiştir. 1954-60 devresinde, yüzde 31'lik millî hasıladaki yıllık ortalama artış yüzde 6,1'i bulmaktadır. Yıllık ortalama artış, mahsulün iyi olduğu 1954-57 devresinde yüzde 7,8'e çıkmış, fakat 1957-60 devresinde havalar bozulunca, yüzde 3,7'ye düşmüştür. 1961'de havalar düzeldi, millî gelirden tekrar önemli bir artış görülmüştür.

Bu nisbeten önemli bir gelişme sayılabilir. Fakat hava şartlarına tâbi yüksek millî gelir artışları, fazla güvenilecek bir kalkınma ölçüsü değildir. Nitekim Türkiye'de, 1950-53 devresinde yüzde 13 gibi Yunanistan'ın hiç bir zaman erişemediği bir kalkınma hızına ulaşılsa da gerisini getirememiştir. Bu sebeple, bir memleketin nisbeten kısa bir devreye inhisar eden gelişmesi hakkında doğru bir hükme varabilir.

mek için, kalkınma hızının dışında başka ölçülere de ihtiyaç vardır. Bu bakımdan, tarımda nüfus fazlasına sahip ülkelerde, istikrarlı, hızlı ve sağlam bir kalkınmanın temel şartı olan sanayi gelişmesi faydalı bir ölçü teşkil edebilir.

Kapitalizmin işsizler ordusu

Yunan imalat sanayiindeki gelişme bir hayli yavaştır. İmalât Sanayiinin millî gelirdeki payı 1954'te yüzde 18,1 iken, 1960'ta ancak yüzde 19,7'ye çıkmıştır. (Türkiye'de bu oran 1962'de yüzde 12,3 tür. 5 yıllık plân ile bu oranın 1967'de yüzde 16,7'ye çıkarılması ön görülmüştür.) Bunun da yüzde 60'ını, gıda, tekstil ve tütün sanayi teşkil etmektedir. Metalürjinin payı yüzde 15 civarında kalmaktadır.

İmalât sanayiinde kullanılan insan sayısı, sanayileşme hızının yavaşlığını daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Gerçekten 1952'de 100 olan işsizlik endeksi 1956'da 97,5, 1959'da 94 ve 1960'da 96'dır. Yani sanayi alanında kullanılan insan sayısında düşüş vardır. Bu yüzden işsizlik, nüfusu çok yavaş artan ufak Yunanistan için ciddi bir meseledir. Şehirlerde, 100 bin imalat sanayiinde olmak üzere, 240 bin işsiz vardır. Tarımdaki vüzbünlerce gizli işsiz, bu rakamlara dâhil değildir. Halbuki Yunanistanda nüfus artışı diye bir mesele yoktur. Yıllık nüfus artışı yüzde 1 civarındadır ve dış ülkelere doğru kuvvetli bir göç vardır. Meselâ 1961'de 60 bin kişi memleket dışına iş aramaya gitmiştir. Başka bir deyişle, yıllık tabii nüfus artışı 80 bin civarında olduğu halde 60 bin kişi, yabancıya göç etmektedir. Buna rağmen Yunanistanda, çalışan nüfusa oranla çok ciddi bir işsizlik meselesi mevcuttur! Dış göçler olmasa, ufak Yunanistan herhalde işsizler ihtilâliyle karşılaşacaktı.

Sanayi yapıları da son derece zayıftır. İmalât sanayiindeki 105 bin teşebbüsün 90 bini feridir. Bu sektörde çalışan 441 bin insanın ancak yüzde 71'i işçidir. Geri kalan yüzde 30 işveren durumundadır. 109 bin işletmenin yüzde 38'inde tek, yüzde 25'inde ise iki insan çalışır. Yüz kişiden fazla insan çalıştıran gerçek sanayi teşebbüslerinin sayısı 316'dan ibarettir. Demek oluyor ki Yunan imalat sanayii, artisanal hüviyetinden kurtulamamış ufak ve iptidai işletmelere dayanmaktadır. 75 bin işletmede makine gücünün kullanılmaması da bunu göstermektedir.

Atinadan ötesi..

Geri bir kapitalizme dayanan Yunan kalkınmasında daha birçok zayıf taraflar vardır. Bu zayıf tarafların en önemlilerinden biri, bölgeler arasındaki eşitsizliğin hızla artmasıdır. Türkiye'de İstanbulun durumu ne ise, Yunanistanda da Atina bölgesinin durumu öyledir. Karamanlis Büyük Atina'yı ihya etmiş, fakat memleketin geri kalan bölgelerini unutmuştur. Nitekim 1954-60 devresinde inşaatın yüzde 46'sı

Atina bölgesinde yapılmıştır. Büyük Atina 1960'da, sanayide yüzde 66 ve aydınlatmada yüzde 77 olmak üzere, memleket elektrik istihsalının üçte ikisinden fazlasını kullanmıştır. İmalât sanayii işçilerinin yüzde 49'u Atinada toplanmıştır. Hastahane yataklarının yüzde 52'si Atinadadır. Demek ki Yunan kalkınmasında göz kamaştırıcı bir Atina ve Atinanın hakimiyeti altın da ezilen fakir bölgeler vardır.

Eğitim alanında da Yunanistan, hızlı nüfus artışı gibi bir meselesi olmadığı halde, başarılı değildir. 1961 nüfus sayımına göre, 10 yaşından yukarı nüfus arasında ilkokulu bitiremeyenlerin sayısı yüzde 47,2'yi bulmaktadır. Köylerde bu oran yüzde 58'e erişmektedir.

Altın yumurtlayan Rumlar

Dış âlemle münasebetler bakımından da Yunanistan ekonomisi zayıftır. İhracatın yüzde 74'ü, başta yüzde 34 ile tütün olmak üzere, bir kaç ziraat maddesine dayanmaktadır. Bu yüzden ekonomi milletlerarası dalgalanmalardan şiddetle müteessir olmaktadır. Ayrıca, ithalâtta önemli artışlara rağmen, ihracat yıllardır yerinde saymaktadır. 1961'de ihracat, ithalâtın ancak yüzde 40'ını karşılayabilmştir. Bu sebeple Yunan ekonomisi, büyük çapta ve devamlı bir dış ticaret açığıyla karşı karşıyadır. Yunanistan bu anormal durumu, deniz ticaret filosunun, dış ülkelerdeki Rumların, turizmin ve dış yardımların sağladığı dövizlerle devam ettirebilmektedir. Meselâ 1961 yılında ticaret filosu 102 milyon, turizm 68 milyon ve muhacirler 98 milyon dolar döviz getirmiştir.

Böylece Yunanistan, 327 milyon dolarlık ticaret açığının 243 milyon dolarını kapamıştır. Yunanistan bu görünmeyen yollardan 243 milyon dolar sağlarken, Türkiye'nin ödeme dengesinin görünmeyen kalemleri, NATO inşaat gelirleri sayılmazsa, 1960'ta 44, 1961'de 55 milyon dolar açık vermiştir!

Yunanistan bu açıktan gelirler sayesinde imkânlarının kat kat üstünde yaşamaktadır. Görünmeyen kalemleri açık veren ve ağır borç yükü altında bulunan Türkiye'nin ise imkânlarının çok üstünde yaşaması artık mümkün değildir.

Yunanistan, görünmeyen kalemlerdeki muazzam kazancına rağmen, dış yardımlara muhtaç bir ülkedir. Nitekim 1961'de 84 milyon doları bulan ödeme açığı, dış yardımlarla kapatılmıştır. Yardımların kesilmesi veya Amerikanın Avrupaya kayan yardımların azalması, Yunan ekonomisini güçlüklerle sokabilir. Yunanistan bu tehlikeyi önlemek için Müsterek Pazarı sarmış ve Pazar ile bir ortaklık anlaşması imzalamıştır. Anlaşmaya göre, her türlü ticari tahditler tedricen kaldırılacaktır.

rak, Yunan ekonomisi ileri ekonomilerle serbest rekabete zorlanacaktır. Yunanistan şimdi serbest rekabete hazırlanma devresindedir. Prof. Kayser bu konuda, «Yunan ekonomisi, ya rekabet yollarını bulacak, ya da yabancı mamüllerin istilâsı karşısında çökecektir» demekle yetiniyor.

Müsterek Pazarın Yunan ekonomisi üzerindeki tesirlerinin ne olacağını şimdiden kestirmek güçtür. Fakat kalkınmayı yabancıların himmetine dayandırmayı seçen Karamanlis Hükümetinin, neticesi meçhul bir kumar oynadığı söylenebilir. Millî kalkınma yolu, tarihteki sayısız örneklerin gösterdiği üzere, daha sağlam ve çok daha başarılı bir metoddur.

Gelelim Türkiye'ye..

İnceleme, Yunan ekonomisinin, hızlı, dengeli ve sağlam bir kalkınma yolunda olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Karamanlis, sağlanan geniş dış kaynaklar sayesinde, büyük yollar, şahane oteller ve şık mağazaların şeklin de Atinada kendini gösteren zahiri bir kalkınma manzarası yaratmıştır. Fakat bu manzara aldatıcıdır. Sanayileşme çok yavaş gitmektedir, bölgelere sı kalkınma dengesizdir ve işsizlik önemli bir meseledir. Ayrıca yatırım temposunu hızlandırma çabası, özel teşebbüsün yetersizliğini ortaya koymuştur. Nitekim toplam yatırımlar içinde devlet yatırımlarının payı hızla artmaktadır. 1954'te ancak yüzde 20'yi bulan devlet yatırımları, devamlı şekilde yükselerek, 1960'ta yüzde 37'yi bulmuştur. Turizm diyarı sayılan Yunanistanda, en önemli otel şebekesini bir devlet teşekkülü işletmektedir!

Görüldüğü gibi hızlı nüfus artışı diye bir meselesi olmayan ve deniz filosu gelirleri ile muhacir paraları sayesinde imkânlarının çok üstünde yaşama yolunu bulan Yunanistanda bile, kalkınma temposunun biraz hızlandırılması devletçiliğin önem kazanmasına yol açmıştır! Türkiye'de ise herşeyden önce nüfus patlaması diye bir mesele vardır. Yunan nüfusu 80 bin civarında artarken, Türkiye'de artış 800 bindir ve dış ülkelere göç imkânları çok sınırlıdır. Ayrıca Türkiye, muazzam gelirler sağlayan bir ticaret filosuna ve altın yurta yumurtlayan dış ülkelerdeki bir vatandaş topluluğuna sahip değildir. Tam aksine, ağır borç yükü altındadır ve görünmeyen kalemleri açık vermektedir. Kısaca Türkiye Yunanistana nazaran çok daha elverişsiz şartlar altında ve çok daha hızlı kalkınmak zorundadır. Bu da hızlı, dengeli ve sağlam bir kalkınmanın tek yolu olan devletçiliğe, halktan yana bir devletçiliğe dört elle sarılmamız zarureti ortaya koyar.

Yunan denemesinden alacağımız ders, bundan ibarettir.

Doğan Avcıoğlu

SOSYAL İHTİLÂL YÜRÜYOR!...

Başında güçlü bir toprak ağası bulunan idareye karşı gençliğin 28 Nisan 1960'da başlattığı mücadele 28 Nisan 1963 günü Adanada binlerce topraksız köylünün yürüyüşüyle devam etti. Bu sosyal uyanış artık durdurulamaz. Sosyal ihtilâle karşı duranlar kafalarını taşlara vuracaklardır.

Hava şartları bozuk, yollar çamurluydu. Fakat sabahın 7'sinden itibaren köylerden ve kazalardan akan insanlar Yeni İstasyon Meydanını doldurmaya başladılar. Bunların dışında, binlerce müte reddit köylü de şehrin kenar semtlerinde doluyor ve toplantıyı ürkek nazarlarla uzak tan izliyordu.

Saat 4.00 de Yeni İstasyon Meydanında toplanan köylüler, başta iki Türk bayrağı ve Atatürk'ün süslenmiş resmi olduğu halde, Ziya Paşa Bulvarından şehrin merkezine doğru yürüyüşe geçtiler. Önde polis arabaları, yürüyüş yapan halka yol gösteriyordu. Topraksızlar kervanına binlerce köylü katılmıştı. Kalabalığın 10 bini bulduğunu iddia eden tahminçiler bile görüldü. Topraksızların bu

yürüyüşünde yüzlerce aydın ve çok sayıda sivil polis de yer aldı.

Ellerdeki dövizler, bu heyecan verici yürüyüşün hedefini çok iyi şekilde gösteriyordu: «Olur mu böyle olur mu, Topraksız köylü olur mu; (Çaputlar köyü) Toprak reformu istiyoruz; Türk köylüsünün senelerce özlediği asıl davası olan toprak reformunun bir an önce tatbikini candan dileriz. (İrmakbaşı Köyü); Büyük Atatürk'ün köylüsü topraksız yaşamaz; Atatürk'ün izindeyiz; Türk köylüsü toprak reformu ile yükselecektir (Mihmandar köyü); Hazine arazileri hemen köylüye dağıtılmalıdır; Demokrasiyi yaşatacağız; memlekette huzur toprak reformu ile olur; Toprak reformunu Allah da emreder; Toprak reformu

OLUR MU, BÖYLE OLUR MU, TOPRAKSIZ KÖYLÜ OLUR MU?

Adana'da topraksızların sessiz yürüyüşü
Uyanış...

çarşıya da refah getirir; Misis Bucağı Topraksız vatandaşları Anayasanın 37. maddesinin

tatbikini istemektedir; Toprak reformu iktisadi refah için şarttır; Toprak hayat verir, köylü-

ye hayat getirir; Ağalığa paydos; Türk köylüsü köle olamaz; köylüyü aldatan aldanır; Köylünün yarasına merhem olacak büyük ısk toprak reformu .dur».

Topraksızlar, bu dövizlerle Ziya Paşa Bulvarından aktılar. Atatürk parkı yanına gelince, topraksızlar kervanı durdu ve Atatürk'ün heykeli üzerine, «Atatürk, izindeyiz — Türk köylüsü» yazılı bir çelenk koydu ve Atatürke saygı duruşunda bulundu. Sonra dört yoldan ve Adliye Sarayı önünden geçilerek Vilâyet Konağı önüne gelindi. Burada konan merdivenlerine çıkan Avukat Kemal Hakgüder, kısa bir konuşma yaparak şunları söyledi: «Değerli köylü vatandaşlar, toprak reformuna, bu asil davaya kuvvetle inandığımız için bu kötü hava şartlarına ve işsizlik çölgüğüne rağmen, burada toplandınız. Size, hepimize ve yürüyüşümüzde müzahir olan Sayın Emniyet mensuplarına teşekkür bir borç biliriz. Biz bir heyet olarak, şimdi Vâliyi ziyaret edeceğiz ve yürüyüşümüzün gayesi hakkında Vâliye bilgi vererek, isteğimizi halka duyurmaya çalışacağız. Yürüyüş burada sona ermiştir. Huzura kâile dağılabiliyorsunuz».

Topraksızlar, bu konuşmadan sonra, sessizlik içinde dağıldı. Böylece Türk köylüsünün belki de tarihteki ilk yürüyüşü, şuurlu bir ebedilik içinde cereyan etmiş oldu.

Yürüyüş esnasında köylüler, not alan gazetecilere yaklaşıyor, dert yanıyor, alelacele yazdıkları kâğıtları vererek «amaş, abi, derdimizi hükümete duyurun, yazın, çok yazın» diye yalıyorlardı. Kırık dökük bir Türkçeyle yazılmış bu kâğıtlar, topraksızların derdini dile getiriyordu. İşte bunlardan bir kağıt: «Ceyhanın Camuzoğlu köyündeyiz. Köydeki umumî arazi, 62 bin dönüm arazi. Çiftliğin elinde, Ahmet Cevdet Çamurdan, Sadı Çelik, Andan Kardeşler. Topraksızlar mevdudu, 200 hânedir 2117 nüfustur. Buna hâl çaresi düşünülmüş için bugünkü sessiz yürüyüş 200 hânedir ancak 9 şahıs ka-

İlhan Selçuk

Basına dikkat!

Türkiyede basının durumu günün meselesi haline gelmektedir. Bir yandan yeni bir ajans hakkındaki büyük söylentiler.. Bir yandan alabildiğine sürüp giden resmi ve özel reklam rezaleti.. Bir yandan Babilide her zamankinden fazla kaynayan kazanlar.. Bir yandan hükümet içinde gelişmekte bulunan «Basına yeni bir çeki düzen» verme fikri.. Bütün bunlar, dikkatleri dar bir çevre içinde de olsa basın üzerinde toplamıştır.

Gerçekten de mesele yalnız fikir özgürlüğü açısından değil, Türkiye'nin bütün büyük davaları açısından ele alınması gereken ölçülere çoktan ulaşmıştır. Bir basın düşüncesinin ki ödevi halkoyunu aydınlatmaktır. Her gün bu memleketin binbir çeşit müessesesi hakkında ileri ve geri alabildiğine kalem oynatır. Ama bu basının üzerine eğildiği binbir çeşit mesele arasında yalnız bir tek mesele yoktur.. O da basının bizzat kendi meselesidir.

Gerçekten de bizim basının kendisini halkın gözleri önünde açık tenkit ettiği görülmez şey değildir. Arasında bu konuda bazı yazılar çıkabilir. Ama gerçeklerden çok uzak, ve suya sabuna dokunmaz cinsten lâflar olmaktan öteye gidemez o tenkitler.. Basın, ancak siyasi iktidardan kendisi hesabına bazı menfaatler istiyeceği zaman icyapısından bahsetmeyi göze alır. Bunun dışında çoğunluğun gözlerinden saklanan bir çark ağır ağır Babilide yokuşunda dönmektedir. Bu çarkı döndüren fikir iççilerinden çoğunun bile basının içyüzünü adamakıllı bildiği söylenemez. Bilenler de, iyi saatte olsunların hüsnuna uğramamak için susmayı tercih ederler.

Bütün bunlara rağmen 27 Mayıs'tan bu yana basının davalarını çözümlüebilmek yolunda atılmış adımlara da raslamak mümkündür. Türkiye'yi her anlamda kapsayan bir uyanışın, yavaş yavaş kapalı gözleri açmak üzere olduğu görülüyor. Bunun dışında özellikle Üniversite gençliği çevrelerinde basın meselesine karşı olağanüstü bir dikkatin geliştiğini görüyoruz. Basın dediğimiz müesseseyi yalnız olarak ele almak çok yanlış yollara götüren bir tutumdur. Gazete dediğimiz kuruluşu, kendisini besleyen mali kaynaklarla birlikte incelemek gerekir. Bu incelemenin sonunda ise basın özgürlüğü dediğimiz nesnenin, kanunların yaprakları üzerinde toplum hayatına yürümesi için nelere muhtaç olduğu meydana çıkacaktır.

Mesele aslında çok basittir. Şöyle bir tablo çizelim gözler önüne:

Bir gazete vardır. Bu gazetenin satışından sağladığı gelir, masraflarını karşılamaya yetmez. Hem masrafları karşılamak, hem de kârâ geçmek için ilan gelirine de muhtaç olur.

İlan gelirinin kaynakları nelerdir?

Kalın çizgileriyle bu soruya şöyle cevap verebiliriz:

1 — Resmî ilan geliri..

2 — Özel ilan geliri.

Resmî ilan geliri, gazetenin siyasi iktidarın tesiri altına girmesini kolaylaştıran bir unsurdur. Demokrat Parti iktidarı devrinde bu türlü rezaletilerin çok taraflı örneklerini gördük. Ama deri bugün de halledilmiş sayılmaz. Hâlâ resmî ilan ticaretiyle binlerce lirayı cebeye alıp hazineleri dolan dıran basın tüccarları ortalarında pervasız dolasmakta ve halka nasihat vermektedirler. Bunlar milletin kesesinden çaldıkları paralarla gazete çıkartıp millete yalan söyleyenlerdir.

Özel ilan meselesine gelince..

Belki de resmî ilan derdinden çok daha derinde ve çok daha kötü neticeli bir oyun oynanmaktadır bu konuda.. Gene basit bir misal verelim:

Diyeelim ki yabancı özel sermaye, Türkiye'de dev sermayeli bir tesis kurmaktadır. Bu tesisin adını da herkese duyurmak için reklam gerek..

İş, bir ticaret işidir. Yabancı sermayenin Türkiye'deki mümessilleri gazetelere ve dergilere reklam verecekler.. Acaba hangi gazete ve dergileri tercih edecekler?

İşte burada, oynanan oyun paraya tahvil edilmektedir. O yabancı sermayenin Türkiye'deki mümessilleri elbette kendi ideolojik akımların Türkiye'de yaymaya çalışan gazete ve dergilere ilan ve reklam yağdıracaklardır. Bu suretle bir taşla iki taş vurulmuş olacaktır:

Hem reklamlarını yaparak daha çok kâr sağlama yolu nu açmış olacaklardır..

Hem de basındaki muhtemel tenkitleri bir mali kom binezon içinde eriterek daha başlamadan önlemek çaresini bulmuş olacaklardır. Bu suretle basın yabancı ve yerli menfaat çevrelerinin kontrolü altına girmiş olacaktır.

✱

Şu köşecikte çok kısaca değindiğimiz reklam rezaleti basın davasının yalnız bir yüzüdür. Türkiye'de basın özgürlüğü meselesi artık üzerinde adamakıllı durulacak ve tartışılacak bir büyük memleket problemi halinde dalgalanmaktadır. Bizim az gekerli demokrasimizde halkçı ve ilerici çevreler yeni yeni müesseseseleşme yolunda olduklarından Babilide piyasasında seslerini duyurabilecek büyük mali güçleri yoktur. İşçi sendikaları henüz canlanmağa başlamışlardır ve kendi organları olabilecek büyük bir gazeteye sahip olmak şansından şimdilik yoksundurlar.

Herhalde Türkiye'de basın özgürlüğü meselesinin yalnız kanunlar açısından değil, iktisadi ve mali bütün yüzleriyle açıklanması ve gün ışığına çıkarılması zamanı gelmiştir. Bu bakımdan Üniversite gençliğinin terfilipliği açık oturumu çok faydalı bulmaktayız. Tıpkı üniversite davamız gibi, tıpkı orman davamız gibi, tıpkı eğitim davamız gibi, tıpkı toprak davamız gibi.. Ve hattâ onlardan da daha geniş ölçüde basın davasına fikrin ışığını tıtmak zorundayız. Gerçek demokrasinin şartlarından biridir bu..

NADİR NADİ KONUŞUYOR “Durmak, Atatürk’e ihanel demektir!”

labildik. Bunun sebebini dü-
şünün. Biz fakir topraklılar
mahkûm vaziyeteyiz. Bu halle-
minizin önlenmesi için ger-
çeklere başvurmadan usanıp
bekmişiz. Yuvamızı terkten baş-
ka çare bulamıyoruz. Allah yar-
dımcımız olsun. Şimdi ise tek
çaremiz, 27 Mayıs getirdiği
Anayasadaki toprak reformu-
dur. Evvelâ Allah, sonra ümi-
dimiz Hükûmettir.”

Kuruayşe köylüleri ise şun-
ları yazıyor: «Kuru—Ayşe k3
yü 80 hanelik köyde tekbir gift
lık Paksoy çiftliği otuz bin d3
aüm. Buna rağmen çiftliğin e-
lnde bulunan mevcut tapu, al-
tbin dönümdür. Gerikalan 24
bin dönüm, Hazineye aittir, ta-
pusuzdur.»

Karaömerli köyünden Mehmet Kaplan da şunları söylü-
yor: «Karaömerli köyünde, Dev-
let Su İşinin bin dönüm arazisi
var. Bu araziye Adanadan tü-
carlar biz fakirlere vermiyor ve
bu haktan mahrumuz.»

Rifatiye köyünden Ahmet Yılmaz’ın karışık bir ifadeyle
belirttiği görüşü de şu: «Rifa-
tiye köyünden ikamet eden 20
hâne Sivastan geçimlilik yü-
ründen gelen Rifatiye köyünde
gece gündüz amele olarak ve
Hükûmetin yaptığı kredi para-
sını var olsun, yine yaşasın 27
Mayıs 10 sene taksitde bağladı.
Ve bulunduğumuz köyde Ha-
zine olarak arazi varken biz
sürünmekteyiz. Azılı ağaların
dan köyümüzü gözümlü görmü-
yor. Eskiden mektep tarlası
olan 300 dönümün icar muka-
bilinde, yine ağalardan bize fir-
sat yoktur. Köyümüzde Hazine
yeri yoktur.»

Çiçekçi köyünden «Sayır» di-
ye imza atan Mustafa Yanık da
şu şiiri yazmış:

**Toprak Reformu Anayasada
Topraksız köylüler âciz, tasada
Bir avuç toprak altın define
Toprak Beylerinin rehaf key-
fine
Topraksız köylüler sarılmış
kefene**

İhbarı beyan devlet şefine

Bütün bunlar toprak sıkıntısı-
nın ne kadar dayanılmaz hale
geldiğini, bu sıkıntının sessiz,
çekişen ve mütevekkil oldu-
ğu söylenen Türk köylüsünü bu
yollara döktüğünü göster-
mektedir.

Polis zihniyetli statükocular,
binlerce köylünün yürüyüşün-
de bir kaç tahrikçinin parmağı
olduğunu mütaad üzere ileri sür-
mekte. «Yürüyüşü başta
Avukat Kemal Hakgüder ol-
mak üzere, Nuri Kurtar, Hü-
seyin Gündüz, Vahap Ayöner,
Şemsettin Tunceren, Samet
Kaya tertipleriler» diyecekler-
dir. Fakat köylüde dayanılmaz
bir sıkıntı olmasa, birkaç kişi,
binlerce insanı yollara düşü-
rebilir mi? Bazen koskoca parti
aşkilâtı, liderleri teşrif edince,
bir kaç bin köylüyü bir araya
toplayabiliyor mu? Köylüyü
yollara döken tertipler değil,
müthiş toprak sıkıntısıdır. Yür-
üyüşün Adanada yapılması
da bunu göstermektedir. Zira
toprak sıkıntısının e çok kes-
kinleştiği yer Adana bölgesidir.
Bölgede pamuk ve narenciye-
nin çok kârlı bir iş olması, bu
çok kapitalist tarım işletmele-
rinin kurulmasına, toprakların
bu kapitalistlerin elinde toplan-
masına ve yarıcı ve ortakların
fakir toprak işçisi statüsüne
düşmesine yol açmıştır. Zengin
kapitalist çiftçiler ve gittikçe
artan on binlerce topraksız aç
köylü tezadı beklenmedik pat-
lamalara yol açacak ciddiye-
lidir. Toprak reformu hâlâ askı-
da kalır veya tarım reformu
altında aldatmacalara gidil-
irse, bu memleket huzur hiç
bir şekilde gelmeyecektir. Bu-

— Son günlerde, atlatılan
her buhrandan sonra, iyimser-
lik sözleri etmek moda hâline
geldi. Sayın İnönü, kazanılan
zamanın rejimi kuvvetlendirdi-
ğini, rejim kuvvetlendikçe de
meselelerimizin birer birer çö-
züleceğini söylüyor. Bu iyim-
serliğe katılır mısınız?

— Hayır. Ben, kısa vâdede
iyimser olamıyorum. Ama, u-
zun vâdede iyimserim. Yalnız
bu iyimserliğim Sayın Başba-
kanın kısa vâdeli iyimserliğiyle
aynı sebeplere dayanmıyor.
Benim Atatürkçü kuşaklara,
Atatürkçü düşünceye güvenim
var; uzun vâdede memleketi
bu kuşakların, bu düşünceler-
in kurtaracağına inanıyorum.
Yoksa, durgunluğun, tâvize-
liğin ve uyusukluğun, kısa vâ-
dede geçici bir yatışma sağlasa
bile, uzun vâdede bu memleke-
ti felâkete sürüklemesinden
korkarım. Böyle bir hükme
varmak kehanet de sayılmaz.
Atatürk ve İnönü’nün yapmak
istediklerini ve davranışlarını
karşılarız. Atatürk, 1923’
ten 1938’e kadar, onbeş yıl gibi
kısa bir sürenin içinde, bugün
hayranlıkla karşıladığımız bü-
tün o devrimleri yapmış, muaz-
zam bir ilerici hâmiyetini tam-
amlayıp gitmişti. 1945’ten bu
yana ise tam 18 yıl geçti. Bu
uzun süre içinde, demokrasi
hamlesini başarıya gayreti için
deyiz. Ama, tâvizcilik ve kü-
çük hesaplar üzerine oturmuş
bir hamle, hamle olmaktan
çıkamıyor. Nitekim, bugün mem-
leketin hâli meydanda. Ata-
türk’ten sonra gelenler, onun
mermeri canlandıran bir hey-
keltraş edâsıyla girdiği yara-
tıcılığı göstermediler. Tam ak-
sine, yaratılan devrim heykel-
lerinin kaidelerinden bile tâ-
vizler verilmeğe, meydana ge-
tirilen eserler şurasından bura-
sından koparılmaya başlandı.
Atatürk devriminin büyük icracı-
sı İnönü, kendi devrimin yara-
tıcısı olamadı.

— Demokrasinin bir hamle
meselesi olmadığı, zamanla ger-
çekleşecek bir ideal olduğu
söyleniyor. Bu bakımdan şim-
diye kadar alınmış olan mesafe
yi yeterli bulamaz mısınız?

— Bütün mesele, demokrasi
anlayışımıza bağlı. Demokrasi,
bütün bir medeniyet ve zihni-
yet anlayışı mudur, yoksa sade-
ce şekil mi? Şekilden, müesse-
selerden ibaret bir demokrasi
düşünüyor idiysek, dış görü-
nüşlere bakılırsa, bu yolda hay-
li mesafe almışızdır. Ama bu
mesafeyi alırken, bir yandan
da bir «medeniyet ve zihniyet»
olarak benimsememiz gereken
demokrasi anlayışını uzun vâ-
dede baltalayacak tâvizleri ver-

Cumhuriyet gazetesinin değerli başyazarı Nadir Nadi, bir süredenberi, alışılmış sütunundan uzak-
tad.r. YÖN. bütün hür düşünceliler tarafından kı-
sa sürmesi temenni edilen bu uzaklaşma sırasın-
da ilerici başyazarın görüşlerini geniş okuyucu küt-
lesine ulaştırmayı ödev bildi.

mişiz. Böylece, kısa vâdeli de-
mokrasiyi gerçekleştirmek için
uzun vâdeli demokrasinin te-
melleri feda edilmiştir. Bugün
de aynı yolda devam ediliyor.
Parlamento ve hükûmet, tâ-
vizcilikte sebat ettikçe, toplum
içindeki derin çatışmaların to-
humları da atılmış olmaktadır.
İmam—Hatip okullarıyla veril-
en tâvizin yarattığı tehlikeler
bugün bile korkunçtur. Ata-
türk’ün eliyle yaratılan iler-
ci cepheyi kuvvetlendirmek dü-
rurken, gerici cepheye kuvvet
kazandıracak kararlar almak,
toplum içindeki ikili gelişme-
yi teşvik etmekten başka bir
sonuç doğuramaz. Bu ikiliğin,
devlet eliyle teşvik edile edile,
birgün patlak vermesinden ve
herkesi birbirine düşürmesin-
den korkulabilir. Zaman elbet-
te demokrasinin k8k1e8-
m e s i n i sağlayan bir fak-
tör. Ama, zaman, bir yandan
da uzun vâdede demokrasiyi
baltalayan tehlikelerin geliş-
mesine imkân vermekteyse, or-
tada bir çatışma ve çelişme var
demektir.

— Sayın Başbakanın davra-
nışlarında, başladığı bir işi
başarıyla tamamlamak ve tari-
he «demokrasiyi kuran adam»
sıfatıyla geçmek endişesini de
sezmek mümkün. Sizce tarih
kendisine bu sıfatı verecek mi-
dir?

— Kuruculuk sıfatı, kurulan
demokrasinin mahiyetine bağ-
lı. Temel meseleleri çözüme
bağlanmamış ve şekilden ibe-
ret kalmış bir demokrasi, uzun
ömürlü olamayacağı için, onun
getireceği şeref de pek uzun
sürmez. Kaldı ki, böylesine bir
tutum pek bencilce bir davra-
nış olurdu. Şekilden ibaret bir
demokrasiyi tâvizlerle ayakta
tutmak, ve kısa vâdede önemli
çatışmaların çıkabileceğini dü-
şünmeden bu yolda ısrar et-
mek, tarih açısından iyi not
olacak bir davranış değil.

— Atatürk’ün devrimden son-
ra, demokrasi denemesine bü-
tün hazırlıkları tamamlamadan
mı girdiğiniz kanaatindeisiniz?
Doneme, en çok hangi tâvizler
dolayısıyla başarısız olmuştur?

— Devrimler, uzun vâdede
Türk toplumunu demokratik
düzene eristirecek hamlelerin
başlangıcıydı. Atatürk’ün ta-
mamladığı devrimler bütün top-

luma maledilebilseydi, tâvizle-
re girişmeğe lüzum kalmaz, de-
mokratik mücadele iktisadi ve
fikri alana inhisar ederdi. Dev-
rimlerin topluma maledilebil-
mesi için Köy Enstitüleri gibi
hamlelere ara vermemek gere-
kirdi. Bir yandan da lâiklik ve
vicdan hürriyeti gibi temel il-
kelerin saklı tutulması, bunlar-
dan hiç tâviz verilmemesi şart-
tı.

— Demokratik düzene geçi-
şin hazırlıkları sadece bu alan-
larda mı eksik kaldı? İktisadi
ve sosyal yapıda da demokra-
tik düzene imkân verecek ham-
lelerin tamamlanması gerek-
mez miydi?

— Gerekirdi tabii. Zaten A-
tatürk devrimleri bir bütündür.
Lâiklik ilkesiyle birlikte, halk-
çılık ve devletçilik ilkeleri de
gereklen öneme benimsenip ge-
liştirilseydi, toplumu temelin-
den değiştirecek ve demokratik
düzeni uzun vâdede gerçekle-
ştirecek adımlar da atılmış olur-
du.

— Tâvizcilik politikasının
belki de en büyük tehlikelerinin
den biri, gerici cepheyle birlik-
te, ticaret ve sanayi çevreleri-
ne de tâvizlerde bulunulması,
böylece, siyasi kararlara etki
gösterebilecek, hattâ bu karar-
ları kendi yönlerine çevirebile-
cek bir zümrenin yaratılması
oldu. Demokrasiye bu yönden
gelecek bir tehlike görmez
misiniz?

— Böyle bir zümrenin, bin
bir emek, himaye ve teşvikle
yaratılmasıyla istenen sonuçla-
rın alınıp alınmadığını daima
kendini kendime sormuşumdur.
Devlet himayesiyle yaratılan
servetlerin daima bu memleket
hazınasına kullanıldığı, daima bu
memleketin sınırları içine yat-
tığı, verimli alanlara akta-
dığı şüphelidir. Yoksa, milli
sanayi gelişip onun yarattığı
değerler tekrar milli kalkınma-
ya aksaydı, gelişmemiz çok
hızlanabilirdi. Ama, yaratıcı iş
adamları çok az yetişmiştir.
Büyük çoğunluk kolay kazanç
peşindedir. Üstelik, Türkiye,
hemorrhage’den muztarip bir
bünye gibi, servetini dışarıya
akıtırmakta, kazanılan para-
nın yüzde 70’i yabancı memle-
ketlere gitmektedir. Dikkat et-
linirse, bir süre önce bizim ga-
zetelerimizde «İsviçre’de Satı-

lık Villâ» diye ilanlar çıktı. Bu,
şimdiye kadar görülmemiş bir
şey. Demek ki, artık İsviçre’li-
ler bile, Türkiye’de kazanılan
paralarla dışarıda mülk edinen
iş adamlarımız olduğunu bili-
yorlar. Her mahallede bir mill
yoner politikası ancak mahdut
ölçüde gerçekleşmiş, Türkiye’
deki servetin çoğunluğu niha-
yet 200 milyonun elinde top-
lanmıştır. Bunların siyasi ka-
rarları etkileyen kuvvetli bir
zümre meydana getirdikleri
muhtemeldir. Asıl tehlike, bu
zümrenin işbaşına gelebilecek
bir otoriter idarenin de etrafı-
nı almasında, o idareyi de ken-
di yönlerine çevirmesindedir.
Böyle bir kombinasyonun, ger-
çiklerle de işbirliği yaparak Tür-
kiye’yi nasıl karanlıklara sürük-
leyeceğini tahmin etmek güç
değildir.

— Bugünlerde «orta yol» un
mezîyelerinden bahsedilenleş
çok. Tek çıkar yolun «orta yol»
olduğu söyleniyor. Sizce «orta
yolculuk» Atatürkçülükle bağ-
daşabilir mi?

— Atatürkçülük dinamizm
demektir. «Orta yol» hareket-
sizlik, durgunluk, pısrıklık, çe-
kingenlik demekse, bunun A-
tatürk devrimciliğine aykırı ol-
duğu şüphesizdir. Durmak, A-
tatürk’e ihanel etmek olur.
Onun yaptıklarını daha da il-
erleştirmek, gösterdiği yön-
de geliştirmek zorundayız. Hiç
bir şey yapmayan ortayolculuk,
ıpkı cebirde pozitiflerle nega-
tiflerin ortasında sıfırın bulun-
ması gibidir yani hiçbir anlam
taşımaz.

— Sizi memleketin ilerici
güçleriyle, genç kuşaklarıyla
yakın bağlantısı olan bir başya-
zar olarak tanıyoruz. Bu temas-
larınızdan edindiğiniz itiba ne-
dir? Atatürkçülüğün bir deva-
mı ve onu tabii amaçlarına eri-
ştirecek bir hamle şeklinde dü-
şündüğümüz sosyalist hareke-
tin Türkiye’deki başarı şansını
nasıl buluyorsunuz?

— Genç ve Atatürkçü kuşak-
larla gerçekten sık temalarımı
oluyor, onların çalışmalarını,
davranışlarını ilgiyle takip edi-
yorum. Zaten uzun vâdedeki
iyimserliğim de buradan doğu-
yor. Atatürkçülüğü bütün di-
namizmi ile anlayanların, enin
de sonunda statik kuvvetlere
geleceğinden eminim. Sosyalist
hareketin başarı şansı
hakkındaki soruyu cevaplan-
dırmak güç. Çünkü, kısa vâ-
dede, sosyalizmden hoşlanma-
yan, onun gelişmesinden tedir-
gin olan kuvvetler bu hareke-
tin önüne türlü engeller çık-
aracaklardır. Ama uzun vâdede
Türkiye’de sosyalist düşünce
için başarı şansı bulunduğunu,
tabii kabul ediyorum.

gün sessiz yürüyüş yapanlar,
yarın hiç şüphe edilmeyen, ses-
lerini yükselteceklerdir. Bugün
bile çeşitli baskılara ve ağa
korkusuna rağmen, binlerce
topraksız, yaşama hakkını ara-
ma azmindedir. Eğer ağa kor-
kusu olmasa, yürüyüşe yüzbin-
ler katılabilirdi. Yarın herhal-
de katılacaktır.

Bir köylü, bu baskı ve kor-

kuyu şöyle anlatır: «Abi biz
bütün köylü gelecektik. Fakat
çiftlik sahibi bânı toprak ağa-
ları toprak reformu gomünist-
liktir, yarın sizi toplayıp ha-
pise dolduracaklar diye korkut-
tular, onun için çoğumuz kor-
kup gelemedik, şehre gelenle-
rin yarısı da toplantı yerine
gelemedi korkusundan, acaba
bize bir şey yapacaklar mı di-

ye.»

Korkanlar yalnız köylüler de-
ğildi. Yürüyüşün düzenli bir
şekilde yapılmasında başarılı
bir rol oynayan Adanalı genç
avukatlar da ağalardan çekin-
mekteydi. Nitekim, yürüyüş
gününün akşamı Türkiye İşçi
Partisini ziyaret eden 6 avukat,
İşçi Partili bir arkadaşına şun-

ları söylemiş: «Biz sosyal dâ-
vaları destekliyoruz. Kalben si-
zine beraberiz. Fakat nolu-
nuz, ismimizi açıklamayın. Dâ-
vâsına baktığımız bir çok to-
prak ağaları var. Onlar bizim
sosyalist temayüllü olduğumu-
zu duyarlarsa, ne kendileri dâ-
vâ verdirirler. Ekmeğimize mâ-
ni olmayın.» Naci YAVUZ

Feyzioğlu, vergi rakamlarını tahrif etti!

Dışarıdan gelen sermaye konusunda Ticaret Bakanının 53 milyon lira, Feyzioğlunun ise 53 milyon dolar demesi basında a laylı yorumlara yol açtı. «Kayserili Feyzioğlunun «Lirayı boyayıp dolar olarak sürmekte ihtisas sa hibi olduğu» yazıldı.

Lira yerine dolar denmesi, günlük veya masum bir yanlışlık olabilir. Fakat Feyzioğlu asla dal günlük veya yanlışlıkla izah edilemeyecek olan büyük bir rakam cambazlığını, vergi tahsilatı rakamları dolayısıyla yaptı. Özetlikle, Tekel idaresinin Haz neye olan vergi borcunu ödeyememesi yüzünden 1963 Mart ayı tahsilatı 1962 Mart ayı tahsilatından düşük tür. Bu düşüklüğü saklamak için 1963 Mart ayı vergi tahsilatına 315 milyon lira, karşılık paralar eklendi. 1962 Mart ayı rakamları na ise karşılık paralar dahil değil. Böylece, elma ile armu top lanmış oldu ve tahsilatın geçen yıla nazaran düşük bulunmasına rağmen, Sayın Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu tahsilatı 200 kü sur milyon lira artış olduğunu söyleyebildi. Feyzioğlunun «Bu servislerin bir hatasıdır. İhtisastan doğru rakamları açıkli yorum» demek dürüstlüğüne gös termesini bekliyoruz.

Kroma hayır Kromite evet!

Amerikaya Türk kromu satma ya giden Ömer İnönü ve Sıtkı Koç mandan kurulu Krom heyeti eli boş geldi. Amerikalılar, fiyatı yük sek diye Türk kromu alınamak ta, Rus kromunu tercih etmekte. di. O Amerika ki, çok geniş bir stratejik madde listesi yapmış ve mütteliklerinin, bu arada Türkiye nin bu maddeleri Rusya'ya sat masını önlemişti. Mesela biz'in ta lep olduğu halde Doğu'ya satama dığımız borasit gibi ihracat ma larımız vardır. Batılılar da her nedense bu mahl bizden almazlar elimizde kahr.

Diğer taraftan, petrol konusun da, Yunanistan, İtalya ve Japonya gibi memleketler, Amerikanın krom konusunda yaptığı gibi, Rus petrolü almakta tereddüt etmez ler. Zira Rus petrolünün fiyatı 1 ilâ 1.20 dolardır. Halbuki biz pet rolü Batılı büyük petrol şirketle rinden 1.80 dolara satın alırsak.

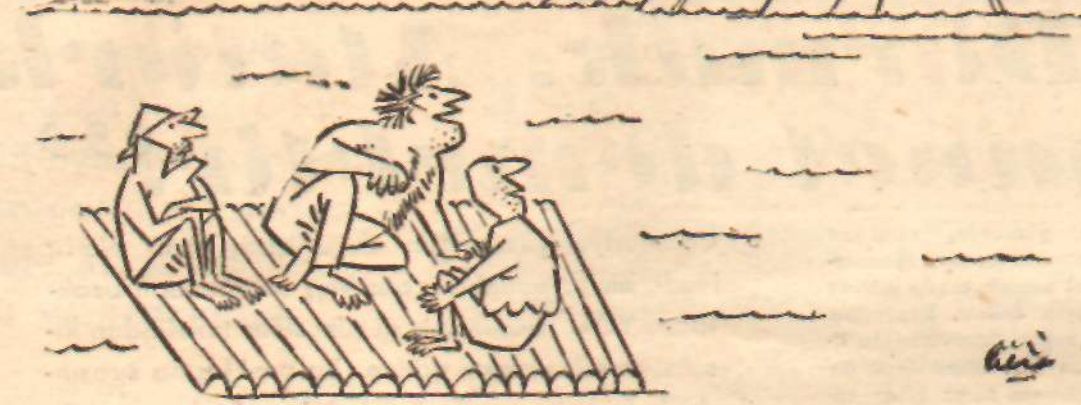
Bu konuda samiriz ki artık Batılı dostlarımızın ticaret politi kasına dönme zamanı gelmiştir. «Ticaret, ticarettir, Ticaretin ide olojisi olmaz. Ticarete esas mül li menfaatir.»

Kurşunlu hikâye

Mart ayının 13 ücü günü Res mi Gazetede Sanayi Bakanlığının bir bildirisi yayınlandı. İşin ya bancıları için hiç bir anlamı ol mayan sıradan bir bildiri.

Bildiri, Bulgaristandan, aramızdaki ikili anlaşma gereğince 125 bin dolarlık saf kurşun ithal edileceğini, ithalat yapmak isteyen lerin on gün içinde her türlü iş lemlerini tamamlayarak bir di lekçe ile Sanayi Bakanlığına baş vurmaları gerektiğini bildiriyor du. Tamamlanacak işlemler, Sa naye Bakanlığında noterden verile cek bir taahhütname, bir de Bul garistan Ticaret Atışeliği ile mu tabakata varıldığını bildiren bir yazı idi. Taahhütname, ithal edilecek saf kurşunun ithalatçı tara fından özel sektöre mensup sül yen, boyalı, akümülatör ve bronz yatakl imalcilerine satılacağına dairdi.

Bildirinin dikkati çeken özellik

— OH, NİHAİYET MEDENİYETE KAVUŞTUK! —

lerinden biri de, ithalatın en geç 6 Mayıs 1963 tarihine kadar yapıl masını şart koşması idi.

1958 yılından bu yana Sanayi ve Ticaret Bakanlıkları saf kurşun ithali işini doğrudan doğruya bu işle ilgili sanayicilere yaptırmak, taydı. Şimdi beş yıl sonra ilk de fa bu iş ithalatçılara bırakıyor du. Kimse bunun üstünde durma dı. Bu işin sebebini araştırmak lüzumunu hissetmedi. Bulgaristan dan ithal edilecek saf kurşun nun kilo maliyeti 250 kuruş oldu ğuna göre 625 ton kurşun ithal e dilecek demektir. Bu çok bir şey değildi. Varsın bunu da ithalatçı lar ithal edip biraz para kazansın lar diye düşünülebilirdi.

13 Mart tarihli Resmi Gazete nin yayınlandığı gün tesadüfen Ankara'da olan bir küçük ithalatçı bildiriyi görür görmez bemen bakanlığa gidip, teşebbüse geçti Kendisine, derhal Bulgaristan ei çiliğine gidip Ticaret Atışeliği ile mutabakata varması gerektiği ni söylediler. Denileni yaptı Ama, Atışelikten, «Bizim bu tip işleri mizi Taneks firması yapıyor ora ya başvurup proforma fatura a. lin» cevabı verildi.

14 Mart sabahı Taneks firması Öğleden sonra ise verilen cevap öğleden sonra gelmesini söyledi. «Maalesef tahsis Transtürk ka patti» oldu. Transtürk firması nun son zamanlarda mali durumun pek parlak olmadığı volun da söylentiler vardı. Küçük itha latçı, boynunu büküp, «Eh varsın biraz da Transtürk kazansın, ol sa olsa iki buçuk milyoncuk kâr eder» diye İstanbul'a döndü.

4 Ocak 1963 tarihli Dış Ticaret rejimine dair ithalat yönetmeli ğinin sekizinci maddesi şu hük mü taşımaktadır.

«Bu memleketlerden yapılacak ithalat talepleri için aynı ilk yar ında yayınlanan kontenjan liste lerine o ayın son gününe kadar aynı ikinci yarısından ilân olunan kontenjan listelerine müteakip ayın son gününe kadar yetkili bankalara müracaatta bulunulur Bu müracaatlar aylık devreler itibariyle Merkez Bankasınca ya pılan icmallere ve ilgili memleket hesap durumuna göre bu banka tarafından incelenerek sonuçlandı rılır.»

16 ncı madde ise şu hükümü getirmektedir:

«İthal müsaadeleri taşıdıkları tarihten itibaren altı ay için mute berdir. Dış Ticaret rejimi esas ları dahilinde yapılacak bilumum ithalatta malın bu süre içinde fi len ithal edilmesi lazımdır.»

Şimdi dış ticaret rejimini sınır layan bu iki maddenin ışığı altın da ortaya çıkan gerçeklere şöyle ce bir göz atalım:

1) Fıili ithal süresi, dış ticaret rejimine rağmen altı ay yerine 13 Mart ile 6 Mayıs arasında indi

2) Dış Ticaret Rejimine göre ithalatçının müracaat mercinin Merkez Bankası olması gerekir ken, Sanayi Bakanlığı keyfi bir tasarrufla bunu değiştirmiş, mü racaat mercii olarak Sanayi Ba

kanlığın göstermiştir.

3) Dış Ticaret Rejimi şart koş madığı halde, Sanayi Bakanlığı Bulgaristan Atışeliği ile anlaşma ya varmayı şart koşmuştur. Hal, buki Dış Ticaret Rejimi sadece ikili anlaşma olan memleketler ticaret atışeliklerinden proforma rilmıştır.

fatura almak ve yetkili bankalar vasıtasıyla Merkez Bankasına mü racaat mecburiyeti koymaktadır.

Transtürk, Bulgaristandan ba his konusu saf kurşunu ithal et miştir. Ne var ki, piyasada şim di altı liradan daha aşağıya, o da faturası üç liradan olmak üzere kurşun güc bulunmaktadır.

Bütün bunların dışında da, 125 bin dolarlık tahsis şimdiye kadar yapılanın tam aksine Transtürk'ün tekeline bırakılmıştır. Oysa, kotalar içinde yapılmakta olan her ithalat için, kaç ithalatçı başvurmuş ise tahsis müracaat cılarına bölünmekteydi. Böylece de piyasada bir tekel yaratılması ön lenmekte, nüfuz ticaretine im kân bırakılmamaktaydı. Kaldı ki, Sanayi Bakanlığı, Dış Ticaret Rejimini bir kenara bırakarak bildiri yayımladığında, Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ikili anlaşma da son bulmuştu ve iki memleket arasındaki yeni anlaş ma, 13 Mart bildirisinden çok son ra, ancak 1 Nisan'da yenilemiş tir.

Transtürk, D.P. devrinde şöt ret yapan, 27-Mayıstan sonra ar pa işinden dolayı Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'u Yüce Divana yolluyarak işini tekrar duyurur bir firmadır. Transtürk yine sa h nedendir ve Sanayi Bakanlığı kur sun ithalatını bu firmaya yaptı rabilmek için özel bir gayret göstermektedir.

İş Bankasının beslemesi

İş Bankası İdare Meclisi ü yesi Prof. Aydın Yalçın, İş Bankasının ve İşveren Konfe derasyon Başkanı Şuhap Koca topçunun cömertçe verdiği ilân larla ancak ayakta durabile cek, her tarafı dökülen bir der gi çıkararak çok faydalı bir hizmet yaptı. Özel teşebbüse hizmet arzedenlerin fikri ve ahlaki yoksulluğunu kamu oyu na bu dergi ile apaçık sunan Prof. Yalçın'a ne kadar teşekkür etsek azdır.

Kafalarının içinde fikir ye rine banknot taşıyan bol ünvan lı bir kısım ülemayı toplayan dergi, bir hayli eğlenceli. Der de, «Yön, işçi mitingi sırasında korkudan tabelasını indirdi», «Sadun Aren artık Türk-İş'e gidemiyor» gibi kuyruklu ya lanlar bol bol mevcut. «Profes yonel ihtilâlelerin yuvalandığı teşekküller, «mide bulandırıcı cinsten büyük dış yardımlar alan Maden-İş», «Moskova ağ

zı ile konuşan sentör», «Rus se firinin takdirleri», «Türkiyenin Doğu blokuna av teşkil etme sini tasarlayan solcular» tarzın daki Mc Carthy edebiyatı bakımından da Prof. Yalçın'ın basyazarlık yaptığı dergi, Top rak ve Yeni İstanbul'dan çok daha zengin. Dergi, yabancı petrol şirketlerinin ve Kromit rezaletinin savunuculuğunu da büyük bir rahatlıkla yapıyor.

Derginin üçüncü sayısı bir âlem Prof. Yalçın, Türkiye'de Marksist cereyanları inceliyor ve çeşitli yayınları. «La rousse-u Rus sanan hafiye zih niyeti içinde, 1848 tarihli Ko münist manifesto ile karşılaşt ırıyor. Mesela, Sosyalist Kültür Derneği bildirisinde, «Türk sos yalizmi, kişiyi ve emeği en bü yük değer sayan...» deniyormuş, bu Marksist emek - değer na zariyesinin tipik bir örneği y mış! Elinsaf! Buna benzer bir ifade, CHP. programında da var dır. CHP. programı, vatanda şın emeğinin korunulacak en büyük değer olduğunu ilân eder. Bu da mı Marksist propa ganda? Emek en büyük değer değilse, sermaye mi en büyük değer? Mc Carthy'ciliğe özenen profesöre, papa 23. ncü Jean'ın «Encyclique»-ini okumasını tavsiye ederiz. Encyclique'i komü nist manifestosundan çok daha kıvılcı bulacağından ve Papayı Marksın en kıvılcı tilmizi ilân edeceğinden eminiz. Zira Ko münist Manifestosunda yer a lan taleplerin büyük çoğunlu ğu Batı ülkelerinde çoktan ger çekleştirilmiştir. (Prof. Yalçın Que Sals - Je yayınlarından o lan sosyalizm cep kitabında, bu konuyla ilgili enteresan bir tab lo bulacaktır.) Bu sebeple, Pa pa 1963 yılında çok daha müt his tekliflerle ortaya çıkmakta ve bir çok Marksist talepleri hristiyanlığa maletmektedir!

«Mutlu azınlık» deyimine müthiş içerleyen profesör, S.K. D'nin bildirisindeki, «Türkiye de sosyal sınıflar arasında bü yük farklılıklar yaratan ve sını f çatışmasını şiddetlendiren kapitalist kalkınma metodu, hürriyet ilkelerinin ve demok ratik düzenin tahribine sebep olmaktadır» cümlesini de, sınıf mücadelesi istemenin delili say mış. Tam aksi, Bildiri, sınıf mü cadesini kapitalizm taraftarla rının yarattıklarını söylüyor ve sınıf mücadelesinin keskinleş mesini önlemek için kapitalist olmanın gelişme yollarının za ruri olduğunu belirtiyor.

Prof. Yalçın'ın bilimsel ara ş tırması, bunun gibi daha bir sürü normal kafaların keşfe demeyeceği zoraki yakıştırma larla dolu. Mutlu azınlığı ve sermayeyi savunmak maksadı y la kaleme alınan bu tip yazı ların tam aksi sonucu verme

sinden ve Marksizmi sempatik kılmasından doğrusu korkarız!

Prof. Yalçın, derginin ikinci sayısında bir sürü Prof. ve Doç. ismi sıralamış. Bunlar ya zı kuruluymuş. Ne var ki S.B.F öğretim üyelerinden Deniz Bay kal gibi dürüst ve bilgili insan lar, müsaadeleri bile alınma dan isimlerinin böyle bir dergi de çıkmasına çok üzüldüler. Prof. Yalçın da başka bir sebep ten dolayı üzüntülü olsa gerek tir. Zira İş Bankasının İdare Meclisi üye sayısı 11'e çıkarıl dığı için, İş Bankasının saym üyelerine tevzi ettiği yıllık te bu yıl biraz düştü. Ban ka 1962 yılı için, İdare Meclisi üyelerine 313 bin 708 lira 28 kuruş dağıttı. Böylece adam ba sına 28 bin 519 lira aşıktan ik ramiye isabet eyledi. İdare Meclisi, 7 kişi iken durum ta bil çok daha parlaktı. Banka binlerce memuruna ise ancak 784 bin 273 lira temettü dağıta bildi.

Bu arada, bir zamanların iti barlı Forum'u da kompleks li insanların yazı kurulu nu ele geçirdiğinden beri, acayip kompleksler içinde kıvrınıyor. YÖN'ün yazılarını yüz kızartıcı şekilde tahrif eden ve ayı bı yüzüne vurulunca cevap vere miyen Forum, YÖN'e başka konularda hücum vesilesi arıyor. Forum, YÖN'ün Prof. Besim Üstünel'in Odalar Birli ği hesabına yaptığı Müsterek Pazar araştırmasından geniş pa sajlara yayınlamasını entellektüel dürüstlüğü aykırı buluyor! Kaynak göstererek ve virgüllü nü bile değiştirmeden ümi bir çalışmayı kamu efkârına duyur manın dürüstlüğü aykırı tara fını doğrusu anlayamadık! Aca ba bir zamanlar Müsterek Pa zarın bizim için zararlı olaca ğı hükmüne varan Besim Üstü nel'in, Plânlama Teşkilâtına yerleşince fikir değiştirmesi ve eski fikirlerini — hem de YÖN'de — okuyunca rahatsız olması mı Forum'a böyle saç malıklar yazdırıyor? Forum'da bir de Enos iddiası var, YÖN'ün Prof. Enos'un imzasıyla, onun müsaadesini almadan ya zı yayınladığı ileri sürülüyor. Bu da uydurma bir iddia. YÖN Prof. Enos'un makalesini de ğil, Kaldor ve Jacoby raporları gibi, Prof. Enos tarafından ha zırlanan A.I.D. raporunu ya yınladı. Batıda da gazeteler, gizli raporları yayınlarlar ve bununla iftihar ederler. Biz de açık rejimde kamu oyun dan gizlenen raporları ele geçirip, kamu oyuna duyurduğumuz için sadece ve sadece iftihar ediyoruz.

Prof. Aydın Yalçın
El insaf!..

YÖN, 9 MAYIS 1963

MESKEN DÂVASI NE ALEMDE?

İmar ve İskân Bakanı Prof. Fahrettin Kerim Gökay ile konuşuyoruz. Bakan, «Evet, bir mesken bunalımı var. Şehirle, re hızı bir akın başladı. Veraset Kanunu dolayısıyla arazinin aşırı parçalanması, toprağın ufak köylü besleyememesi ve sanayileşmenin ve şehirlerin cazibesinin köylüyü çekmesi dolayısıyla, akın hızı. Mesken bunalımı bu yüzden ortaya çıkıyor. Sanayi, kullandığı işçi için mesken yapmıyor. Halbuki sanayi blok inşaat sistemi yoluyla personelinin mesken ihtiyacını sağlamalı. Kuruluş ruhsatı verirken inşaat nisbetinde bunu gerçekleştirmeye çalışıyoruz.

Şehirlerde hızı akının sonucu olarak gecekondular ortaya çıkmıştır. Gecekondular işi yeni bir dava değil. Ben İstanbul'da Valli İken 1949 yılında onbinlerce gecekondular vardı. Kâzım Karabekir ve Cemil Cahidî de müdahaleleriyle, o zaman bunları yıkmaya yoluna gitmedik. Bugünkü gecekondular politikamız da, yapılmış olanların islahı, yeniden gecekonduların yapılmasını önlenmesi ve gecekonduların zamanla kaldırılması ilkesine dayanıyor.

İlk olarak gecekonduların islahını sağlıyoruz. Zeytinburnu'nu pilot bölge olarak ele aldık. Burada yol ve kanalizasyon yapacağız, su getireceğiz. Yol geçişi dolayısıyla evleri yıkılanlara, sosyal mesken verileri düşünüyoruz. Gecekondulara kamu hizmetlerini götürmek için 15 milyon 750 bin lira tahsisatımız var, 64 milyon 671 bin lira da sosyal meskenlere harcayacağız. İstanbul'da 300 Ankarada 664, Bursada 300 sosyal mesken yapıyor. Bunlar 80 metrekareyi aşmıyacak. Devlet eliyle Batı ülkelerinde olduğu gibi çok daha fazla sayıda sosyal mesken yapmak lazım. Fakat bu görüş, plâncılar tarafından ilfâf görme. Ayrıca Aktepede ve Osmanlı'da arsalar aldık. Bu arsalar kendi evini yapana yardım yoluyla kullanılacaktır. Arsa satılma ve kendi evini yapana yardım usulüyle, şehirlerde gecekondulara geçiş önleme azimindeyiz. Kredi yardımı için Emlâk Kredi Bankasında 40 milyon liralık bir fon kurmak üzeriz. Lüks meskenlere ise kredi verilmeyecektir. Arsa spekülasyonu önlemek amacıyla da bir gayri menkul ofisi kurma hazırlıklarıyla meşgulüz» dedi.

Prof. Gökayla yaptığımız özel konuşma burada bitti. Bu tedbirler mesken davasını az çok çözmeye yetecek mi?

Tutulmuş yola, ortaya konan ilkelere her halde fazla bir ilâz gelmeyecektir. Arsa spekülasyonunun önlenmesi, lüks mesken yapımının kısıtlanması ve sosyal mesken inşaatına geçilmesi yerinde tedbirlerdir. İhtiyaçların tazyiki altında çığ gibi büyüyen gecekondular, herhangi başka bir tedbir alınmadan yıkılmaya kalkınmak ise fiyatıyla bitmiş bir politika. Gecekonduların yıkılmak yerine, gecekonduları islahı çabamak, çok daha realist ve akıllıca bir yoldur. Gecekonduların artışı önlemek için de, meskene ayrılabilecek fonlar mahdud olduğuna göre, kendi evini bizzat yapmak isteyenlere arsa tahsis, proje hazırlanması v.s. gibi teknik yardım yapılması, hattâ imkân nisbetinde bir miktar kredi verilmesi ihtiyacın zaruri kıldığı maddi tedbirlerdir. Fakat mesele doğru

bir şekilde vaziedilmekle beraber, hedeflere erişmek için başvurulan vasıtalar yetersizdir.

Mesela, indii bir mesken politikasının yürürlüğe konmasını önleyen arsa spekülasyonu için, sadece bir gayrimenkul Ofisinin kurulması düşünülmektedir. Ofis, büyük ölçüde arsa toplayacak ve bu arsaların spekülasyonuna imkân vermiyecek şekilde kullanılmasını sağlayacaktır. Fakat Ofisin kurulup kurulamayacağı bile daha şüphelidir. Tasarı hâlen, İmar ve İskân Bakanlığının Teknik Kurul'u tarafından incelenmektedir. Böyle bir Ofis kurulsaydı, büyük çapta arsa mübayaası edilebilecek imkânlarla sahip olabilecekti midir? Zayıf bir ihtimalle yeter inşaat sağlansa bile, başkaca tedbir alınmadığı için, Ofisin arsa mübayaası spekülasyonu hızlandırmayacak mıdır? Nitekim İstanbul Belediyesi'nin son aylarda Osmanlı'da yaptığı mahdud ölçüde mübayaası, arsa fiyatlarının derhal yükselmesi ne yol açmış, Belediye ilk aldığı arsalarla nazaran çok daha yüksek bedelle mübayaası yapmak zorunda kalmıştır. Bu sebeple Ofisin yalnız başka tedbirlerle de ihtiyacı vardır. Beş yıllık kalkınma plânı bu tedbirleri söyle sıralamaktadır:

— Arsaların inşaat yapılmazdan önce uzun müddet bekletilmesinin önleyici tedbirler lazımdır. Arsalar rayiç değerler üzerinden vergilendirilmelidir.

— Arsa değerlerinde zamanla meydana gelen gerçek artışlar alım satım sırasında vergilendirilmelidir. Arsaların bulunduğu mahalle götürülen kamu hizmetlerinin maliyetlerine, arsa sahipleri, arsalarının rayiç değerleri oranı üzerinden katılmalıdır.

Hükümet bu tedbirleri aamaya yanaşmadığı için, arsa spekülasyonunun, mesken maliyetlerini yükseltici ve mesken yapımını önleyici tesirleri devam edip gidecektir.

Bunun dışında, iyi kullanılmadığı bir yarı bırakılsa bile, devlet sektörünün mesken işine ayırdığı fonlar yetersizdir. Birbuçuk iki yıl içinde, sadece 1200 kadar sosyal mesken inşaatı, sembolik kalmaya mahkumdur. Ucuz mesken için teşkil edileceği söylenen 40 milyon liralık fon, bir başlangıç olmaktan öteye gitmez. Emlâk Kredi Bankasının imkânları ise son derece mahduttur. 300 milyon lira sermayeli bankanın 285 milyon lirası, Ataköy ve Levent gibi lüks inşaatlarda dondurulmuştur. Bu sebeple kamu sektörünün ciddi bir mesken politikasının uygulanması için gerekli fonları sağlanamamasından korkulur.

Devlet sektörünün mesken için deki payının mahdud ölçüde kalmaması telâfi için, hiç değilse özel sektör inşaatına sosyal mesken yapımına yöneltecek tedbirler alınmalıdır. Fakat bu konuda da ciddi tedbirlere gidilmekte, ancak lüks mesken inşaatı için kredi verilmeyeceği belirtilmekte yetililmektedir. Bu tedbir ciddi bir şekilde uygulanırsa bile yetersizdir. Zira özel sektör inşaatında, lüks inşaatla doğru bariz bir kayış vardır. Nitekim 1962 yılında, özel sektörün meskene harcadığı para arttığı halde, bu parayla bir yıl önce yapılabilecek olan meskenlerden daha az sayıda mesken inşaat edilmiştir. Bu, ciddi tedbirler alınmadığı takdirde, bol gecekonduların yanı sıra bol lüks mesken yapılacağı ve sosyal mesken politikası bir süs olmaktan öteye gidebilecektir. Batı memleketleri böyle durumlarda, lüks mesken inşaatını önleyecek ciddi tedbirleri almakta tereddüt etmemişlerdir.

Bütün bu sebepler yüzünden, mesken bunalımının sebepleri iyi bir şekilde teşhis edildiği ve maddi tedavi tedbirleri ortaya konduğu halde, önümüzdeki devrede mesken bunalımı hafiflemeyecek aksine şiddetlenmektedir.

Bütün davalarımız gibi, mesken davasının çözümünde de, ilk mesele, muhtemel azınlık politikasından vazgeçip, halkın bir politikaya yönelebilmektir. Teknisyenler, doğru çözüm yolları buluyorlar. Fakat bu çözüm yolları muhtemel azınlık engelini aşamadığı için, boşlukta kalıyor ve sembolik tedbirler almaktan öteye gitmiyor.

NIHAD ERİM

Prof. Nihat Erim'in Köy Enstitülerinin yıldönümü dolayısıyla yaptığı konuşma

Köy Enstitülerinin kapanışından bu yana dokuz yıl geçti. Böyle olduğu halde bugün bizleri burada heyecanla araya getiren nedir? Her halde romantik bir duygu değil. Köy Enstitüleri konusunun canlı kalmasının baş sebebi, bu kurumlar yerine başkasının konulmamış olmasıdır. Enstitülerin bıraktığı boşluk doldurulmadı. Bu sözle rimle Öğretmen Okullarının işe yaramadığını söylemek istemiyorum. Tersine Öğretmen Okulları, öğretmen okulu olarak kendilerinin bekleneni veriyor, yurdumuzu değerli öğretmenler yetiştiriyor. Ancak Köy Enstitüleri sadece birer öğretmen okulu değil. Daha fazla, daha ileri bir kuruluş. Öğretmen okulları şehir ve kasabalar için öğretmen verecek niteliktedir. Halbuki Türk köyünün bugünkü özel durumunu gözönünde tutarak, şehir ve kasabalarımızdan farklı bir «Eğitim» ihtiyacı bulunduğu unutulmamalıdır. Şehir ve kasaba gençleri beş yıllık ilkokuldan öteye orta okul derecesindeki eğitim yerlerine gidebilir ve kolaylıkla gidiyor. Ama köy delikanlısı için bu imkân yok denecek kadar azdır.

Su halde, milyonlarca köylüyü okutmak, eğitmek, iş ve meslek sahibi yapmanın yolu buhanmalıdır. İşte Köy Enstitüleri bu yolun ta kendisi olduğu için yerli doldurulamaz kadar değerlidir.

Köy Enstitüleri bulundukları çevrede: 1. Okuyup yazmayı öğretme, 2. Genel bilgiler ve iş meslek eğitimi verme, 3. Köyün dünyaya görüşünü değiştirme bakanlıklarından en az üçü bir görevi yerine getiren kurumlardır.

Enstitülerin ilk kuruluş yıllarında bu hedeflerin üçü de birden tam sağlanacak nitelikte öğretmenleri her zaman yetiştire, mediyi tenkid önüne sürülüyor. Bu iddiaları hiç tartışmaksızın doğru diye kabul etmek bile cevabı çok kolaydır: Bu ölçüde büyük bir denemenin 10 - 15 yıl acemilik devresi olmaz mı? Türkiye'nin kaderini değiştirecek gerçek bir eğitim seferberliğinin gerçek kuvvetini, en değerli uzuvlarını yetiştirecek böyle bir yuvanın tam verilmesi çalışması için hattâ 20 - 30 yıllık bir deneme, araştırma, bocalama devresi geçse bağışlanmak gerekirdi. Başka memleketlerde çok daha uzun bocalama,

şaşkınlık, yalınışık devreleri görülmüştür.

Yüz etti yıldır tekrarlanan kalıma gayretlerinin başarıya ulaşmamasının sebebi, halk kitleleri ne, köye, köylüye gereken eğitiminin götürülememesi olmasıdır.

Atatürk devrimleri de henüz köye kadar götürülemedi. Bu devrimler yalnız şehir ve kasaba aydınları arasında kaldıkça, tehlikelidir. Atatürk ilkelerini yaşatmak için onları köydeki milyonlara götürmek şarttır. Hem de artık fazla vakit kaybetmeden götürmek gerekir.

Orta Anadolu'nun yeşil nedir bilmeyen çorak yaylalarında kuru ufuklara baka baka içi kararan, karpış eyde geceleyen köylüsü, kendisini «Bu dünyada zevk yok, neşe yok; her güzellik öbür dünya, ahrettle» felsefesine kapırmışın da ne yapın? Köy Enstitülerinin sosyal hayat anlayışı, ahlak konusu yapılan musiki manâ, dolunlar, bir arada yetiştirilen kız ve erkek gençler Türk köyüne ışıık ve neşe götürecektir.

Köy Enstitüleri bir doktrin, bir pedagoğun kopyası değildir. Pestalozzi, John Dewey, Kerscheneister, Kuhne vesaire - kendilerinden rapor alınmış veya alınmamış - dünyaca şöreteli eğitimciler, Türkiye'nin özel durumuna göre Köy Enstitülerinin formülünü bulup ortaya koymuş değildi. Köy Enstitüleri yurdumuzun şartlarına en uygun yolun kendimizce bulunmuşuydu.

1940'da açılmaya başlanan Köy Enstitüleri bugüne kadar aralıksız devam edebilsediyse, denemelerle gelişe gelişe mükemmelliğe doğru yürüyebilseydi, şimdi 23 yıldır her köyümüzde okula kavuşmuş olacaktı. Enstitülerin sayısını çoğaltırsa her ilimizde bir Enstitü kurulsaydı, biner öğrencisi ile en az 67 bin ilköçü, devrimci, köy delikanlısı Atatürk ilkelerinin yurdun en tenha köşelerinde bile beklesin, yayıcısı, aşılayıcısı olacaktı. Bu Enstitülerden uygarlık, aydınlık, bilgi, hüner saçılacaktı. Köy Enstitülerinin kapatılması ile Türkiye buharlardan mahrum edildi.

Bir yıl önce «Elimde yetki olsa, Köy Enstitülerini adıyla sanıyla ve metodlarıyla hiç vakit geçirmeden yeniden hemen açardım» demiştim. Bugün bu sözümü inancım kuvvetlenmiş olarak daha da büyük bir azimle tekrar ediyorum.

TÜRKİYE
KREDİ BANKASI A.Ş.
SERMAYESİ 20.000.000 TL
MERKEZİ İSTANBUL

Şubeleri:

İZMİR
BEYOĞLU
ADANA
GALATA
KADIKÖY
OSMANİYE
ANKARA
BEYAZIT
EDİRNE

SAMSUN
HASKÖY
ÇAPA
KONYA
YENİŞEHİR
İSKENDERUN
BURSA
MERSİN
BAKIRKÖY

ANAPARTALAR

Her türlü bankacılık muamelesi
Zengin ikramiyeli
küçük cari hesaplar

BİR GÖRÜŞ

KARMA EKONOMİNİN ÜVEY ÇOCUKLARI: DEVLET TESEBBÜSLERİ

Hilmi Özgen

Karma Ekonomi Sistemi

Sayın Osman Okyar son günlerde seri yazı yayınlarak karma ekonominin faydalarını, karşıt sistemlerin bir araya gelmesinden doğacak gelişmelerin giderilebileceğini ve bir oluş halinde bulunan sosyal yapıyı için en uygun düzenin bu sistem olacağını uzun uzun açıklamaktadır.

Spekülatif anlamda bir düşünüş sistemi ve soyut denemeler olarak değerli bulduğumuz bu yazıları kamu ekonomik teşebbüslerinin iç yüzlerini bilmeyen, özel ve resmi sektör işletmelerine musallat olan hastalıklardan haberi olmayan bir bilim adamının havada kalan düşünceleri olarak tatlı bir masal gibi dinlemek teyiz. Ama gerçek izlemlere dayanan somut olayları dile getirdiğimiz zaman bu iyimser bilim adamının aldandığını ve düşsel temeller üzerine oturttuğu «Karma Ekonomi» sisteminin geniş halk yığınlarının sömürülmesine yaradığını gördükçe üzülmekteyiz.

Sayın Okyar yazının başlarında karma ekonomiyi savunduğundan dolayı fi kirlerinin «bugünkü durumu ve statukoyu savunduğu münasabı alınmaması nı, toprak rejiminde, eğitimde ve vergi sisteminde reformlar yapılması gerektiğine inandığını» açıklayarak «... karma ekonomi felsefesiyle tatbikatının esası şeklide gözden geçirilmesine taraf tar olduğunu» ileri sürmektedir. Biz bu yazı serimizle Okyar'ın yapılmasını arzulağı karma ekonomi tatbikatını kamu sektörü açısından incelemeye çalışacağız.

Tarafsız bir bilim adamı görüşüyle bu yazılarımızı dikkatle izledikleri takdirde yazılarında belirtildiği gibi karma ekonominin «müteşebbüsler arasında bir mes'uliyet hissinin uyanma» sına.....» yaramadığını aksine kamu teşebbüsleri işletmelerine çullanan özel teşebbüsçülerin kolay yollarla zengin olmak istediklerini açıkça görecektir. Bundan mâda sayın Okyar yazılarında «..... karma ekonomiye uygun müsterek bir nizamın ortaya konulmasının güç olduğunu, her iki sektörün iktisadi davranış ve karar mekanizması bakımından müşterek oyun kaidelerine tâbi olmaları lazım geldiğini.....» haklı olarak istemekte ise de özel sektörün işçi haklarından çalması, devlete ödenecek vergilerden önemli bir kısmını kaçırması o layından bilmem haberleri var mıdır?

Bugün resmi sektörde çalışan 103 bin işçiye sosyal yardımlarla birlikte yılda 750 milyon lira yevmiye ödendiği halde on işçiden fazla adam çalıştırın 5284 özel iş yerinde çalışan 169 bin işçiye ödenen yevmiyeler toplamı 1959 yılı resmi istatistiklerine göre 864 milyon liradan ibarettir. Yani resmi sektöre nazaran özel sektörün işçi yevmiyeleri % 20 oranında düşüktür. Keza sadece doku ma sanayiinde fabrikaların sahip oldukları «iş» sayılarına göre devlet işletmelerinin iş başına ödediği vergi ortalaması özel sektörün iki mislidir. Bu bakımdan oyun kaidelerinde bir bozukluk var sa bunu özel sektörün açık göz iş adamlarında ve vergi hilelerinde aramak lâ zımdır.

Yoksa bizler de kendisi gibi «İktisadi

di bakımdan işlemesi mümkün olmayan bir düzenin yurdumuzda yerleşmesini, zümreler ve sınıflar arasında tâmir edilmez husumetlerin meydana çıkmasını...» elbette istememekteyiz.

Yurdumuzdaki devletçilik uygulamasından bir adım daha ileri gidilerek belirli konularda ilimî bir sosyalizme geçilebileceği ve «Türk Sosyalizminin il keleri» adlı broşürümüzde açıkladığımız gibi üç beş bin kişinin çıkarlarını feda edebilirsek bu uygulamanın mümkün olabileceğine samimiyetle inanmaktayız. Bu maksatla Türk Sosyalizmine geçiş denemesi olarak kamu ekonomî teşebbüslerinin yeni bir anlayış havası için de reorganizasyonunu düşündüğümüz den bu kurumların şimdiki çalışmaya sekilleriyle yapılması lâzım gelen bünye ve örgüt değişikliklerini açıklamaya çalışacağız.

A — KAMU İKTİSADİ TESEBBÜSLERİNİN BÜROKRATİK İŞLEYİŞİ VE PLÂN HEDEFLERİNE UYDURULMA ÇARELERİ:

Atatürk devletçiliğinin temelini teşkil eden ve yeni anayasamızda daha açık anlamını bulan Kamu İktisadi Teşebbüsleri bugünkü durumlarıyla kuruluş amaçlarından tamamen ayrılmış, ruh - suz, cansız ve bürokratik işleyişleriyle tapu ve evkâf dairelerinden farkları olmayan kurumlar haline gelmişlerdir.

Bu sonuç göstermektedir ki devrimci inançlarla bel bağladığımız devletçilik sistemi ülkücü idareciler kadrosundan yoksun ve kapıkulu anlayışıyla davranan elemanlar tarafından yürütülecek se umulan amaçlardan hiç birine ulaşamayacak ve gündün güne ereklelerinden uzaklaşarak bürokratik ve verimsiz birer kuruluş haline geleceklerdir. Bu geniş konunun rakamlara dayanan teknik detaylarına girmeden önce bir iki örnek vererek bu idarecilerin belirli olaylar karşısındaki davranışlarını açıklamayı faydalı bulmaktayız:

İTHALÂT YAPMAKTAN ÇEKİ - NEN UMUM MÜDÜR:

Yıl 1953. Geniş bir çiftçi topluluğuna hizmet amacıyla kurulmuş bir kamu işletmesinin Umum Müdürü öfkeli adimlarla odasını arınlamaktadır. Kori dorlarda, Satın Alma Müdürünün odasında bir çok milletvekillerinin peşine düşüp gelen yüzlerce iş adamı beklemektedir. Konu üç beş milyon liralık bir ithalât işidir. Kâr tatlıdır. Kurum kendi fabrikasına yaptıracak trayerlerin (traktör arkasına takılan tomork) bilye li yataklarıyla lastik tekerleklerini ithalât yolu ile dışardan getirtmek üzere teşebbüse geçmiştir. Üç beş milyonluk ithalâtın bırakacağı yüz binlerin kokusu nu alan firmalar büyük riyaset kodomanlarını önlerine katarak kuruma dolmuşlardır.

Telefonlar işlemekte, parti gruplarından hatırlı ricacılar bir sürü tavsiyelerde bulunmaktadırlar. Bürokratik bir anlayış la namuslu bir adam sayılan Umum Müdürle baş başa dertleşmekteyiz. Herhangî bir firmaya bu ithalât işini verirse di gerlerinin hüsnanlığından çekinmektedir. Büyük hatırlar, nüfuslu kişiler işe el atmışlardır. Düşünür taşınır:

— Ben bu işten vaz geçeceğim, ne dersin Reis.

— Aman beyefendi paza kırıp o

ruç bozmak..

— Hayır, hayır vaz geçmek daha iyî..

— Pekiyi bu ithalâtı kurum yapsa..

— Yapamayız..

— Niçin yapamayalım, beyefendi.

— Hem yüzümüze gözümüze bulaş tırız ve hem de bu işi de biz yapar - sak firmalar nereden ekmek yiyecek?..

İşte düğüm çözülmüştür. Sayın Umum Müdür elindeki milyonluk tesislerle bu romorklerin sadece tahta kısm larını yapmayı düşünüp mekanik ve in ce kısımların tatlı kârlarını ille de firmalara kaptırmak alışkanlığında. Ruhuna bir özel teşebbüsçülük özlemi yerleşmiş ki onlarsız bu işlerin yürüyemeyeceği, devletin ticarî işlerde başarı sağla yamayacağı inancını koparıp atması imkânsız. Hikâyenin ötesi önemli değil. Bu işten vaz geçildi ve dışardan ithâl edilen romorklerle çok ilkel atölyelerde yapılan romorkler fiat rekabeti yaparlarken koskoca devlet fabrikası daha yıllarca bu işe girmeye cesaret edemedi. Ondan sonra yapmaya başladı, ama bu sefer de fiatlar özel firmalarla rekabet edemedi.

KOLLEKTİF KREDİDEN KORKAN BİR BANKA MÜDÜRÜ:

Bu ikinci örnek daha yeni. Son günlerde görevli olarak bulunduğumuz bu yük bir ilin yakınındaki küçük bir köy geniş bir arazi parçasını köv adına satın alıp kollektif olarak işletmek istemiş. Bu iş için bankadan kredi talep etmişler. Fakat statik anlayış bankacılarımız arazi parselenip ortaklar belli olmayınca para vermeziz demisler. İlerici bir Der gide yürekli bir yazar konuyu ele al - mıs, anlatır durur. Calistğimiz yerde kulağımıza gelen bu işle ilgilenmek üzere sayın Banka Müdürünü ziyarete gidiyoruz. Avni bülâde yıllarca bankacılık yapan bu müdür köyün adını bile «mamı», 27 Mayıs devriminden sonra gazetelerde uzun uzun sözü geçen bu köv hakkında hiç bir bileisi yok.

Telefonla ilgilî servisten sorup verini öğreniyor ve köyün müracaatını a - jans vasıtasıyla merkeze gönderildiğini söylüyor. Bu köydeki uyanışın önemini, aynı konudaki İsrail denemesinin olum lu sonuçlarını anlatıp ilgisini çekmek istiyoruz. «Olmas efendim, bizde kollektif kredi yürümez. Bir zaman tecrübe edildi. Köy traktörleri tavuk kümeslerin de çürüyüp gitti..» deyip kesiyor. Bu köye giderek köylülerle görüşmek ve şahsen ilgilenmek üzere bankanın resmi cipini istiyoruz. Sayın Müdür «hayır efendim, bölgemiz haricidir, veremez - yiz..» diyerek bu ricamızı da reddediyor.

Büyük bir hayal kırıklığıyla yanından ayrılıyoruz ve sonunda özel bir araçla bu köye giderek incelemelerimizi

yapıyoruz. Bu il yurdumuzun tarımından en önemli bir bölgesini kezdirdir. Bu banka tarım kredisi konusunda en faal bir şubedir. Ama Müdürü anlayışından bir adım iler demeyen sayın Banka Müdürü «Ola fendim», demiş bir kez. Kırk yıllık teşebbüs inancından, ticarî kredi - sinden vaz geçiremeyiz kendisini. E de bataklı tüccarlara yüz binlerce kaptırılmış ve plâj evlerine milya yatırımlar yapılmış bir zamanlar, uyanık bir köyün kollektif bir iş kurmak amacıyla istediği bir kaç y lıra tüylerini diken diken etmekte di yin müdürün.

Bu iki örnek göstermektedir ki gün kamu iktisadi teşebbüslerinin içinde bulunan idareciler kadrosu türlü ileri düşüncelerden uzak, eko bilgileri otuz yıl öncenin Charles kitaplarından öteye geçememiş, fe miş kişilerdir. Bunları zaman zaman bir araya toplayıp, bir kaç aylık ka dan geçirmek «halkçılık nedir, de lik, nedir, devrimcilik nedir, Anaya za giren sosyal devlet anlamı neler samaktadır, sosyal adalet ilkeleriyle kalkınma ne demektir» bütün lı uzun uzun anlatmak ve hatta an anlamadıklarını da yazılı bir sına geçirerek denetlemek lâzımdır. Y beş yıllık plân da, kalkınma çaba mız da, milyarlarca liralık yatırımla boşuna beyler...

KAMU İKTİSADİ TESEBBÜS NİN EKONOMİK GÜÇLERİ:

Gelelim kamu iktisadi teşebbüsün bugünkü kuruluşlarıyla ekon güçlerinin açıklanmasına.

Yurt ekonomisinde milli gelirdide birini meydana getiren ve b kurdukları müessese ve iştiraklerle üniteye ulaşan 30 kamu iktisadi teş sünün kuruluş erekları, meşgul oldu iş konuları bakımından altı grupta lamak mümkündür. Bu gruplardaki ana teşebbüsün 1960 yılı sonunda mış sermayeleriyle, kullanılan ser leri, yıllık alm ve satış yekünları mur ve işçi sayıları aşağıdaki cet gösterilmiştir.

Aşağıdaki cetvelde gösterilen kamaların incelenmesiyle anlaşılaca re bu kurumlar,

Sanayi kolunda: 7 milyarlık gelirin % 50 sini,

Ticarî faaliyetlerde: 3,5 mily gelirin % 38 ini,

Ulaştırma işlerinde: 2,8 mily gelirin % 50 sini meydana getirm di.

Her grubun faaliyet şekilleriyle zellikleri ve kuruluş amaçları baka dan bugünkü anormal durumların

İşletmeler	Ödenmiş sermaye 1000 TL.	Kullanılan Sermaye (1000 TL)	Yıllık satışlar 1000 TL.
Sınai İşletmeler	1.332.300. —	8.491.600. —	3.594.800. —
Ticarî İşletmeler	385.000. —	2.974.500. —	1.373.400. —
Ulaştırma İşleri	2.497.500. —	4.647.400. —	1.513.700. —
Kredi Sanayii	1.034.000. —	17.250.300. —	4.864.600. —
Özel amaçlı Sosyal Ku rumlar	3.357.000. —	6.229.300. —	—
Zirai İşletmeler	209.700. —	211.000. —	96.800. —
TOPLAM	9.015.500. —	39.854.100. —	7.591.000. —

1000 TL	Memorux	sayisi
88.000.—	14241	103771
85.000.—	2946	2469
56.900.—	60312	42234
—	14155	—
—	8694	1629
22.100.—	734	150103
87.600.—	101082	150103

1 — Endüstriyel İşletmeler Grubu:
Bu grupta Sümerbank, Etilbank, Ma-
kina Kimya Endüstri, Demir Çelik
Fabrikaları, Selülöz Sanayi, Kömür İş-
letmeleri ve Türkiye Petrolleri Anonim
Ortaklığı yer almaktadır. Her birinin ki-
ruluş kanunları ve sermayelerinin bir-
küm kuralları değişik oranlarda beraber
bütün bu işletmeler endüstriyel özellik
gösteren faaliyetler olduğundan aynı
grupa toplanmıştır.

Yukarıdaki cetvelin incelemesiyle
anlaşıldığı üzere bu gruptaki işletme-
lerin dönerlik sermayeleri toplamı bir bu-
çuk milyara yakın olup öz ve yabancı
kaynaklarıyla birlikte kullandıkları ka-
pital toplamı 6,5 milyar liraya ulaşmak-
tadır.

Bu işletmelerin ekonomik ran-
tabilité, Sümerbankın 4,27, Makina Kim-
ya, Endüstri 3,01 nisbetinde olup De-
mir Çelik Fabrikalarıyla Selülöz Sanayi
nın rantabilité nisbetleri 15-17 arasında-
dır. En yüksek rantabilité gösteren iş-
letme Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklı-
ğı olup 24,8 nisbetine ulaşmaktadır ki bu
sonuç bizeye yabancı petrol işletmeleri
nın ne büyük karlılar sağladıklarını gös-
termektedir.

Endüstriyel işletmelerden sadece
Etilbank müesseseleriyle Kömür İşletme-
leri Müesseseleri zararı sonuçları ver-
mekte olup bu işletmelerde kamu gözev-
leri yüklenerek satışları maliyetlerin
altında tutulduğundan ekonomik ran-
tabilitéleri çok düşük olarak görülmektedir.

[illegible][illegible]

İktisadi hayatın gelişmesiyle birlikte, toplumun ihtiyaçları artmış ve bu ihtiyaçları karşılamak için kredi gereği doğmuştur. Kredi, bir kişi veya kurumun, gelecekte geri ödeyeceği bir miktar para veya malı, bugün ihtiyaçları için kullanmasına olanak sağlar. Kredi, toplumun ekonomik hayatını canlandırarak, üretimi artırarak ve tüketimi teşvik ederek, refahın ve kalkınmanın temel araçlarından biridir. Bu yazıda, kredinin tanımı, türleri, işleyişi ve toplumdaki rolü hakkında detaylı bilgiler verilecektir.

Kredinin Tanımı ve Türleri

Kredi, bir kişi veya kurumun, gelecekte geri ödeyeceği bir miktar para veya malı, bugün ihtiyaçları için kullanmasına olanak sağlar. Krediler, elde edilen parayı kullanmak için verilir ve genellikle belirli bir süre için geçerlidir. Krediler, bireysel ve kurumsal olarak ayrılabilir. Bireysel krediler, kişisel ihtiyaçlar için verilirken, kurumsal krediler, işletmelerin faaliyetleri için kullanılır.

Kredinin İşleyişi

Kredi, bir kişi veya kurumun, gelecekte geri ödeyeceği bir miktar para veya malı, bugün ihtiyaçları için kullanmasına olanak sağlar. Kredinin işleyişi, kredi veren kurumun, kredi alan kişiyi değerlendirip, kredi miktarını belirlemesiyle başlar. Kredi alan kişi, kredi miktarını belirli bir süre için kullanır ve sonunda, kredi miktarı plus faizle geri öder. Faiz, kredi veren kurumun, kredi alan kişiden aldığı riskin karşılığıdır.

Kredinin Toplumdaki Rolü

Kredi, toplumun ekonomik hayatını canlandırarak, üretimi artırarak ve tüketimi teşvik ederek, refahın ve kalkınmanın temel araçlarından biridir. Kredi, bireysel ve kurumsal olarak ayrılabilir. Bireysel krediler, kişisel ihtiyaçlar için verilirken, kurumsal krediler, işletmelerin faaliyetleri için kullanılır. Kredi, toplumun ekonomik hayatını canlandırarak, üretimi artırarak ve tüketimi teşvik ederek, refahın ve kalkınmanın temel araçlarından biridir.

zam görmemiştir. Bunların işleyişlerinde aksaklıklar başka bir açıdan ele alınacağından bu yazı serisinin dışında görülmektedir.

Devlet Üretim Çiftlikleri ise, 23 çiftlik halinde işletilen ve Atatürk Orman Çiftliği ve Şeker Fabrikaları Çiftlikleriyle birlikte 321 bin hektar toprağı işletmekte olan bu kurumlar 1960 yılında 73.000 ton hububat ile 34.000 ton diğer tarım ürünleri elde etmiş ve 3,5 milyon liralık kâr sağlamışlardır. 211 milyon liralık döner sermayenin kullanıldığı bu işletmelerde hektar başına yurdumuzdaki ortalama verim nisbetinin çok üstünde bir verim sağlanmakta ise de işletme masraflarının yüksekliği dolayısıyla ekonomik rantablite % 1,95 nisbetine düşmektedir.

Sadece ekonomik açıdan bakılırsa başarısız bir faaliyet olarak görülebilen bu işletmeler çevrelerine modern tarım metodlarını öğretmeleri ve memleketin tohumluk ihtiyacının mühim bir kısmını karşılayarak ülkücü tarımcıların yetişmelerini sağladıkları takdirde faydalı kurumlar olarak mütalâa edilebilir. Yurdumuz için köklü bir tarım reformunun bütün koşullarıyla ele alınacağı günler de bu çiftliklerden yetişen ülkücü elemanların köy öğretmenleriyle ele ve rerek iyi birer kalkınma lideri olabileceklerine inanmaktayız.

B — KAMU İŞLETMELERİNİN MÜSTEREK KARAKTERLERİ:

Yukarıda beş bölümde özetlediğimiz kamu iktisadi teşebbüsleri kuruluş amaçlarından ayrılmış olarak bürokratik ve aksak işleyişlerine rağmen 1960 yılın da 966 milyon liralık kâr sağlamışlar ve zarar eden beş kurumun zararları toplam 344 milyon liraya ulaşmıştır.

Buna karşılık devlete ödedikleri vergiler toplamı 2 milyar lirayı aşmakta olup özel sektörün daha geniş çaptaki faaliyetleri neticesinde devlete ödediği vası tası vergiler toplamı ancak 1,2 milyar liraya ulaşmaktadır. Bu bakımdan bugünkü faaliyet şekilleriyle bile devlete bir yük teşkil etmemekte olup modern ekonomi teorilerine ve toplumsal eğilimlere göre yeniden reorganize edildikleri takdirde, hem memleketi sağlayacakları hizmet bakımından ve hem de ılımlı bir sosyalizme geçiş denemesi bakımından faydalı olabileceklerine inanmaktayız. Bundan sonraki yazımızda bu tedbirler üzerindeki düşüncelerimizi açıklayacağız.

C — KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN KURULUS AMAÇLARI NA UYGUN OLARAK İŞLEYEBİLME LERİ İÇİN DÜŞÜNÜLEN YENİLİKLER:

Yukarıda etraflıca açıklanan sebeplere dayanarak iddia edebiliriz ki:

1 — Adları iktisadi teşebbüs olan bu kurumlar bugünkü işleyiş şekilleriyle ekonomik birer işletme olmaktan uzaklardır. Ürünlerin maliyet fiyatları genellikle yüksektir. Mali ve ekonomik rantablite oranları işletme ekonomisinin koyduğu asgari nisbetlerin altındadır.

2 — Yurd için faydalı kamu hizmetleri gördükleri ve geniş bir memur ve işçi kitlesine sosyal yardımlarda bulundukları yolundaki iddialar da tatmin edici değildir. Çünkü bu hizmetler arzu edilen şekilde yürütülmediği gibi uygulanan bürokratik sistem ve yüksek kademedeki idarecilerin hatalı işlemleri dolayısıyla küçük memurları ve geniş işçi kitlelerini de memnun edememektedir.

3 — Şu halde ekonomik olmayan ve kendi bünyelerinden çalışanları bile memnun etmeyen bu kurumlar bugünkü işleyiş şekilleriyle faaliyetlerine devam edeceklerse karma ekonominin sakat bir uygulaması olan devletçilikten tamamen vaz geçilerek bu kurumların özel teşebbüse devredilmeleri ve ekonomik sistemimizde tam bir liberalizme geçirilmesi uygun olur.

Bugünkü uygulama şekliyle üzülecek görmekteyiz ki karma ekonominin devlet sektörü hasta bir bünyeye sahiptir. Çeşitli yerlerinden su ve elektrik cer yanı kaçırarak bozuk bir akım şebekesi

gibi açık yerlerinden geniş mikyasta zayıf vermekte ve bu zayıflardan açık göz idarecileri özel teşebbüs kodamanları faydalanmaktadır. Sistemin iç ve dış sömürücüleri karşı korunabilmesi için sosyalizmin metodlara dayanan bünye ve kuruluş değişiklikleri zorunludur.

D — DÜŞÜNÜLEN REORGANİZASYON TEDBİRLERİ:

Kamu iktisadi teşebbüslerinin istenilen şekilde randımanlı ve bünyesinde çalışanlarla kaynaşmış olarak işleyebilmesi için aşağıdaki değişiklikleri düşünmek teyiz:

1 — Kuruluş değişikliği:

Bugünkü hüviyetleriyle sermayelerinin yarından fazlası devlete ait olan bu kurumlar bazı bakanlıklara bağlı olarak çalışmakta olup Bakanın politik tutumuna, Genel Müdürün bu istekler karşısındaki direnme gücüne göre az veya çok müdahalelerle bu işler yürütülmektedir.

Halbuki bu kurumlar sermayeleri hisselerle bölünmüş anonim şirketler halinde kendi bünyelerinde çalışanlara mal edilirse ve yönetim mekanizması tamamen demokratik yollarla seçilen idarecilerin ellerine verilebilirse bu müdahalelerden kurtulmuş ve çalışanların faydalarına göre yönetilmiş olur. Bu kurumların çalışanlara mal edilmesi:

a) Sınat işletmelerde işçi ve memurlara hisse senetleri verilerek suretiyle,

b) Ticari mahiyetteki işletmelerde kredi müesseselerinde satılan malların alıcılarının ve kredileri kullanan ünitelerin de hissedar yapılması suretiyle mümkün olabilir.

Keza Toprak Mahsulleri Ofisi, Ziraat Donatım Kurumu, Makina Kimya Endüstrisi gibi kurumların köylerden yapacakları ürün almaları ile satacakları donatım araçları ve çeşitli tüketim maddeleri nisbetinde birleşik köylerin tüzel kişilikleri de ortak edilerek bu kurumların işleyişlerinde söz sahibi olabilirler. Ziraat Bankasının kolektif kredilerinin den faydalanacak köyler aynı şekilde ortak olabilirler.

Bugün darmadağın 40 bin parçaya bölünen köylerimiz üretim kooperatifleri örgütleriyle birleşik üniteler haline getirilebilirlerse en çok 10 bin köye inecek olan bu üniteler kurumların sermayelerine en az birer liralık hisse senetleriyle katılacak olsalar 10 milyonluk bir sermaye hissesiyle ortağı bulundukları kurumların faaliyetlerine iştirak etmiş olacaklardır.

Bu takdirde köylerde kurulacak müsterek alım ambarları ile tüketim maddeleri satış ambarlarından köylülerin bütün ihtiyaçları karşılanmış olacağından kasabalarındaki araçların tavasutuna lüzum kalmayacak ve kamu iktisadi teşebbüslerinin hizmetleri köylere kadar yayılmış olacaktır.

2 — İDARİ BÜNYE DEĞİŞİKLİĞİ

Kamu iktisadi teşebbüslerinde bu kuruluş değişikliğinden sonra idari bünye değişikliği de gerekli olup yöneticiler kadrosunun bizzat çalışanlar ve hariçten ortak olan üniteler tarafından seçim yoluyla tesbiti gerekmektedir.

27 Mayıs devriminden sonra çıkarılan 23 sayılı kanunla eski idare meclisleri tamamen kaldırılarak yerlerine müdürler kurulu ihdas edilmiş ve bazı teşebbüslerde bu kurullara memurlar tarafından seçilmiş birer temsilci de katılmış ise de bu şekildeki uygulamanın dahi olumlu bir sonuç vermediği görülmüştür. Çünkü memurlar tarafından seçilecek Yönetim Kurulu üye adayları Umum Müdürlük merkezindeki memurlar tarafından tesbit edilerek teşkilata bildirilmekte ve bunlar arasında birisi seçilmektedir. Umum Müdürlük genel olarak merkez kadrolarına hakim olduklarından adayların tesbitinde kendi arzu ettikleri kuvvetli bir adayın yanına gayet zayıf ve vasıfsız bir kaç aday daha ekliyerek teşkilata bildirmekte ve taarra teşkilatı bu adaylar arasında Umum Müdürün arzu ettiği kimselere oy vermek mecburiyetinde bırakılmaktadır. Üç beş kişilik Müdürlük Kurulunda bir tek oyu olan bu temsilcinin de kararlara müessir olamadığı üç yıllık uygulama sonucundan anlaşılmıştır.

Bütün bu mahzurları önlemek için kamu teşebbüsünün yöneticiler kurulu işletmenin bünyesindeki muhtemel kademe sendikalarının seçecekleri temsilci

lerden teğekkül etmelidir. Bunun için her sınıf ve kademedeki emekçilerin ayrı sendikalar halinde örgütlenmeleri ve temsilcilerini hiç bir müdahaleye boyun eğmeden seçebilmeleri lazımdır. 5-7 kişilik Yönetim Kurulu kadrolarına:

1 — İlk kademe işçi sendikaları temsilen bir üye,

2 — Küçük memur sendikalarını temsilen bir üye,

3 — Müdürler kademesindeki memurlarla teknik elemanları temsilen bir üye.

4 — Kurumların konfederasyon halinde bağlı bulundukları merkezî organları temsilen bir üye,

5 — Genel Müdür olmak üzere meslek temsil esasına göre her sınıftan temsilcilerin girebilecekleri bir hüviyet verilebilir.

3 — ÖRGÜTLER BİRLEŞİMİ

Bugün birbirinden ayrı 30 kuruluş halinde işleyen kamu iktisadi Teşebbüslerinin satın alma ve satış örgütleri de ayrı üniteler halinde çalıştıkları görülmekte olup bunların birleştirilmelerinin hem masraflardan tasarruf ve hem de kuruluş amaçlarına yönelme bakımından faydalı olacağını kanısındayız.

Bir küçük ilçede bir Sümerbank satış mağazası, bir Ziraat Donatım mağazası veya temsilcisi, bir Makina Kimya satış acentası, Etibank Kömür tevzi bürosu, Deniz ve Hava Yolları bilet satış acentaları, Gübre Sanayii satış mağazaları vesair çeşitli satış teşkilatı mevcut olup belirli mevsimlerde geniş mikyasta iş yapan bu bürolar ölü mevsimlerde kapıları kapayıp müşteri beklemeakteler. Meselâ ilkbahar aylarında ziraat gübre ve ilaçların satış mevsiminde geniş faaliyette bulunan donatım mağazalarının diğer aylardaki satışları bazı araçlarıyla yedek parçalara inhisar etmektedir. Keza Sümerbank Mağazaları da köylünün eline fazla para geçtiği harman sonu yani güz mevsimlerinde geniş faaliyette bulunup bunun haricinde nisbeten sönük bir çalışma tenposuna geçerler.

Halbuki büyük bir satış deposu halinde birleştirilecek bu teşkilat ayrı ayrı

kısımlar olarak manüfaturadan tarım aracına, gazocağından kimyevi gübreye kadar çeşitli satışlarda bulunabilirler. Ancak bütün bu bünye ve örgüt değişimi yönetici kadronun zihniyet değişikliği ile birlikte yürütüldüğü takdirde faydalı sonuçlar verebilecek olup yıllarca Umum Müdürlüğünü yaptığı bir devlet fabrikasının işçi yemekhanesinde bir gün bile yemek yemeye tenezzül etmeyen, uslu edipli sendika adamlarına kuş kulu gözlerle bakan bürokratik anlayışlı fosilleşmiş idarecilerin elinde hiç bir başarı sağlanamayacağı da açık bir gerçektir.

Bir çok işletmelerde lüks lojmanlar, yüksek dereceli memurlara mahsus o-yun ve içki salonları, fakir işçi yemekhanelerinin yanı başında sıvri bir diken gibi göze battıkça işçi idareci kaynaşmasına imkân görememektedir. Bu şekilde yeni bir idareciler aristokrasisi meydana çıkmakta olup kısır ruhları halkçılık duygusundan yoksun olan osmanlı tipi fosilleşmiş elemanlar kalkınma hamlemizin heyecanını duymadan emekliliklerini beklemektedirler.

Halbuki bu kurumlar yurdumuzda ılımlı bir sosyalizme geçişin deneme yerleri olarak işçi ve idareci kadrolarının kenetlenmesini sağlayabilirler. Kocaman tezgâhların gölgesinde iri iri dolayan ve nasırlı elleriyle dev gibi görünen bu işçilerden bazılarını bir sefle görüşmek için girdikleri lüks idare salonlarında küçümüş, büzülmüş ve şaşırılmış olarak görmüşüzdür. Bu fabrikaların verimli ültusuna emeğini ve alın terini katan bu işçileri de konforlu bir hayata alıştırmak adam gibi yaşamalarına yardım etmiyorsak bu durumdan biz aydınların da sorumlu olduğumuzu unutmamak lazımdır.

«TÜRK SOSYALİZMİNİN İLKELE Rİ» adlı broşürümüzde çeşitli sebeplerle ileri sürdüğümüz beş konunun devletleştirilmesiyle birlikte vergi, toprak ve eğitim reformlarının da gün ışığına çıkarılmasını ve bugünkü işleyişleriyle deve midir, kuş mudur belli olmayan Kamu iktisadi Teşebbüslerinin yeni metodlarla ıslah edilmesini yürekten özleyerek beklemekteyiz.

Yılın en
önemli
incelemesi:

**200 YILDIR
NEDEN
BOCALIYORUZ?**

Yazar: Niyazi BERKES

**Yakında
kitap
halinde
çıkıyor**

YÖN — 99

Başkan Nâsır'ın sözcüsü ve sırdaşı Heykal ile konuşma

KAHİRE,... NISAN

Hasaneyn Heykale göre, Orta Doğudaki bütün çatışmaların kaynağı, «Varlık»ların her çarpye başvurarak savunmaya çalışan varlıklarıyla kaybedecek hiç bir şeyi olmayanlar arasında, kaybolmaya mahkûm olanlar doğan arasında» başlayan açık ve ya sessiz mücadelede bulunmaktır. Heykal, «Geril kalan her şey bu durumun normal sonucu dur. Arap vatandaşını, sosyalizmin lehinde veya aleyhinde vaziyet almaya iten bu durumdur.» diyor. «Bu durumda tarafsız kalamaz. Arap milliyetçiliği ilk safhasında, uzlaştırıcı durumlara müsaade ettil. Fakat sosyalizm ferdin bütün hayatını, hürriyetini ve maddi geleceğini angaje eder.»

El Ahrâm gazetesinin direktörü, bundan sonra Kahiredeki üçlü müzakereleri söz konusu etti. Onun bu meseleyle, mutedil şekil de ilgilendiği görülmekteydi. Heykal'ın gözünde, Sosyalizmin Arap Birliğinden çok daha önemli olduğu hissedilmektedir. Heykal, kitleleri sevkeden muharrik kuvvetin sosyalizm olduğu düşünce-sinde, «Suriyelilerin ayrılıktan vazgeçip tekrar birliğe itilmeleri, sosyalizmin cazibe gücünün sonucudur.» diyor.

Ona «Bu şartlar altında, Suriyelilerin Arap Birliği yoluyla sosyalizmi kurmaya çalıştıkları konusunda mısınız?» diye sorduk.

«Evet bir dereceye kadar.» cevabını verdi. «Hattâ daha ileri giderek diyeceğim ki, 28 Eylül 1961 de Suriyeyi Birleşik Arap Cumhuriyetinden ayıran rejim eğer sosyalist kanunlara dokunmasaydı, Birlik rejiminin çalışmalarına sağladığı maddi avantajları geri almasaydı ayakta durabilirdi.

«Bu şartlar altında neden safha safha ilerlememeli? Meselâ neden sosyal adaletle hasret çeken Arap kitlelerinin yararına bir Arap Müsterek Pazarı kurarak işe başlamamalı?»

Bu soru üzerine Heykal, iyi anlaşılmamış bir adamın yapacağı şekilde güldü. Kolektif menfaat kavramının tek başına yetmeyeceğini, her halk hareketinin temelinde bir ümidin olduğunu, her

insanda şahsî refahını sağlama arzusunun kuvvetli bulunduğunu açıkladı.

Heykal, «Ufak burjuva bir aileden gelen doktor arkadaşım var. Mısırdaki uygulanan sosyalist kanunlardan hiç bir zarar görmedi. Fakat yine de memnun değil.» diyor. «Zira bu kanunlar, onun bir gün büyük burjuvaziye atlaması, iktisadi bakımdan kuvvetli ve zengin olma emellerini ortadan kaldırdı. Buna karşılık, köylü kütlesi ise, daha yeni yeni uyanmaya başlıyor. Köylünün ihtirası, bir öküz ve bir parça toprağa ulaşmayı aşmıyor. Köylü, benim doktor dostum gibi çok şey istemiyor. Devlet, köylüye yaşamak ve ümit etmek için muhtaç olduğu şeyleri sağlayabilir. Düşünün ki, Arap nüfusunun büyük çoğunluğu, devletin, zengin bir azınlığın menfaatlerini feda ederek yardımına koştuğu bu köylünün durumundadır. Hattâ farzedin ki hükümet çalışanlara gelismeleri için gereken maddî şartları sağlayamamış. Bu insanlar için, devlet cihazının ve mahkemelerin onların yanında olduğunu, zenginlerin kötülüklerinden onları koruyacaklarını hissetmelerine bile kâfi. Köylülerin ve işçilerin derin arzuları bu. Köylüler ve işçiler, iyilikleri, kötülükleri ve tehlikelerine rağmen her ne pahasına olursa olsun birlikten yana olduklarını söylerken, bunu düşünmüyorlar. Bu, zenginler olgarcılığının düşüşü, halkın kendi hâkimiyetinin başlaması demek.»

«Nâsır'ın sırdaşı, Suriyede birlik fikrinin hissi karakteri üzerinde ne düşünüyor? Tekrar Mısır - Suriye birleşmesine dö-nüşmesi gerçekten Arap halkının yararına mı?»

«Biz daima federalizm tarafı-ları olduk. Uzun vâdeli hedefi ne olursa olsun, her türlü sosyalist denemeye bir çerçeve sağlayacak olan bir bölgecilikçe yer verilmesi fikrini ben daima savundum. Zaten 1958 de, işin başına biz Suriyelilerle federasyon istedik. Bize tam bir birlik fikrini Suriyeliler empoze ettil.»

Heykal, bundan sonra, Mısır Eflâk'ın Baas partisiyle Mısırlı liderleri ayıran anlaşmazlıklar üzerinde durdu. Heykal, «Baas,

bugün geride kalmış bir devrede doğdu. Doktrini esas itibarıyla milliyetçidir ve bağımsızlığı sağlamak için girişilen millî mücadele leyi canlı tutmak maksadıyla hazırlanmıştır. Ben de Eflâk'ın okuyucularından biriydim. Onun entellektüel boşluk içinde bulunduğumuz günlerde yazdığı yazılar karşısında kayıtsız kalamazdık. Fikrî boşluğu, o günlerde sadece Baas'ın bu doktrinci delduruyordu. Eflâk, çok okunan bir yazıdır. Fakat ideolojik kavramları çağın ihtilâlcî ruhuna ve gü-nün zaruretlerine uyduramazsa bugün tamamen modası geçmiş bir insan haline gelecek. Sonra, hem sosyalistim demek, hem de sosyalizmini haklı göstermemek ve izah edememek olacak şey değil. Baas, sosyalistim, diyor. O halde davranışlarıyla, hiç değilse vazıyla bunu isbat etmelidir. Eğer siz Nâsır'a sosyalizmini anlatırsanız, o, vereceği cevabı çok iyi biliyor» dedi.

Heykal, bundan sonra Mısır devletinin doktrini olan «Millî Yasa»yı cümleler okuyarak uzun uzun anlattı. Mısır'ın kabul ettiği sosyalizmin, kendi yanında benzeri olmayan bir denemenin sonucu olduğunu isbata koyuldu.

«Baas, bütün Arabistanda mevcut olmakla övünüyor: Suriyede, Irakta, Kuzey Afrikada, Basra Körfezi prensliklerinde bizi varız diyor. Aynı durum acaba Arap Sosyalist Birliği (Mısır tek partisi) için de mevcut mu?»

Bu soru Heykal'ı kızdırdı. «Siz, benden de iyi biliyorsunuz ki, Baas, Suriyede fazla bir şey ifade etmez. Irak için kabul ediyorum. Irakta Baas durumu hâkimdir. Peki niçin Irakta? Bunun için ki, Irak halkı henüz milliyetçi safhayı yaşıyor.»

«Fakat Baas'ın Cezayirde, Fasla, Libya'da ve özellikle Basra Körfezi prensliklerinde ve Yemen de hücreleri var...»

«Eflâk'ın bu memleketlerdeki şahsî dostluklarını, partisinin nüfuzu ve aksiyonu ile karıştırmak lâzım. Baas, ancak Birleşik Arap Cumhuriyeti tarafından desteklenince, kitleler üzerinde nüfuz sahibi olabilmektedir.»

Le Monde — Edvard SAAB

İTALYA

Seçimler, solun başarıyla sonuçlandı. Sağlam bir Hükümet ancak sosyalistlerin katılmasıyla kurulabilir..

Italyan seçimleri orta volcülerin başarısızlığı ile sonuçlandı. İki uçta Faşistler ve Komünistler oy ve koltuk sayılarını geniş ölçüde arttırdılar. En geri anlamıyla bir liberalizmin şampiyonluğunu yapan Liberal Parti oy sayısını iki misline çıkardı, 615 üyeli Millet Meclisi seçimlerinin sonuçları şudur:

PARTİLER	1958		1960	
	Oy yüzdesi	Koltuk sayısı	Oy yüzdesi	Koltuk sayısı
Hristiyan Demokratlar (DC)	42.2	273	38.3	260
Komünistler (P.C.I.)	22.7	140	25.3	166
Nenni Sosyalistler (P.S.I.)	14.2	84	13.8	87
Neo - Faşistler (M.S.I.)	4.7	24	5.1	27
Liberaler (P.L.I.)	3.5	17	7.0	34
S. Demokratlar (P.S.D.I.)	4.6	22	6.1	33
Monarşistler (P.N.M.)	4.8	25	1.7	8
Cumhuriyetçiler (P.R.I.)	1.4	6	1.4	6
Çeşitli	1.7	5	1.3	4

Hristiyan Demokratların büyük oy kaybına uğraması ve komünistlerin onların dörtte birini alması ve koltuk sayısını 140'tan 166'ya çıkartması tam bir sürpriz oldu. Seçimlerden önce yapılar-hesap sola açılan Hristiyan Demokratların, ilim bir sosyal reform programı etrafında, merkez sol partilerini başarıya ulaştır-maktı. Dinamik, sosyal ve olumlu bir neokapitalizmin içinde Hristiyan Demokratları, Sosyal Demokratları ve Nenni Sosyalistleri Fanfani liderliğinde toplamak fikri Papa ve Kennedy tarafından da destekleniyordu. Sosyal reform programının Komünist oylarını Nenni sosyalistlerine kaydıracağı ümit ediliyordu. Nitekim Nenni sosyalistleri, seçim kampanyalarını, «Komünistlere oy ver-nek, oyunu ziyan etmektir. Sosyalistlere oy verirsiniz, oyunuz işe yarayacaktır. Zira Komünistler hiç bir şekilde iktidara gelemez, biz ise iktidara geleceğiz ve taleplerinizi gerçekleştireceğiz» fikri etrafında yürütüler. Fakat evdeki hesap çarşıya yama-dı, Komünist oyu azalmak şöyle dursun, arttı. Hem de İtalyanın tam bir refah manzarası gösterdiği bir devrede! Gerçekten İtalya, Avrupa'nın en hızlı kalkanan ülkesidir. On yılda Tarım sektörü dışında 4 milyon kişiye yeni iş yaratılmıştır. Yıllık mesken inşaatı 500 bini aşmaktadır. 900 bin aileye, toprak dağıtılmıştır. Bu refaha güvenerek iktidardaki Hristiyan Demokratlar «Herkes için mucize» sloganını kullanıyorlar ve eğitim, vergi, toprak, idare alanlarında reformlar vadedyor-du.

İktisadi durumun parlaklığına rağmen, komünist ve faşist oylarının artış göstermesi Papa ve Kennedy ile birlikte Hristiyan Demokratların solcu lideri Başbakan Fanfani'nin yenilgiye uğraması tam bir sürpriz oldu. Bununla beraber bütün kapitalist gelişme-lerde görüldüğü üzere, iktisadi durum sanıldığı kadar parlak değildir: Sanayi gelişmesi otomobil ve buzdolabı gibi birkaç malla, da olmuş, zaruri ihtiyaçlar ihmal edilmiştir. Meselâ Fiat otomobillerinin yatırım programı, bütün sanayi yatırımlarının yüzde 20 si ne ulaşmaktadır! Buz dolabı ihtisadindeki artış, hastahane vaktak sayısındaki artıştan on misli fazladır. Sicilya ve Kalabrya'da oku-çandaki çocukların yüzde 55'i

okula gitmez. Le Monde'a göre, bu fiyat yükselişleri, özellikle kadın oylarına tesir etmiştir. Bunun dışında 15 yıldır iktidarda kalan Hristiyan Demokratların yıpranması ve Papanın davranışları Komünist oylarının artmasına yol aç-mıştır. Papa 23. Jean son «encyc-lique» ile, «İdeoloji başka şey o ideolojinin uygulanması başka şeydir. Bir ideoloji, Hristiyanlık karşı olabilir, fakat o ideoloji adına yapılan her şeyin Hristiyanlığa karşı olduğu söylenemez» fikrini savunmuştu. Bu sözlerle, Marksistlerin aksiyon alanında, mümin katoliklerden çok daha iyi şekilde, kabul edilmiş oluyordu. Nitekim Le Monde'un ve Komünist Partisi organı L'Unita'nın belirttiği üzere, katoliklerden, özellikle katolik köylülerden bir kısmı bu sefer komünistlere oy vermişlerdir.

Şimdi ne olacak?

Hristiyan Demokratların yeni-gisi üzerine şimdi herkes İtalya-da «Sol mu, yoksa sağ bir hükümet mi?» meselesini tartışıyor. Cumhurbaşkanı Segni, derhal istişarelerine başlamıştır. Fakat durum 16 Mayıs'ta yeni Partamen-tonun toplanmasından ve 19 Mayıs'ta eski Başbakan Fanfani'nin istifasını vermesinden sonra yeni Başbakan adayının seçilmesiyle vuzuha kavuşacak. Muhakkak olan yeni kabineyi kurma göre-ninin Hristiyan Demokratların liderlerinden birine verileceğidir. Zira bir çoğunluğun teşkili, eskiden olduğu gibi bu sefer de Hristiyan Demokratlara bağlıdır.

Sağcı bir hükümet kurarsa, Hristiyan Demokratların, ilk defa olarak neofaşistlerle işbirliği yapması lâzımdır. Zira Hristiyan Demokratlar aleyhine ateşli bir seçim kampanyası yapan P.L.I. ile anlaşmak mümkün bile olsa (260 + 39 = 299 çoğunluğu sağ-lamaya yetmemektedir. Faşistlerin 27 koltuğuna daha (260 + 33 + 27 = 326) ihtiyaç vardır. Böyle bir birleşme zayıf bir iktidardır. Liberaler (39), Saragat Sosyalistleri ve Cumhuriyetçiler (33 + 6 = 39) ve Hristiyan Demokratlar (260) birleşmesi de bir çoğunluk sağlayabilir. Fakat ne kadar ilim-li olursa olsun Saragat sosyalistlerinin, sosyalizme en aşağılık şekilde ilanı harp eden liberaler

FINDIK

SÖMÜRÜCÜLÜĞÜ

İbrahim KUYUMCU

Bu yıl Ticaret Bakanlığı kooperatifler eliyle ge-niş fındık mübayaası yapmaya karar verdi. Buna se-bep, bir kısım tüccarın Alman firmalarıyla anlaşarak, fındık fiyatlarını düşürmek için giriştiği manevralar..

Bakanlığın bu kararının ne dereceye kadar başa-rı sağlayacağını yakında göreceğiz. Fakat şimdiye ka-dar bütün yurttaki olduğu gibi Karadeniz bölgesinde de Tarım Satış Kooperatifleri gerçek görevlerini yerine getirememişlerdir. Ekonomik ve politik gücü elinde tutan kasaba eşrafı, kooperatifleri kendi çıkarlarına kolayca işletebilmektedirler. Heryerde işitilen şikâyet ler aynıdır:

1 — Fındık fiyatlarının düşmesini önlemek mak-sadiyla, kooperatifler eliyle yapılan müdahale müba-yaaları çok kere tüccarın işine yaramaktadır. Tüccar, fakir köylüden ucuza aldığı fındığı, yüksek fiyatlarla kooperatiflere devretmektedir. Bu arada tüccarla an-laşarak kendilerine de faydalar sağlayan bazı koope-ratif idarecileri, mahkemeye verilmişlerdir.

2 — Fakir köylünün zirai kredi ihtiyacı ve kim-yevi gübreler zamanında sağlanamadığından, köylüler kasabalardaki tefecilerin ve madrabazların eline düş-mekte ve yıllarca bu borcun altından kalkamamak-tadırlar.

3 — Dış memleketlere satışlarda Fiskobirlik fiyat-lara hâkim olamadığından ve satış fiyatları gereği gibi kontrol edilmediğinden ihracatçı tüccar, türlü yollarla fiyatları düşük göstererek, yurt dışına döviz kaçırmak-tadırlar. Bülhassa «Vurgun fındık» denilen özrütlü fın-dıkların birkaç vagonu için alınan düşük fiyatlı ihraç müsaadesi yüzlerce vagona teşmil edilerek dışarıya döviz kaçırılmaktadır.

Daha birçok sömürme usulleri vardır. Bütün bun-lar, bugünkü sosyal ve ekonomik yapının ve ekonomik sistemin kaçınılmaz sonuçlarıdır. Kooperatifçilik, sö-mürücülerden kurtarılmış bir ortamda halkçı bir ik-tidarın yardımıyla ve köylünün uyanması, teşkilatlan-ması ve kooperatifin idâresini bizzat ele almasıyla ba-şarı sağlayabilir. Bugünkü durumda çok fazla bir şey yapmaya imkân yok. Ancak devlete çok pahalıya mal olacak yarım tedbirlerle ve bol krediyle, sömürücüle rin menfaatlerine el sürülmeden, köylü için ufak mem-nuniyet sebepleri yaratılabilir.

Karadenizli bir okuyucumuzun gönderdiği aşağı-daki yazı, şimdiye kadar bu yarım tedbirlerin bile alın-madığını ve ufak müstahsilin insafsızca sömürüldüğü-nü ortaya koyuyor:

Karadeniz'inin gilesi bitmez, tükenmez. Toprak az. İnsanlar kalabalık. İnsanlar hırslı. İn-sanlar elemli, insanlar dertli Karadenizde... Bu durum büt-tün acılığıyla belki de yüzyıllar danberi böyle gelmiş, böyle gi-der...

Eğraftan politikacılar daima Karadeniz'liyi aldatma gelmiş-

ler. Çok defa bir yalana, bir gi-yim çarık parama bir ışık bek-leyen ümitsiz köylünün, çile-keş köylünün oylarını çala gel-mişler, ikinci seçime dek bir daha da köylüyü uslarının ke-narından bile geçirmemişlerdir.

İşte, bu çilelerden bazılarını, belki de pek azını burada dile getirmeğe çalışacağım. Karade-

nada bir küçük ilinden bu ha-berler, ama bütün Karadeniz'in ortak çileleri bunlar...

3 Milyon nüfuslu Doğu Kara-deniz illerimizde olduğu gibi, Ordu'da da nüfus çok kalaba-lık, arazi az, bakımsız, engebeli, çok parçalı, üzerindeki bile geçindiremeyecek bir durumda dır. Olanca verimli topraklarda belirli ellerde toplanmıştır. Çe-şitli yokluklar yüzünden top-rak kavgası, adam öldürme, kız kaçırma, sınır geçme, çalma, vurma, kırma, dağa çıkma, ev soyma, yiğün yakma, kumar, de-dikodu, iftira gibi olaylar yü-zünden mahkemeler dolup ta-gar.

Geçen yıl Ordu ili 30 yıldan beri eşine hiç rastlanmadığı söylenen bir kuraklık görmüş, 5,6 ay süren kuraklık Ordu ve dolaylarını, hatta bütün Doğu Karadeniz Bölgesini yakıp ka-vurmuş, temelinden çok yok sul olan Karadeniz halkını da-ha çok açlıkla karşı karşıya bı rakmıştır. Yıllar öncesine göre ise eski bolluğu aratacak, eski ye haklı veya haksız özlüm du-yuracak kadar pahalılık vardır. Şunun bunun yerlerinde bir yıl en ilkel olanaklar içerisinde ça-lışıp ancak üç ay için karınları nı doyurabilen yoksul köylüler için bu pahalılığın ne demek ol-duğunu varın siz düşünün...

Karadeniz köylüleri buğday ekmeğine Çörek derler. Köyle-rine dönerken yollarına aldık-ları en büyük armağanları buğ-day ekmeğidir. Kent dönüşü pa-raları çıkıp da çörek alama-mışlarsa, «Hani çörek» diye ba-caklarına sarılan çocuklarına, «Bugün fırınlar yanmış» diye çocuklarını avutmağa çalışı-rlar.

Yollarda illerde çarşafı ka-dın göremezsiniz. Çalışkan zeki, hırslı, yarıcı olmasına karşın yumuşak kalplidir de Karadeniz'in çilekeş kadını. Ka-pısına gidip acım desen seninle dilim ekmeğini bile bölüşür.

Çalışmaya gelen fındık işçileri eşyalarıyla

Çünkü, o açlığın ne demek ol-duğunu çok iyi bilir.

Daima yıldan yıla kötü gelen yağanlar içerisinde bunalmış, sıkılmış, ezilmiş, sahipsiz kal-mış, unutulmuş, onun için de «Ah eski günler» diye daima bir geriyi aramış, aç kaldıkça tefecilere el avuç açmış, din adına uyutucu hurafeler bata-k hına çekilmeğe çalışmış, â-deta, eşitlik ve cennet ümidiyle ölüme özlüm duymağa başla-mıştır yoksul Karadenizli...

AÇLIK!..

Hürriyet gazetesi, 8 Ma-yıs günü birinci sayfasın-da «Ordu ve Trabzon'da aç-lık tehlikesi» başlığı altın-da şu haberi verdi:

Ordu, 7 (HA) — Karade-niz Bölgesi, geçen seneler havaların kurak gitmesi ü-zerine, bugün açlıkla kar-sı karşıya gelmiştir.

Ordu ve Trabzon illerin-de ilk defa bağıştiren bu durum, hükümetin hareke-te geçmesine vesile olmuş ve bölgede bulunan Top-rak Mahsulleri Ofisi amba-rındaki stoklardan fayda-lanmak üzere, dün Anka-ra'dan gelen heyet. Vali ile bir müddet görüşmüş-tür.

Tabii Senatör Ahmet Yıldız'ın da bulunduğu bu görüşmede, Ordu iline ba-ğlı 45 köyün açlıkla karşı karşıya kaldığı tesbit edil-miş ve bu köylere, 6 bin ton buğdayın dağıtılması karar altına alınmıştır.

Kazıların nezaretinde ya-pılacak olan bu yardım, as-keri vasıtalarla köylere gö-türülerek, tevzi edilecek-tir.

Ağalara çalışan Kooperatifler

Fındık Tarım Satış Koopera-tifi Ordu şubesi 25.1.1938 tari-

hinde kurulmuştur. Amacı, fın-dıkçılar tefecilerin elinden kur-tarmak, ortaklarına çeşitli yar-dımlarda bulunmak, fındık ürü-nünü piyasaya en yüksek fiatı ile satmak gibi işlerde ortak-larına yardımlarda bulunmak idi. Fakat, kooperatif yıldan yı-la bu amaçlarından ayrılmış, bugün ise açlıkla pençelegen, gâşkın, bunalmış halk'a hatta kendi ortaklarına bile yararlı olmaktan yoksun kalmıştır. Bugün ortakları bile kooperatiflerden yakınmaktadır. Çünkü, kooperatiflerin başındakiler a-ğaların temsilcileri, yararlanan lar da ağalardır.

Kooperatifin ilk kuruluş yr-lında ortak üye sayısı 670'e, 1947 de ise 7466 ya çıkmış. 1947 de bütün Ordu bölgesinde 8,5 milyon kg. fındık olmuş. Ortak lar Kooperatife o yıl 2,1 milyon kilo fındık getirmişler. Yanı, her yıl Kooperatife yatırmaları gerekli fındığın yüzde 20'si. Çünkü, ortaklar güvenlerini ya-vaş yavaş azaltmışlar. Koopera-tife yatırılan bu fındık miktarı nın büyük bir bölümünü de a-racı dediğimiz tefeciler tarafın dan verildiğini düşünürsek, or-takların Kooperatiften yüzde 70 oranında uzaklaştıkları gö-rülür.

1947 de fındığın kilosu 90 kuruş imiş.. Şimdi ise 5, 6 lira arasında.

Köylü kooperatiften kaçıyor

Şimdi de Ordu Kooperatifi yetkilisi Tahsin Hüsnüoğlu'nu diliyelim:

«1962 yılında ortak sayımız 8647 dir. Bu miktar hemen he-men donmuştur. (Görüldüğü gibi 1947 denberi üye sayısı pek artmamıştır).

1961 de üyelerimizden 1.561. 330 kilo fındık, 527 kuruştan alınmıştır. Bu miktara Devlet adına alınan fındık da dahildir. Devlet adına alınan fındıkların bütün masraflarını ise Devlet öder. Büyük fındık tüccarları

le koalisyona gitmesi kolay kolay beklenemez. Bu sebeple, sağ bir hükümet kurmak çok güçtür.

Seçimlerin en mantıklı sonucu, Hristiyan Demokratların Saragat Sosyalistleri (33) ve Nenni sosya-listleri (87) ile koalisyona girme-sidir. Seçim sonuçları da bunu göstermektedir. Zira Saragat sos-yalistleri de, Nenni Sosyalistleri de koltuk sayılarını arttırarak seçimlerden nisbi bir başarıyla

çıkışlardır ve istikrarlı bir go-şunluğu sağlayacak durumdadır-lar. İtalya ergeç bu formüle yöne-leceğe benzermektedir. Nitekim sola açılan şimdiki İtalya hüküme-ti de, Nenni sosyalistleri tarafın dan desteklenmek sayesinde ku-rulmuştur. Fakat hâlen Hristi-yan Demokrat Parti içinde, sola açılmaya aleyhtar olan kuvvetli bir kanat mevcuttur. Nitekim se-çim kampanyası sırasında dahi Başbakan Fanfani «Reformlardan ve Nenni sosyalistleriyle ittifak,

tan başka yol yok» tezini savu-nurken, Parti Genel Sekreteri Mo-ro ve Colombo, Pella ve Scelba gibi liderler, aksi tezin kampanya-sını yapmıştır. Seçimlerde Hiris-tiyan Demokratların yenilgiye uğ-raması, sola açılmanın şansıyo-nu Fanfani'nin durumunu sars-mış ve muhafazakârların duru-munu kuvvetlendirmiştir. Bu se-beple Hristiyan Demokratların nasıl bir yol seçecekleri be'ni de-gildir. Nenni de, kendi partisi içinde, komünistlerle işbirliğini

tamamen terk ederek, Hristiyan Demokratlara yaklaştığı için sert tenkidlere uğramaktadır. Bu se-beple, Nenni Sosyalistlerinin tut-tumunu, parti kongresinin toplanma-sından sonra mümkün olacaktır. Kongrenin toplantısı da, iki ay-dan önce mümkün görünmemek-tedir.

Bu durumda Hristiyan Demok-ratların, evvelce de gördüğü gibi, tek başlarına bir azınlık hü-kümeti kurmaları ve duruma gö-re çeşitli çoğunluklara dayanma-

ları mümkündür. Fakat her halü-kârda, İtalya sola kaymaktadır ve bugünkü siyasi karışıklık an-cak Nenni ve Saragat sosyalistle-rinin Hristiyan Demokratlarla ko-alisyona gitmesiyle çözülebilir.

Avrupada, İngiltere ve İtalyada da olduğu gibi, bir sol dalgası es-mektedir. Yakında oralarda da sol hükümetlerin işbaşına ge-mesi beklenebilir. Bu da Avrupa ve hatta bütün Batının dış politik-a-sını bir hayli değiştirecek önemli bir olaydır.

num hepsinden ise fındık alır.

Bugün elde 1947 yılından kalma iç fındık var! (Tabii bu kalan fındıklar ağalardan alınan fındıklardan. Ağalar zarar edeceğine kooperatif etsin.)

Elde kalan fındık ise verimlen düşer. Çürür. Dış piyasada para etmez.

27 Mayıs'tan sonra Devlet emri ile fındık alınmadı ise de, eskisi gibi piyasadan, yani büyük tüccardan fındık alınmaya devam edilmektedir. Zararı ise Fisko Birliğidir.

Geçen yıldan Fisko Birliğinin yeni Kooperatifler Birliğinin Ordu Şubesinde ağalardan alınan 29 vagon iç fındık duruyor. Bir vagon 10 ton olduğuna göre 290 ton fındık eder.

— Kooperatifin 1947 denberi zararı?..

— Söyliyemem.

Şimdi de isminin saklanması isteyen bir fındıkçı aydın'ı dinliyorum:

— Rize'den İstanbul'a dek her il ve ilçe de Fındık Tarım Satış Kooperatifleri vardır. Her kooperatifin başında bir müdür bulunur. Bu müdürlerin başında da bir Genel Müdür bulunur. Merkezi ise Giresun'dur.

Kooperatifler kuruluşlarından bugüne dek bu kurumları yönetenler yüzünden, amaçları nın tersine hareket etmişler, fındıklara yardım şöyle dursun bilakis tersine bahçesi için gerekli fenni gübre zamanında getirilmez. Tamamen tefeci tüccarların gübresi satıldıktan sonra getirilir. Fındıkların paraya en çok ihtiyaçları olduğu bir zamanda Fisko Birlik müstahsilin mahmı alınama yoluna sapar. Alsa bile faizci ağaların fındık aldığı zamanları kollayarak o zaman süresince fındık satın almaz. Alsa da hemen parasını vermez. Halbuki, fındıkçıyı faizci sık boğaz ediyor. Örneğin, 15 Temmuz 1962 günü «Kasa da para yok. Para yı sonra vereceğiz» dediler bana. Bu gibi atlatmalar hemen her yıl devam ettirilir. Bu durum, yoksul fındıkçıların fındıklarını tefecilerin eline geçene dek devam ettirilir.

Her şey tamtakır olup, fındıkçı soyulduktan sonra Fisko Birlik fındık alımına başlar. Yoksul müstahsilin elindeki fındık bitene dek ucuz tutulan fındık fiyatı, kooperatifçe birden bire yükseltir. Köylünün elinde fındık kalmadığından veya az kaldığından köylü ortaklar bu yüksek fiyattan gereği gibi yararlanamazlar. Tefecinin bin bir dalavere ile fındıkçıların elinden çok ucuza kopardığı fındık, istek üzerine Kooperatifçe 7-8 liraya satılır.

Geçen yıl köylüden en fazla 485 kuruşa tüccarlar tarafından alınan fındık, Fisko Birliğe 7 liraya satılmıştır.

İstanbul'da iki büyük kârcı firma'dan fındık satış mevsimi geçtiği halde bu firmaların harice satamadıkları fındıklar Fisko Birliğe çok yüksek kârlarla satılmıştır. 25 milyonu geçen 200 vagonun fazla fındık Fisko Birliğinin depolarında çürümektedir.

Bunun gibi daha bir çok firmalar Fisko Birliği yıllardan beri sömürmektedirler.

Bir de faiz derdi var: Köylü sıkılmıştır. Geçen yıllardan kalan borçlarını verecektir. Yahut ipotekli yerini kurtaracaktır. Bir gün daha beklemek onun için ölümdür demektir. Yahut fındığına, mısırına gübre verecektir. Yiyeceği, giyeceği bitmiştir.

Bankaya koşar, şuraya buraya YÖN, 9 MAYIS 1963

ya koşar, şuna buna boyun bükker, el açar, yalvarır, yakarır kredi bulamaz. Aç, sefil, perişan kalır. Böylece yorgun argın, bitik günlerce doluştuktan sonra bu defa tefecinin ağına düşer. Acıma öleceğine ne olursa olsun, der. Gözünü kapar, boğucu falze kaplanır. Bir defa da kaplandı mı, artık kurtuluş yoktur. Faiz faizi doğurarak elindeki avucundaki son varlığını da faizci denene kan emiciye verir. Sonra da Gurbete doğru yol alır...

— Faizci denene soyguncular için bir kanun yok mu?.. diyorum.

— Var. Var ama, yine faiz durdurulamamıştır. 27 Mayıs'tan sonra sıkı bir faiz kanunu çıktı ama, ne fayda... Karadenizli böyle aç, perişan, tefeci böyle kara vicdanlı oldukça her kapıya bir süngülü dikesen yine önüne geçemezsin, bu bakışlım...

Kantar kaçırmaları

Yine, dostum ateşli ateşli konuşuyor. Konuşuyor ama, benim gözlerimi fal taşı gibi ağartıyor. İnanamıyacağım, yahut inanmak istemediğim bir olay daha anlattı:

«Faiz üzerine çıkan sıkı kanundan önce küçük faizciler oldukça, korku belasına piyasadan çekildiler, veya sindiler, fakat, ensesi kalın, kesesi dolu tefeciler yine eskisi gibi sanatlarına devam ettiler veya etmeye yolunu buldular. Örneğin, Faiz kanunundan sonra senet alınması daha tehlikeli gördükleri için, artık senet almıyor. Onun yerine tapuda ipotek yapıyor veya kati ferağ alıyordu...

Sonra, şu bu yolla açık soy guncülükleri yetmiyormuş gibi bir de Kantar Kaçırmaları yaparlardı. Çünkü, bunların her yerde boruları öter. Bunların işlerine kimse karışamaz. Belediye kanunlarını kontrol edemez. Bunların eline bir düşmeye göre, karakollar da dayak attırır, tutuk evine girdirebilirler senelik diyen arkadaşından ayrıldıktan sonra kantar kaçırma olayını şöyle saptadım. Hanım'la bir likte 2.5 yaşındaki Nurecan Neşe isimli kızımızı bir kantara götürdük, fındık alıcısına tartırdık. 13 kilo geldi. Diğer bir yer de 15 kilo geldi. Halbuki kızım 17 kilo geliyordu...

Fındık ameleleri

Fındık ameleleri yalnız Ağustos ayında 10 - 15 gün için dağ taş demeden tâ... Yükseklerden, ya da iki günlük, üç günlük yerlerden, yalınayak, yapıldak, heybeli, çıkınları, hırsır hırpan ot yatakları sırtlarında yürürler, yürürler... Aç mide ile, uykusuz dönen kafa ile, yorgunluktan pestilli çıkmış yorgun vücutlarla, kuş uçuş, keşme geçmez ıssız dağlardan tepelerden döne döne yürürler... Yollarda kalacaklarını, yarlarda belde öleceklerini bilse, ler de yürürler... Yeter ki, evceğizlerine tuz, gaz parası çocuklarının kollarına donluk, çıplak göğdelerine basma bir entariliik parası kazanabilsinler.

Bazı ameleler de yol zahmetlerini pek iyi bildikleri için ne eder eder bir kamyonu binmenin yolunu bulurlar. Eski kamyonların içerisi pestil gibi amele ile doludur. Çamurluklar, yanlara asılan adamlarla görünmez olur.

Trafik de bu duruma ses çıkarmaz. Bu vurdum duymazlık yüzünden de bir çok çarpışma, ölüm gibi kazalar görmek günlük olaylardır.

Binbir çile ile Ordu'ya inen bu fındık ameleleri, ilkin deniz kı-

yısının sıcak kumlarına doğru akın ederler. Çünkü, onların yalnız oturabilecekleri, sıklımadan açık saçık konuşabilecekleri, gülecekleri, ağhyabilecekleri, dertlenebilecekleri yer orasıdır. Daha yerlerine bile oturup, yorgunluk, larını çıkarmadan yanlarına bir yabancı damlar. Bu yabancıya aracı, simsar, Dayı, Baş denir. Bunlar çokça ağaların adamıdır. Bu dayıbaşının sözünü tutup, peşi sıra sürüklenmedin mi, aç kalabilir, iş bulamaz veya ağanın birisinden en aşağısı «Pis Köylüler...» diye çeşitli hakaretler iştebilirsin.

İş bulamayan bazı ameleler de toplanmış bahçelerde başakçılık yapar. Eğer ağa bu başakçıları ele geçirebilirlerse işleri biriktir. En azından başakçıları eceğizlerinden alırlar. Kadın, kız, erkek, yoksul demeden suçsuz başakçıları adamlarına döğdürürler. Eğer daha kudretli ağa ise işken cesi daha kuvvetli olur. Örneğin; bu yıl eski bir milletvekili olan bir ağanın kafası kızmış, ben onlara sorarım diyerek Uzunisa karakolundan iki jandarma alarak Konak yeri denene geniş fındık bahçesinde bir hafta bekletmiş. Gerideki başakçılara da gödağı olsun diye başakçının birisini yakalamışlar. Hırsız diye döve sürükliye 200 amelenin içersine getirmişler. Sonra bu yoksul başakçıyı iki jandarma ele almış, görenlerin dediklerine göre adamcağızı futbol topu oynar gibi pestilli çıkana dek döğmüşler. Adını lır sız çıkarcıca diğer ameleler de bir şeycikler diyememişler. Demiş olsalar hırsız koruyucusu, ya hırsız ortakısı denecek kendilerine de. Onun için sus pus olmuşlar. Ama, onların içersine girip, onların nasıl dış gücündüklerini böyle ağalar hakkında nefer konuşulduğunu bir bilseler, hiç de öz yurttaşlarına böyle işkenceler yaptırmazlar.

Bir amele hesabı

Deniz kenarında bir ihtiyarla konuşuyorum:

«Ağalar bize günlük 12 lira dediler, şimdi 10 liradan hesap görmek istiyorlar. Üç gündür bu kumlarda yatıp kalkıyoruz. İşimiz bitti, fakat ağalar bir türlü hesabımızı doğru dürüst vermede yanaşmıyorlar. Zaten alacağımız ne ki... Her gün ağaların kapısında yız. Paramızı istiyoruz ama çok ca ağaları yerinde bulamıyoruz. Bir kısmı amele ne verdilerse lanet okuyarak, küfrederek çekip gittiler. Biz ise diretiyoruz, ama pek de güvenimiz yok» dedi.

Sonra bir hesabın içinden çık-

mayan bir amele grubunun yanına gittim. Selâm, sabahdan sonra hesaplarına yardım edip edemeyeceğimi sordum.

— Hay hay, dediler. Sağolasın. Üç gündür bu hesabı burada yapıyoruz. Bir türlü içinden çıkamadık. Sen yap da bari tezce köylü müze gidelim. Ben kalemi elime aldım, karışık olan hesaplarında yarım saat kadar uğraştım. Şöyle bir sonuç çıkardım.

12 amele bir ağanın bahçesinde 11 er gün çalışmışlar. Bu günler içersinde sadece 139 ekmek, 22 kilo bulgur, 1,5 kilo şeker yemişler. Bunların hesabı 117,50 kuruş tuttu. Bazı Birbirine geçmiş hesaplar da çıkarttıktan sonra geriye 105 lira kaldı. Bu parayı 12 kişiye bölünce her bir ameleye 8,75 kuruş masraf düştü. Yani her bir amele 11 gün içersinde yalnızca 875 kuruş yemişlerdi. Kansız yüzlerine, cılız bedenlerine, bize acıyan diyen halsiz baygın, süzgün el gözlerine baktım, baktım da «Bu olamaz... Bu kadarcık para ile sadece iskelet bile olsa bu göğde taşınamaz» diyemedim. Diyemedim. Çünkü, onların içinden çıkmıştım. Onları iyi tanıyordum. Onların yaz ve kış başlıca yiyeceklerinin yağsız bulgur, mısır çorbası, bol sulu ayran doğranması, fasulye turşusu, ısırgan yalası, melocan denen diken ucu, dağlar da derelerde yetişen bazı otlar olduğunu çok iyi biliyordum. Biliyordum ki, onlar bu masrafla bile boğazcıklarına çok görüyorlardı.

Ahmet Bıçkın isimli bir ihtiyarın sağ elinin baş parmağını neden sarılı olduğunu sordum

Hemen pis çaputu çıkararak parmağını gösterdi. Kütleleşmiş, kısalmış, kızlaşmış olan baş parmağı kangren olmuştu.

— Doktorlara gittim. Müsyene için biri 20 lira, diğeri ise 30 lira istedi. Ondan sonra ancak, hasta neye yatırır, ayrıca 160 lira daha alırdı. Dediler. 11 günde her birimiz senin hesap ettiğin gibi 122, 25 er kuruş kazandık. Gel de muayene ol. Gel de parmağını kestir. Kolay mı, beyim. Kolay mı?... Çekecez. Ölenecek çekecez. Bu parmak dibine kadar çürüyecek. Çürüme parmağın diğer yönlerine geçecek. Bir gün gün görmeden göğüp gidecek. Bizim sahibimiz yok. Biz 20 lira geliriken, masraf ettik.

Her biriniz mi?

— Tabii herbirimiz. 20 de giderken. Elde yüz lira kalıyor. Bir yıllık kazancımız bu işte. Gel de doktorlara para ayır. Zaten Ebiceddimiz gün görmedi ki biz de görelim.

Kızıltopraklı olan Ahmet Bı-

kın elini kırışmış yaşağına koyup biraz düşündükten sonra konuşmasına şöyle devam etti.

6 oğlum, bir kızım var 3 oğlanı da okutmadım. En küçüğü ise ilk okula gidiyor. En büyük oğlum 30 yaşında. 4 oğlum da sekerliğini yaptı. Şimdi hepisi de benim gibi köyde pinckleyip duruyorlar.

Sözü, yine Kızıltopraklı Hamdi Akkaya alıyor. Komşusu Durmuş Kayalar «He, hee...» diyerek diğerleri başlarını sallayarak Akkaya'nın aşağıdaki sözlerini ta-
yorlar:

«Bilirsiniz, bizim oralar orman köyleri. Bir kızak ayağı temin olsan bunu bile mahkemeye veriyorlar. Ama gravath edenler gelip gelip anam anam çamı kesip kesip gitseler, İstanbullara yollasalar, onlara ses yok. Kanun onlara işliyor. Onlara bişi diyen eden yok... Ama bizim kadimimiz kızımız bile çah kesse suç. Hemen karakola. Yallah... Sürün de sürün...

«İsmet Paşamıza selâm söyle...»

Aybastı bucağının Kuz köyü 63 hane, hemen hemen hepsi mahkemelik bu köyün. Hapiste yatam çok...

Sonra, sözü Hamdi Akkaya'nın kardeşi Abdurrahman karıştırıyor.

— Yetiştirdiğimiz az bi patates de 20,25 kuruş bile etmiyor. Fakat aldığımız gübrenin kilosu 70 kuruş. Gübrenin faydasını gördük ama, al da senin olsun 1'e de gübresizlik. En baş derdimiz işte bu. 15 dönüm arazi ile 20 nüfusu göremiyorum.

Ali Yılmaz isimli köylü; «11 dönüm arazim var. 7 dönümü kiraz, 4 dönümünde patates yapıyorum.» Diyor.

— İneğiniz var mı? Diyorum.

— Olan da var. Olmayan da, diyorlar.

Başka bir amele:

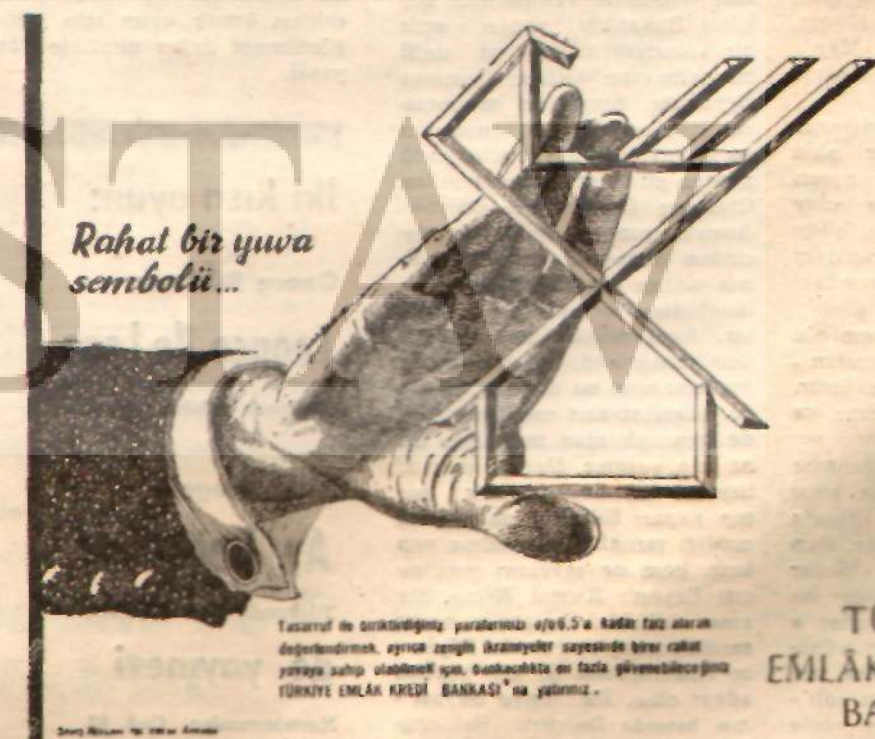
«İnşaatlar kapandı. Para ktlığı çekiyoruz. Fakirin el yüzüne bile bakmıyor. Faizine bile para bulamıyoruz.» Diyor.

Yine sözü Ahmet Bıçkın alıyor.

— Yollarımız bozuk. Çamur içersinde. Köylerimizde bir dihem su yok. Hele bu yılki kuraklık ta bütünüyle kuruttu. Dereden, tepeden, 500 - 1000 metre uzaklardaki pis suları içiyoruz.

Bir başka köylü: «İsmet Paşamıza selâm söyle... Ama İsmet Paşamız bizi unuttu» dedi.

Rahat bir yuva sembolü...

Tasarruf ve emniyetin en büyük parçasıdır. 6/6,5 m. kadar fazla alanın değerlendirilmesini, ayrıca zengin içameyler sayesinde birer rahat yuvaya sahip olabilmek için, bankacılığa en fazla güvenileceğini TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI'na yitiriniz.

TÜRKİYE
EMLAK KREDİ
BANKASI

March ve Tracy

Bryan ile Darrow "Rüzgârın Mirası"nda

Rüzgârın Mirası

Nijat ÖZÖN

• Inherit the Wind - Rüzgârın mirası, Hollywood'un uyanık yapımcılarından Stanley Kramer'in rejisörlüğe geçtiğinden beri çevirdiği beşinci film. Rejisör Kramer'in ilk iki filmi, «Not as a Stranger - Bir yabancı gibi» ile «The Pride and the Passion - Gurur ve ihtiras», toplumsal yönü ağır basan filimlerin yapımcısı Kramer'e yararlı yapıtlar değildi. Fakat sonraki iki filmi, ırk kaynaşmasını ele alan «The Defiant Ones - Kader bağlayınca», ile nükleer bir savaşın yok ediciliğini anlatan «On the Beach - Plajda», si nemaya yapımcı olarak «Champion Sampiyon» «Home of the Brave Cesurlar ülkesi», «The Men - Erkekler», «Death of a Salesman Satıcının ölü mü», «High Noon - Kahraman gelir» «The Wild One - Kanlı hücum-u veren sinemacıdan beklenebilecek filimlerdi. Bunlar, sırasıyla Amerikan boks dünyasının içyüzünü, zenci düşmanlığını, savaşta sakat kalan insanların dramını, maddi bazarı ölçü olarak alan bir toplum aksıyan yönlerini, kendisini korkuya, «Kollektif istiri»ye kaptıran bir topluluğun içinde kargı koymağa çalışan tek insanın yalnızlığını, «İst gençlik» sorunlarını cesaretle ele alıyordu. Yapımcı rejisör Kramer «Rüzgârın mirası»nı da yapımcı Kramer'in bu gelemeğini sürdürüyor, din ile bilim, yobazlık ile sağduyu, gerilik ile ilerilik arasındaki çatışmayı yansıtıyor. Kramer, buna çıkış noktası olarak ünlü bir dâvayı, «Darwinçilik» ya da «Maymun» dâvası diye bilinen olayı ele almış.

Din - bilim çatışması diyoruz ya, öyle pek eski günler akla gelmesin; olay 1925'de geçer. Filmin dayandığı gerçek olay şu: Bu yüzyılın başındaki bilimsel ilerleme Kutsal Kitap'daki hurafeler ile bilim arasındaki uçurumu alabildiğine genişletir. Amerika'nın en yaygın din topluluğundan olan Protestanlar bu yüzden ikiye bölünür. Kutsal Kitabı harfi harfine kabul eden, Kutsal Kitap'da var olan herhangi bir şeyi, bilimce aksi ispatlanmış bile olsa, körü körüne kabul edenler «Fundamentalist»ler adını alırlar. Bunların karşısına çıkarak «Modernist» adını alan protestanlar ise Kutsal Kitap'ın hurafelerini a yıklamaya, bilime aykırı yönleri bırakmaya, din ile bilim arasında bir denge kurmaya çalışırlar. Günlük gerçekler - bilim her adımda «Fundamentalist»leri yalanlar ama bunların A

merikan toplumundaki nüfuzu büyüktür; halkın bilgisi eğitimi sönürler, özellikle Güney'de ki eyaletlerde büyük bir 'başkı topluluğu' meydana getirirler. O kadar ki, oy avına çıkan siyasetçilerle el ele vererek, eyalet meclislerine, Kutsal Kitap'dakine aykırı bilgilerin okul-larda öğretilmesini önleyecek kanun tasarıları sunarlar; hatâta Tennessee, Oklahoma, Mississippi eyaletlerinde bu tasarı-ları kanunlaştırırlar da. Nitekim 1925 yılında Tennessee'nin küçük bir kasabası olan Dayton'da 26 yaşındaki biyoloji öğretmeni John Thomas Scopes, Darwin'in 'evrim kuramı'ını öğren-cilerine okuttuğu için tevkif e-dilir, mahkemeye verilir. Çünkü 'fundamentalist'lerin Ten-nessee eyaletinde kabul ettir-dikleri kanuna göre 'insanın yaratılışını Kutsal Kitap'daki ne aykırı olarak ve insanın da, ha aşağı bir türden geldiği yo-lunda anlatan herhangi bir ku-ramı okutmak' yasaktır. Böylece bütün dünyanın gözü 1925 yılında bir Ortaçağ görünüşü-nü veren bu Amerikan kasaba-sına çevrilir. Duruşmada savcı yardımcılığı ile savunmayı üzer-lerine alanların kimliği de da-vayı büsbütün günün olayı ha-line getirir. Scopes'u, bugün or-tağrenimini yapan herkesin bildiği şeyleri öğrettiği için ma h k ü m ettirmek isteyen kimse, Demokrat Parti'nin üç kez cumhurbaşkanı adayı olup üç seçimde de kaybeden. Baş-kan Wilson'un kabinesinde Dış işleri Bakanlığı yapan, azınlık bir 'fundamentalist' ve ünlü bir hatip olan William Jennings Bryan'dır. Scopes'un savunma-sını üzerine alan ise, zamanının en iyi avukatı sayılan, özgürlük gün en güçlü savunucularından Clarence Darrow'dur. Darrow, Amerika'nın en ünlü bilginle-rinden birçoğunu duruşmaya ta-nık olarak sokarak davanın gü-lünçlüğüne ortaya koymak iş-ter. Ama bilisizlikleri alabildi-gine sömürülen, din ticaretinin kurbanı olan bu düşman çevre-de, yerel siyaset esnafının elin-de oynuncak olan mahkeme bu-na izin vermez. Darrow bunun üzerine hiç beklenmedik bir şey yapar: Bilim adına yaptıra-madığı tanıklığı, din adına yap-tırır, hem de savcının yardımcısı Bryan'ı Kutsal Kitap üze-rine 'bilirkişi' sıfatıyla tanık sandalyesine oturtarak. Böyle-ce Amerika'nın üç kez başkan adayı olan, İlk Dünya Savaşı'nın başında Dışişleri Bakanlığı gibi çok ağır bir sorumluluğu yüklenen ünlü hatip Bryan'ın ki-

şahinde yobazlığın, bagnaşlı -
ğın, bilissizliğin bütün çirkin yü
zünü açığa vurur, onu bütün
dünyanın gözünde son derece
gülmeye bir duruma düşürür. Ta
nik Bryan'a göre dünya İ.Ö.
tam 4004 yılında yaratılmıştır;
bundan önce yeryüzünde hiç -
bir uygarlık, hattâ hiçbir can
lı yoktur; Tufan İ.Ö. 2348 yı
linda olmuştur; Havva, Âdem'
in kaburga kemiğinden yaratıl
mıştır; Yunus peygamber bü -
yük bir balığın midesinde üç
gün kaldıktan sonra karaya
«kusulmuştur». Kısacası Kut -
sal Kitap'da yer alan her şey
harfi harfine doğrudur, bunun
aksini iddia ise «küfür»den baş
ka bir şey değildir.

Kramer, 1955'de Broadway'de iki mevsim oynayan, Jerome Lawrence ile Robert Lee'nin yazdığı oyunu perdede aktarıran gerçek olayı aşağı yukarı adım adım izliyor. Lawrence ile Lee'nin beylik bir mahkeme melodramından fazla özellik taşımayan oyununa, bilim - din çatışmasını ön araya geçirerek sağlamlık kazandırıyor. Oyunda sağlanmasına imkân olmayan bir özellik, yobaz bir kasaba çevresini de seçme sahneler, tipler ve davranışlarla ortaya koyuyor. Bununla birlikte Kramer'in rejisi çalışmasın, ele alınan konunun sağlamlığına yararlı olduğu söylenemez. Ortalama bir teknik çalışmayla yetinen Kramer, konusunu sağlamlığını ve iki büyük oyuncunun ustalığını yeter görmüş; nekim Bryan'ı (filimde Brady adını taşıyor) canlandıran Freddie March ile Darrow'u (filimde Drummond adını taşıyor) canlandıran Spencer Tracy'nin bu lunnadıkları hemen her sahne de bir eksiklik, konu dışına çıkma seziyor. Bryan'ın ölümü - nü izliyen son sahne ise Kramer'in dürüstlüğünden beklenmiyecek, Hollywood usulü bir tavlz: Kramer, şüpheli gazete - ciyi susturan Darrow'un ağzından ölü Bryan'a bir ağıt verirdiği gibi; Darrow'u, mahkeme - de içimi cücüm çıkardığı Kut sal Kitap'ı Darwin'in «Türlerin Kaynağı» adlı yapıtıyla birlikte kabul eder göstererek, hu rafelelerin en büyük düşmanı e lyle ortaya bir bilim - din u yuşması koymağa kalkışıyor, hem de sırf bu sahneyi canlan dırabilmek için, gerçekte duruş madan beş gün sonra ölen Bryan'ı, duruşmanın sonunda mahkeme salonunda öldürmek gibi bir zorlamaya girişerek. Fa kat, bu son sahne haric, «Rüz - gârın mirası» sadece bilimin yü celiğini yansıtan konusu ve işi nin ustası iki oyuncunun çıkar dıkları örnek oyun için bile görölmeğe değer nitelikte bir yapıt.

İki kısa oyun:

Georg Büchner

Leonce ile Lena

Türkçe: Adalet Cincoz

Lady Gregory

Ay Doğarken

Türkçe: Akılt Gökürk

de yayınevi

Nuruosmaniye Cad. 92

ÖYLE BİR...

Temiz gömleğimi giydim talimden sonra,
Ayaklarımı yıkıyor çeşme başında erleri;
İşte sen öyle bir serindin.
Tuzla'dan kaplılara inerken şehre
Né güzel şey «sivil» demesi çıplağa
Ve gün - açık penceresinden meşelerim
Yamacın kuytusuna sokulmuş mavî,
Ufacık bir parça deniz gibiydin.

Şipka biberleriyle konmuş okulun camlarına
Arnavut köylerinin o muhacir güneşi:
İşte sen öyle bir cumartesiydin.
Sahanlıkta saçlarını fariyer kızlar,
Raylar ondan böyle kıvılcımlanıyor,
Köşeleri dönerken, önlükleri altından
Dünyaya başlar gibi aybaşılarının kokusu:
Kalkan al tıranıyydın ergenlik durağımdan.

Meyva - hoşun orda bir sabahçı kahvesi,
Gün ağarmamıştı ama, ben "günaydın" dedim;
İşte sen öyle ışıklı bir yerdin,
Bilmiyordum hiç burda bir fırın olduğunu;
Diz çöktüm asfalta, baktım aşağı. üüüüüüüüüü
İşçiler, ateşler ve taze ekmek kokusu;
Yalnız değildim artık yalnızlıklara karşı.
Bir koşu kopardım yokuştan aşağı.
Yaşamak düşünse, sen orda gelindin,
Seni soydum, Güler, dünyayı giyindim.

Can YÜCEL

Uygarlığın Yapıcıları

Demir ÖZLÜ

K işi Paris'e gider de vazar larla, sanatçılarla görüş mek istemez mi? Geçen yıl ben de Paris'deyken düşün düm bunu. Ama sonra yazarlarla görüşmek için bir neden bulama dım. Niçin görüşecektim Fransız yazarlarıyla? Beğendiğim yazarla ra onların yaptıklarını beğendiği mi söylemem kadar boş ne olabi lir? Onlar, ya da genel olarak söy leyeyim, yazarlar, böylesi bir sö ze gereksinme duyarlar mı? An lamsız, saçma bir davranış olur bu. Kitaplarından tanıdığım ya zarların, kişiliklerini de tanımak isteğini duymak ise çok genç yaş lar da yitirilen bir duygu. En ö nemlisi şu: Batılı yazarların yaz dıklarında anlaşılır, karanlık ka lan yerler var mı? Bence yoktur, onların pek belirgin bir özellik leri var: bütün düşündüklerini söylüyor, yazıyor bu yazarla za ten, gizli, saklı bir yan bırakmı yorlar, kendilerini gizemseleştir miyorlar. Hem kişi tanımadığı bir yazara gider nasıl konuşur onunla? İstanbul'da tanıştığım ünlü bir eleştirmen, denemeci vardı: Roland Barthes. «Paris'e gelirsiniz mutlaka arayın beni,» demişti. Aramadım onu da: çün kü Roland Barthes da yazarıy o bütün düşüncelerini. Düşünceleri ne kendilerini koymuş yazarlar dır bunlar. Kişi Sartre'a gidip ne diyebilir? Onunla özel bir dost luğu yoksa! Bütün düşüncelerini yazmıştır Sartre, edebiyat eserle ri de, düşünceleri de bütün açık lağıyla ortadadır. En soyut felse fe sorunlarından, en gündelik o laylara kadar, çağı üzerinde ko şuşturmuş durmadan.

Bu konuda böyle düşündüğü mü, mektubunda benim yazarlar la konuşup konuşmadığımı soran Doğan Hızlan'a da yardım: o da katıldı düşüncelerime. Yalnızca bir gün «Café Flore» da Onat Kut lar'la birlikte otururken garsona M. Jean Genet'yi sormuştuk, gar son da birkaç yıldır görmediğini söylemişti. Kitapların iyi oku-

muş olsaydım onu da aramamış
olurdum.

Bir yazarla görüşmek olanağı-
nı aramadım Paris'de. Yaşamı-
mın akışı içinde, sonra, kendiliğinden, gördüm bir yazarla,
Dört beş roman yayımlamıştı,
yazlarıyla geçiniyordu. Masada
üç kişi otururken bir yazar oldu-
ğunu sanmıyordum onun; yanım-
da oturan ressamla bir resim so-
rununu konuşuyorlardı; sonradan
öğrendim yazar olduğunu; başka
zaman da gördüm o yazarla,
düzgün giyiniyor, çalışmasına ara
verdiğinde kahveye geliyor, ama
pek çok kalmıyordu kahvede.
Belki o yazarın üzerinde buaktı-
nı izlenimleri anlatmak gereksin-
mesini duyuyam bir gün. Daha
ünlü yazarlarla kahvelerde, bar-
larda ya da sokakta sık sık karşı-
laşmak eldeydi: en çok da Sar-
tre'la, Adamov'la karşılaş-
tım. Adamov'la aynı kahveye çıkıyor-
duk. Sartre'sa o yıl Saint - Ger-
main'deki evine fasistler plastik
bomba atıklarından, Rue Delam-
bre'deki eski evinde kalyondan
sanırım. Hani şu ünlü «Erostra-
te» hikâyesinin sonuçlandığı so-
kaktı. Benim de birçok sürelerin
Montparnasse'da geçtiğinden rast
lıyordum ona. Cezayir savaşının
Fransa'nın iç çatışması yönünden
de, Cezayir - Fransız çatışması
yönünden de en gergin olduğu
sürelerdi. Yenilen sömürgeciler
akla gelmedik cinayetler işliyo-
lardı. Fransız gençlerinin Cezayir-
deki Cezayirli yaralıları için ilaç
ve doktor topladıklarını unuttu-
yacağım.

Şimdi anlatmak istediğim bu değil: genç bir yazarla konuşmamı anlatmak istiyorum. Gerçekten ilgi çekici bir şeydi bu benim için, yazılarını hiç yayımlanmasın bir genç yazarla konuşmak. Bize Fransız dostuma böyle bir genç yazar tanıyıp tanımadığını sordum. O da biraz düşündükten sonra, «Tanıyorum öyle bir yazar galiba.» dedi.

Kararlastırdığımız gün kahve.

YÖN, 9 MAYIS 1963

SEÇME KİTAPLAR

SUR. Adnan Özyalçınar. Alırtırmalar. Sürek Yayınları, İstanbul. 1963. 80. s., 2,5 lira.

SIRTLAN BAYIRI. Behiç Duygulu. Hikâyeler. Yeditepe Yayınları, İstanbul. 1963. 64. s., 2 lira.

ASIK YÜZLÜNÜN BİRİ. Nihat Ziyalan. Şiirler. Sürek Yayınları, İstanbul. 1963. 32 s., 2,5 lira.

FRANSIZ ŞİİRİ ANTOLOJİSİ. Orhan Veli. Üçüncü baskı. Varlık Yayınevi, İstanbul. 1963. 96 s., 2 lira.

LEONCE İLE LENA. Georg Büchner. Oyun. Türkçesi: Adalet Cimcoz. De Yayınevi, İstanbul. 1963. 52 s., 2 lira.

KALPAZANLAR. André Gide. Roman. Çeviren: Tahsin Yücel. Varlık Yayınevi, İstanbul. 1963. 298 s., 4 lira.

DUMAN. William Faulkner. Hikâyeler. Çeviren: Talât Sait Halman. İkinci baskı. Varlık Yayınevi, İstanbul. 1963. 106 s., 2 lira.

DÖNEK. Jack London. Hikâyeler. Çeviren: Fikret Uray. İkinci baskı. Varlık Yayınevi, İstanbul. 1963. 96 s., 2 lira.

nin arka bölümünde buluştuk genç yazarla. Güzel, beyaz yüzüydü. Saçları uzuncaydı, otuz yaşına yakındı.

«Benimle niçin görüşmek istedi niz?» diye sordu.

«Yazılarınızı henüz yayımlama dığımızdan ötürü.» dedim. «Yazılarınızı yayımlayan yazarların düşüncelerini biliyorum. Yayımlanan yazılar ne düşündükleri benim için önemli.»

«Evet.» dedi. «Ben de yazarlık la uğraşan bir türkle karşılaşmış değildim.» Sonra birdenbire sordu: «Demek Türkiye'de yazarlık la uğraşıyorsunuz? Peki orada özgürlük var mı?»

İyice şaşırımıştım. İşte daha çok, beni kökten sarsan bu soru için, belki unutmaya hiç başlamayacağım bu soru için yazıyorum bu yazıyı. Georges, yazarlık için özgürlüğü zorunlu görüyordu. Yazarlıkla uğraşan biriyle konuşmadan önce, ülkesinde özgürlük olup olmadığını soruyordu. Asla unutmuyacağım o genç fransız yazarının bu sorusunu, yurdum o ülkeler kadar özgür, o ülkeler kadar uygar oluncaya kadar da beni izleyecek bu soru. Doğru yalancılığıyla, baskısıyla her karşılaşmamda da anacağım Özgürlük, yazarlığın ön - koşulu dur.

Soluk benizli genç Fransız yazarı takma adla polis romanları yazarak geçiniyor; öte yandan da geleceğe hazırlanıyordu: romanlar, oyunlar üzerinde çalışıyordu. Onunla farklı çağda yazarların hemen hepsi üzerinde konuştu. Sonra da yeni roman üzerinde. Önemli yazarların hepsi üzerinde konuşabiliyordu, hemen hepsini okunuyordu, yeni romanı asmaya çalışıyordu. Sonra o sinemadan söz açtı, yeni dalga bütünle ilgilendiriyordu onu.

Diyeceğim, çok kolay anlatılır bir şey: Özgürlük olmadan bu ülkeden bir uygarlığın çıkacağını, bu ülkenin de bir kültürü olacağını, bu ülkeden de büyük yazarlar çıkacağını beklemek boştur bu çağda. Kurnak zorunda oldu. İmam uygarlık Eski Mısır uygarlığı değil, özü özgürlük ilkesine dayanan batı uygarlığı. Özgürlük olmadan bu ülkeye düşüncenin gireceğini, güçlü düşünürlerimizin düşünce düzenlenmez olacağını sanamak boştur. Özgürlüğün kaza

Hamdi ve Hamdi Kerpiç Memet

Ayperi AKALAN

Birinci Hamdi postacı. Geçim sıkıntısı kemiğine dayanmış. Karısı ile koca kentin bir kısmında düpedüz açlıkla savaşıyor. İkinci Hamdi milyoner, Parası dağ gibi yığılmış. Parası çoğaldıkça insanlıktan yana yoksunlaşmış. Milyoner Hamdi ve karısı insanı mutluluklara eritemez oldukça, hayvansı mutlulukların özlemini çekerek olmuştur. Şöyle bir yesem, göye bir gezsem, şöyle bir yan gel sem diyorlar.

Milyoner Hamdi'nin araçları postacı Hamdi'nin geçekondusunu da paraya çevirmek için yalayıp yutmak üzere iken Hızır yetişiyor. Bir çırpıda postacı milyoner, milyoner postacı oluyor.

Yalın, onurlu gizgiler, tekerlemeye varan, fazlası olmayan şiirli sözlerle anlattığı olay bu, Cahit Atay'ın. Güzel bir oyun. Ne var ki Atay birçok yerlerde diyeceğini demeden duruveriyor. Kendi «Masalsı» diyor oyununa. Bana kalırsa oldu olacak

nılan bir şey olduğunu, çeşitli çağlarda çeşitli özgürlükler olduğunu, özgürlüğün maddi temeli ni, özgürlüğün bir güçler dengesi, ya da ağır basmaktan doğduğunu bilmiyor değilim. Ama şöyle de bir gerçek var ortada: Rabelais'in, Montaigne'nin, Descartes'in çağlarında bile özüm bu günümüzden daha özgürdü fransız yazarları. Sonuç ortada: uygarlık, kültür. Biz düşünceye de, sanata da, yazara da baskı yapıyoruz. Sonuç ortada: bir kültür çölli yaratık bugüne değin. Düşünceye baskı yapmak ortaçağı istemektir, demiyecem, çünkü biliyorum ki ortaçağda bile yazarlar için daha çok özgürlük vardı o ülkelerde. Bu uygarlıkla vahşetin savaşını. Yurdumuzu kendi malları sayanların, kültür olan düşmanlıklarıdır. Onun için dünyaya kapamak isterler bu yurdu, kimse bir şey öğrenmesin, kimse bir şeyin farkında olmasın diye, hiç bir sızı çıkmam istedikler. Bu böyle sürdükçe hiç bir düşünce doğmaz bu topraklar üzerinde. Yazarlar «kendi öz - yurtlarında sürgün» gibi yaşayacaklar. Yaşamak değildir bu, ölü yaşamaktır.

Georges'un sorusuna karşılık verememiştim. Ona ne diyebilirdim? Belki ilerde-önlü bir yazar olur o, belki orta ölçüde bir yazar, belki çok değerli, belki hiç çıkmaz ortaya. Bunu onun üzerindeki bu bilgimle, şimdiden bilemem. Ama anımsayın bana O Paris'de, özgürlük içinde, kendi kendisiyle, daha iyiyi yaratmak için didişip duruyordur şimdi. Belki ben bu satırları yazarken Montparnasse'dedir, Café Select'de, ya da Falstaff'da dinleniyordur. Belki Saint - Louis adasındadır Bana «Fransa'da kalıp, Fransızca yazmaya mı çalışacaksınız?» diye sormuştu. «Hayır, yurduma dönecem.» demiştim, bu acıyı taşısam da.

Yazarlardır uygarlıkla, kültürün yapımcıları; öteki sanatçılar, düşünürler, bilim adamlarıdır. Herkes bilir - bu yalın gerçeği. Bu yalın gerçeği görmezliğe gelmek isteyenlerse yıkıcılar, uygarlıkla, kültürün; özgürlüğün de yıkıcıları oldukları gibi.

«epik» olmalıydı. Atay, işe Hızır karıştırmasını göyle açıklıyor. Tanrının meleği türlü mülletlerin savaşlarını haber verdiğçe istisini bozmuş tanrı. Ama melek, «Türkler de savaş edecekler.» derdemez. «Nerde benim çizimlerim. Tez olun. Bu adamlar bensiz iş göremezler, hemen yetismeli.» demiş. Ve ekliyor C. Atay: «İşte Hızır Hamdi'lerin imdadına böyle yetişmiş olamaz mı? Oysaki Tanrı: Akıl fikir verdim sizlere, diyor. Kendi ilişkilerinizi kendi niz düzenleyiniz diyor.» Ve so ruyor Atay: «Ya siz ne dersiniz, çok sevgili seyrillerim?»

Çok iyi, gerçekten çok güzel ne var ki bu açıklamalar, bu soru programda. Oyununda söylemiyor bunları C. Atay. Böylece Hamdi ve Hamdi'nin etkisi, yani, öldürülmemiş, tamamlanmamışlığı apaçık belliyor.

Hamdi'lerin durumu sonuçsuz, olumsuz, «Ortada» kalıyor. Böyle bir konu, bu kadar iyi bir anlatış bulmuşken asıl sözü ve çözümünü programa bırakmanın nedenini ben anıyamadım. Bu davranış yüzünden Hamdi ve Hamdi güzel, umut verici bir «eskiz» olarak kalıyor. Atay, güzelim oyununu hangi sakınca ile böylesine budanmış biliyorum ama, pek yazık ettiğini de söylemek gerek.

Oyuna gelince: Sahneye koyucu Hâmit Akın'ın oyuna (nerdeyse inatla) tek şey katmamış. Dekor berbat. Ağah Hün postacıyı oynarken öyle abartılmış bir fars tutturdu ki postacı Hamdi'lerin gerçek olmadığı nı anlatmak istiyor kanısına kapıldık.

Şaduman Aysin her iki Hamdi'nin karısı olarak iyi bir oyun verdi. Bilge Zebu Hamdi'leri Ağah Hün'e göre daha inatçı, daha duygulu oynadı.

Korkularımızı biz yaratıyoruz, acılarımızı biz kendimiz yapıyoruz. Yoksunluklar, olumsuzluklar, olanaksızlıklar da bizim türlü yanlarımızın güçsüzlüğü veya isteği ile var oluyor. İnsanlar da öyle. «Zübük»ler bizim önce uydurup sonra besleyip, büyüttüklerimiz. Kerpiç Memet de bunlardan, bu zorla yarattıklarımızdan bir tanesi. Garibin biri aslında. Yaşama çabası içinde, olanaksızlardan kaçayım derken dağa düşmüş. Ne yiğitliği var, ne ürkünlüğü, yüreği de büyük değil, bildiğimiz küçük bozkar yüreği. Bir yaman eşiğe, bir dev hiç değil. Ama jan darması, dayısı, gelini ile çevresindeki kişilerin her biri — bir anlama — kendi çıkarlarına Kerpiç Memet'i dağdan dağa, türküden türküye büyüttüyorlar. Karşılama olduğu gibi (Kavruk, partial, boynu bükük)

Gelecek Sayıda:

Sanatın önemi konusunda

Sanat ve Politika İlişkisi

Ayperi Akalan'ın Memet Fuat'a karşı yazdığı önemli bir yazı

«Tam düşünürken vurdular»

Memet FUAT

Münih'de bir gazeteci arkadaşım evinde kalmıştım. Hittler'in okullardan alıp savaşa sürdüğü çocuklardandı. O yıllarda gördüklerinin etkisiyle düşünüyordu çoğu zaman. Almanya'nın üç önemli gazetesinden birinde baş sayfa yazarı yazacak kadar da tutulan, beğenilen bir gazeteci idi. Çok açık konuştuğumuz bir gece, o günlerde kafama takılmış olan bir soruyu, ona şöyle sordu: «Her düşündüğünü yazabilir misin?» Uygar, özgür, sansürsüz bir ulusun gazetecisiydi. «Yazamam.» dedi. Kafasında yasaklanmış düşünceler olduğundan değil. «Bir gazeteyle anlaşmam var. O anlaşmayı yaparken gazetenin genel tutumunu biliyorum. Beğendiğim, katılabileceğim bir tutumdur. Onun için de anlaşma yapmaktan çekinmedim. Ama gazetenin tutumuyla en ince noktalara kadar bağdaşmam, her olay karşısında o tutum çerçevesi içinde kalabilmem düşümlerim. Gazetenin genel tutumunu zedeliyecek kadar uzaklara yönelen düşüncelerimi yazmamak bir ahlâk sorunudur benim için.» Aşağı yukarı buydu söylediği. Yani distant bir sansür, ya da bir baskı yoktu, ama o kendi kafasının içinde taşıyordu sansürünü, ahlâkından geliyordu baskı. Demek ki bir yerde ahlâk insanı yumuşamaya, bozun eğmeye, düşünüklerini söylememeye itebiliyor. Demek ki tam düşünürken atılan kurşunlar yalnızca distant değil içten de celebiliyor. Hem de yasakları öylesine azaltılmış bir ülkede! Bir de bizim kafalarımızdaki sansürleri düşünün! Düşünebilirseniz, düşünmeyi biliyorsanız! Yeterince verememiş anlamı Özdemir Asaf... «Düşünmeye başlamadan vurdular» demeliydi... Distant, içten sayısız kurşunla...

Ama yalnız ahlâk mı kafalarımızdaki sansürün nedeni? Çeşidi var! Örneğe bağlandığımız düşünceye, tuttuğunuz yana karşı görünen gerçekleri söylememeli, yazmamalıyız. Düşmanlarımız sizden yana olanlara (yani size) karşı kullanır sonra onları. Kafamızdaki sansür bir Makavel ustalığıyla işleyecek! Eleştiriyi inandırmayanların, eleştirinin itici, yüceltici gücünü anlamayanların büyük bir rahatlıkla kafalarına yerleştirdikleri korkunç sansür! Siz yalnız övgüler düzeceksiniz kendinizi, kötü yanlarınızı bursun düşmanlarınız öylesin! Acınası gerçeği yirminci yüzyılda.

Beğenmiyecek, kötülükleri görecektir, ama susacaksınız, daha dahası, güzel diyecek, iyi diyecek, yalan söylüyerek o kötülükleri örteceksiniz... Sonuna kadar gerilmiş politikaların başka bir tutuma yönelmesi, yönelmesi değil, göz yumması bile beklenemez sanırım. İşte bu noktada sanatın yolu ayrılıyor, sanatçının politikası bambaşka bir sözcüğü gerekli kılıyor. «Politika» sözcüğü çok vetersiz onun politikacılığını anlatmaya. Hiçbir toplumda sanatçı yöneticilerle geçinemiyorsa, kafasının içindeki sansürlere karşı korkunç bir duyarlolu olmasından, onlarla bir türlü uzlaşmamamasından. Sanatçı hep tedirgin, hep öfkeli, hep kıvrık. Kendini bırakmış, dünyadan elini ayağını çekmiş bir kişi değilse... Sanatçı hep acılar içinde...

Başlığı Özdemir Asaf'ın... böylesine bir yazı... son sözü de onun olsun:

Yalancı, alçak, kara bir çağ geldi üstüme.

çıkınca da onu insafsızca, olması gerektiği gibi olmaya zorluyorlar. Olanca saflığı ile anlatıyor, açıklıyor hattâ yakarıyor Kerpiç Memet... Bakıyor ki çaresi yok, o da nağarasını atıp fırlıyor meydana... Bundan böyle, öykülerin, türkülerin anlatıldığı kişi olacaktır.

Cahit Atay'ın tek perdelik Kerpiç Memet'deki sapsade, güçlü, girir dolu, pırıl pırıl anlatımı sağlamlıktan yana da, güzellikten yana da her övgüye yaraşır türden.

Oyunun sahneye konuşunda (Hâmit Akın) tek özellik, tek çaba yoktu. Sahneye koymak bir oyuna, belirli bir açıya göre sahneye biçim vermek demek-

tir. H. Akın'ın bunun yerine iyi bir sahne amirliği ile yetiniyor.

Sahneye koyucunun boş olan yerini, özellikle, jandarmada Fuat İshan'ın, Köylüde Cemil Şahman ile Dayıda Mehdi Yeşil deniz'in oyun güçleri doldurdu. Üç kompozisyon içinde Fuat İshan'ın kusursuz oyununun gönül alıcılığı tekrar belirtmek isterim.

Kerpiç Memet'de Feridun Karakaya, aşırı bir farstan çok, sinematografik, kalıplaşmış bir komedi düzeni ile girdi oyuna. Ne var ki oynadıkça duygulu-veya önce oyununu, sonra da weyfreiye kavrayıp, kapsadı. Böylece—oyunun da gerektiği gibi — gittikçe yoğunlaşan bir oyun gücü ve temposu ile görmeye kadar çıkarak Kerpiç Memet'i Karakaya yazmış dediğini açık maviye alıncaya gibi, Kerpiç Memet'i alıncaya yüreğiyle duyarak, sevdiği oynuyor. Öyle ki oyundan çok sonra bile Karakaya — Kerpiç'i hatırlayıp duygulanmadan edemiyorsunuz.

C. Atay hiç tartışmaz on yıllarda yetişen en iyi Mısır yazarlarımızdan Kerpiç Memet'i olduğu kadar Hamdi ve Hamdi'yi de sağlık verici

Bir de Ermeniler çıktı

Bu gün Ermeni meselesi diye bir mesele yoktur Mesele çoktan tarihe mal olmuştur. Fakat Türkiyeden ayrılmış bir kısım Ermeniler hâlen bir Ermenistan rüyası görürler. Museviler gibi bir gün ecdatlarının topraklarına döniş bir devlet kurmayı hayal ederler. Bunların bir Taşnak Partisi ve yayın organları vardır. Mesela Haraç - Paris, Taşnak Partisinin yayın organıdır. Partinin gençlik teşkilâtı da Hay

astan - Paris adlı bir yayın organına sahiptir.

Ermeni dilinde yayınlanan bu organların sivri akıllı yazarları her allahın günü memleketimize çatarlar ve içlerindeki kini boşaltırlar. Bu tatlısu kabadayılarının, kahkahalarla okunacak deli saçmalarından bazı örnekleri, bir mizah sayfası halinde okuyucularımıza sunuyoruz:

Realist çözüm yolu

27 Mayıs 1960 ihtilâli, Demokrat Parti hükümetini bertaraf ettiği zaman, Menderes'e atfölen suçlardan biri de sâkıt Başbakanın Kürtlere bağımsızlık hakkı tanımak istemiş olması idi.

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Demek ki, Türkler, doğu vilâyetlerinden feragat fikriyle yavaş yavaş bağdaşıyorlar. Nitekim, o bölgede hiç bir imâr faaliyetine girmemelerinin sebebi, bu toprakların asıl sahiplerinin (en önce Ermeniler) ergeç çıkagelerek buraları geri alacaklarına kanaat getirmiş olmalarıdır.

Bugünkü atom devrinde icat olunan yeni silâhlar karşısında, Erzurum ve Kars kaleleri artık stratejik değerlerini tamamiyle kaybetmişlerdir.

Hatta Amerikalılar son zamanlarda kurulan füze rampalarını bile sökmeğe başladılar.

Eski Ermeni illerindeki istihkâmlar, artık kuzeydeki komşunun ileri hareketine karşı bir engel olmaktan çıkmıştır.

Netice:

Ermenileri ve Kürtleri tatmin etmek için esaslı «Realist bir hal şekli» bulmak zaruridir.

Haraç — Paris 5. 4. 1963

Türkiye ve Kürtler

Kürt meselesi, Ermeni meselesinden ancak 42 sene sonra milletlerarası diplomasi alanında yer aldı.

1873'de, Berlin Konferansında, geniş topraklara sahip Osmanlı İmparatorluğunun gayri-Türk unsurlarının mukadderatı tayin olunurken bir Kürt meselesi yoktu.

13 Temmuz 1878'de, mahut Berlin Andlaşmasının 61'inci maddesi Ermenilere tahsis edilmişti ki, bu, milletimize sadetden ziyade felâket getirdi.

Osmanlı İmparatorluğu, son defa Birinci Cihan Savaşından sonra büyük ölçüde toprak kaybına uğradı ve bunu da 10 Ağustos 1920'de Sevr Andlaşması gerçekleştirdi.

İskenderun'dan doğu'ya doğru Musul'un kuzeyine çekilen bir düz çizginin güneyinde kalan bütün topraklar Türk Hükümetinin elinden alındı.

Osmanlı İmparatorluğunun harabeleri üzerinde şimdi yedi bağımsız devlet (Irak, Suriye, Lübnan, Ürdün, Suudi Arabistan, İsrail ve Yemen) ile vaktiyle Osmanlı Padişahlarına vergi ödeyen Kuveyt ve Acem Körfezi Şeyhlikleri kurulmuştur.

Sevr Andlaşmasının 62 - 64. maddeleri ise, Kuzey Irak da dahil olmak üzere Osmanlı İmparatorluğu dahilindeki Kürtlere mahalli muhtariyet vadeliyordu. 66'ncı maddeye göre de, Fırat'ın doğusunda, Ermenistan'ın güneyinde, Suriye ve Irak'ında kuzeyinde Türkiye ile hem hudut toprakları Kürtlere ait sayılıyordu.

Muhtar Kürdistan, Sevr Andlaşmasının yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde gerçekleşmiş olacaktı. Fakat, Sevr Andlaşması, âkit devletler tarafından tasdik edilmemiş olduğundan, Kürt muhtariyeti de olduğu gibi suya düştü.

Kemalist Hükümeti, Ermeni dâvasını gömdükten sonra, Kürt meselesini de ortadan kaldırmak istedi.

İttihat ve Terakki Abdülhamit'in İslâmîlik politikası yerine Turancılık propagandasını ortaya atmıştır. Türkiye, yalnız ve yalnız Türklerle alt olmak gerekirdi. Yeni türeyen müfrit milliyetçi Türk gençleri de gözlerini Turan'a dikmişlerdi.

Abdülhamit, Kürtlerin dini duygularını, Ermenileri imha politikasına âlet etmek suretiyle istismar etmişti. Yeni Türkler ise, İttihatçılardan sonra da Kemalistler) bütün Kürtleri tâkip ve tazvike başladılar.

Doğu vilâyetlerinde okullar açmaya teşebbüs etti ve buralara müfrit milliyetçi gençlerden Türk öğretmenler gönderdi. Fakat bu teşebbüs hiç bir başarıya ulaşmadı.

Türk gazeteleri daima, Sivas'tan öteye, Ermenistan hudutlarına kadar Türkçe konuşan olmadığından sikâyet ederler. Kürtler kendi ana dillerini konuşmakta devam ediyorlar. Türkler, «Doğu» adı verdikleri eski Ermeni illerinde, bu toprakların asıl sahiplerinin ergeç çıkagelip kendilerini kapı dışarı edeceği korkusuyla ev bark edinemiyorlar.

Molla Mustafa Barzanî'nin isyanı sırasında, Irak'la hem hudut Türk topraklarında da vamlı Kürt kaynasmaları olmuştur. Türk hükümeti, bu bölgelerdeki «Şakvet» vak'asının da önünü almaya muvaffak olamamıştır.

Hayastan — Pars 28. 3. 1963

Birbirlerini yiyorlar

27 Mayıs 1960 ihtilâlindeberi karışık bir durum arzeden memleketi, İsmet İnönü Hükümeti sükûna kavuşturamamıştır.

Birkaç genç subay, 1950'denberi on senelik bütün bir devre Türkiye'de, her türlü «Demokratik» prensipleri çiğneyerek hüküm sürmüş olan Celâl Bayar - Adnan Menderes - Demokrat Parti hükümetini birkaç saat içinde kan dök - meksizin devirmeğe muvaffak olmuştu.

Demokrat Partiyi kurmuş olanlar, Mustafa Kemal'in tesis ettiği Halk Partisinden ayrılan gayri memnun unsurlardır.

Halk Partisi, Atatürk'ten sonra İsmet İnönü devrinde başka partilerin teşekkülüne tahammül edemeyip, 27 yıl gibi uzun bir müddet iktidarı kendi elinde tutmuştu.

Ancak İkinci Dünya Savaşından sonra, Amerikalıların Türkiye'yi himayeğe bağlamaları ve Ankara'nın boş hazinesine dolarları akıt - maları üzerine, Türkler kendi medeniyet - Termetre - lerini yeni kurtarıcılarına göstermek isteyerek, onların gözlerini boyamak üzere demokratik esaslara dayanan başka partilerin kurulmasına da müsaade ettiler.

Çeyrek asırdan fazla bir zaman Halk Partisinin tahammül edilemez idâresinden usanmış olan kimseler, yaşayış tarzlarında bir salâh husule geleceği ümidiyle 1950 seçimlerinde oyları nı Demokrat Parti adaylarına vermişlerdi.

Demokrat Parti de, ilk günlerin neşe ve sevinçli havasından sonra gittikçe şumardı ve o da Halk Partisi gibi memleketi dikta rejimiyle idâreye başladı ki, bu, halkın bir kısmında hoş - nutsuzluk husule getirdi.

Bütün Türkiye dahilinde kuvvetli bir teşkilâta sahip olan Halk Partisini Demokratlar - nasıl kökünden söküp atamamışlar idiyse, 27 Mayıs ihtilâlini yapanlarla üç senedenberi birbiri ni tâkip eden hükümetler de Demokratları unut turamamışlardır.

Halk Partisinin lideri İsmet İnönü'nün kar ma kabineleri, iç cephe de birliği sağlayamamışlardır.

Muhalefetin günden güne kuvvetlenmekte ve tehditkâr bir durum almakta olması, son zamanlarda sürgündeki 14 arkadaşlarının da Türkiye'ye dönüp birbirleriyle barışmış ve «ih tilâl ruhunu», «Millî birliği» sarımsız bir halde yaşatmak üzere tek cephe kurmaya karar vermiş olan 27 Mayıs'ın Millî Birlik Komitesi üye lerini de büyük ölçüde endigelmektedir.

Bu suretle, birbirine zıt iki cepheye ayrılmış olan Türkler birbirlerini yemektirler.

Bu şartlar altında yeni bir ihtilâlin pat - lak vermesi, kaçınılmaz bir keyfiyet sayılmak - maktadır.

Haraç — Paris 30. 3. 1963

Türkiyede kararsız durum

Türkiye'deki durum, Batılı dostlarının endişelerini günden güne arttırmaktadır.

Celâl Bayar'ın serbest bırakılması, gösteri - lere bağlanmasına vesile olmuş ve Hükümeti, kararını geri alıp eski Cumhurbaşkanı ceph - ren hastahaneye kaldırmaya mecbur etmiştir.

Celâl Bayar hakkında yeniden tahkikat açılacağı söylenmektedir. Çünkü eski Cumhur baskanı, Yassuda Mahkemesini «alçak mahkeme» diye suçlandırmış ve eski Başbakan Adnan Menderes için de «sehit» demiştir.

Politika alanında da kaynasmalar eksik değil dir. (Menderesçi tannan) Adalet Partisi içinde de anlaşmazlıklar baggöstermiştir.

Gerçekten bu partiye mensup milletvekili ve senatörler, partiyi, Celâl Bayar'ın serbest bırakılmasından doğacak neticeleri evvelden d - piş etmemis olmakla itham etmektedirler.

Fakat memleket halkının asıl endişesini itisadi durum teşkil etmektedir.

Bütçenin 150 milyon açığı vardır. Ve mem - lekette dört milyon işsiz mevcuttur. İnönü çok güç bir durumdadır. İç kavgaların arzettiği tehlike henüz tamamen zail olmamış ve ordunun da icabında herhangi bir isyan hareketini önle - yebilmesinden ümit yoktur.

Bazı subayların, bekledikleri Kemalist r6 nesansını ve hakiki millî bir revizyonu sağla - mamış olan 27 Mayıs devriminden pek mem - nun olmadıkları malûmdur. Bunlar, tekrar ha rekete geçmek için fırsat kolluyorlar.

Türkiye dış tediye bllançosu her yıl 420 - 440 milyon dolar açık göstermektedir.

Türkiye'de 2 milyon çiftçi mevcut olup, bunlardan 60 bininin bir karış toprağı yoktur. Halbuki beri tarafta 300 aile beşbin hektardan fazla genişlikte 320 akara sahiptir.

Bütün bunlar, Türkiye'nin hep aynı Türkiye olduğunu göstermektedir.

Haraç — Paris 30. 3. 1963